

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Umay BAHADIR

GÖÇMEN VE SİĞINMACILARIN EĞİTİMDEN DIŞLANMASI SORUNU

Sosyoloji Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2018

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Umay BAHADIR

GÖÇMEN VE SİĞINMACILARIN EĞİTİMDEN DIŞLANMASI SORUNU

Danışman

Prof. Dr. Esma DURUGÖNÜL

Sosyoloji Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2018

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçalardan gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanışında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım. Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

(İmza)

Umay BAHADIR

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Umay BAHADIR'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Sosyoloji Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Nilay ÇABUK KAYA (İmza)

Üye (Danışmanı) : Prof. Dr. Esmâ DURUGÖNÜL (İmza)

Üye : Prof. Dr. Sevinç GÜÇLÜ (İmza)

Tez Başlığı:	Göçmen ve Sığınmacıların Eğitimden Dışlanması Sorunu
--------------	--

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 10/05//2018

Mezuniyet Tarihi : 07/06/2018

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Umay BAHADIR
Öğrenci Numarası	20145223005
Enstitü Ana Bilim Dalı	Sosyoloji
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Esmâ DURUGÖNÜL
Tez Başlığı	GÖÇMEN VE SİĞİNCİLERİN EĞİTİMDEN DIŞLANMASI SORUNU
Turnitin Ödev Numarası	969867688

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 136 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 29/05/2018 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 10

alıntılar dahil % 14'tür.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(x) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımdan yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

29/05/2018

(imza)

Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı
Prof. Dr. Esmâ DURUGÖNÜL

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ.....	v
GRAFİKLER LİSTESİ.....	vi
TABLO LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	viii
ÖZET.....	ix
SUMMARY.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GÖÇ, GÖÇMEN, SIĞINMACI, MÜLTECİ, SINIRLAR, DIŞLANMA KAVRAMLARI VE TÜRKİYE’NİN GÖÇ DENEYİMİ

1.1. Göç ile İlgili Kavramlar.....	3
1.1.1. Göçmen.....	3
1.1.2. Mülteci.....	3
1.1.3. Sığınmacı.....	4
1.1.4. Ötekileştirme ve Dışlama.....	4
1.1.5. Sınırlar.....	5
1.2. Türkiye’nin Göç Deneyimi.....	6
1.2.1. Suriyelilerin Türkiye’ye Göç Etme Nedenleri.....	9
1.2.2. Suriyeli Sığınmacıların Hatay’da Kayıtsız Davranmaları.....	13
1.3. Kanunlarda Göç ve Göçmenlik.....	15

İKİNCİ BÖLÜM

MEDYA, SOSYAL POLİTİKALAR VE DIŞLANMA

2.1. Göçmenlerle İlgili Sosyal Medya Analizi.....	17
2.2. Sosyal Politikalar.....	18
2.2.1. Tabakalı Yurttaşlık Sistemi ve Yasal Haklar.....	18
2.2.2. Göçmenler Nasıl Yabancılaştırılır?.....	19
2.2.3. Göçmenlere Duyulan Nefretin Nedenleri.....	20
2.2.4. Sığınmacıların Göç Ettiği Ülkedeki Hayat Tarzı.....	24
2.2.5. Gelişmiş Ülkeler, Beyin Göçü ve İstenmeyen Göç.....	25
2.2.5.1. Britanya ve Fransa Örnekleri.....	25
2.2.6. Dışlama ve Dışlanma.....	26
2.2.6.1. Sosyal Dışlama ve Sosyal Dışlanma Kavramları.....	27
2.2.6.2. Dışlamanın Boyutları.....	29
2.2.6.3. Sosyal Politikaların Sosyal Dışlamalarla İlişkisi.....	30
2.2.6.3.1. Ekonomik Dışlama.....	33
2.2.6.3.2. Kültürel Dışlama.....	35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EĞİTİM VE GÖÇMENLİK

3.1. Eğitimin Önemine Genel Bir Bakış.....	37
3.1.1. Eğitim Neden Önemlidir?.....	38
3.1.2. Örneklerle Eğitimde Ayrımcılık.....	40
3.1.3. Eğitimden Dışlama ve Karşılıklı Keskinleşen Göçmen- Yerli Halk Gerilimi.....	43
3.1.4. Türkiye’de Eğitim Alanında Yaşanılan Göçmen Sorunu.....	46
3.1.5. Türkiye’de Eğitim Alanındaki Göçmen Sorununa Çözüm Önerileri.....	48
3.1.6. Göçmenlerin Eğitim İle İlgili Hakları ve Kanunlar.....	50

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SURIYE KRİZİ VE HATAY

4.1.Suriye Krizi.....	52
4.1.1.Ülkenin Profili.....	52
4.1.1.1.Fiziki Yapı.....	53
4.1.1.2. Ekonomik Yapı.....	53
4.1.1.3. Siyasi ve Kültürel Yapı.....	54
4.1.1.4. Eğitim Kurumu.....	55
4.1.2.Suriye İç Savaşı.....	55
4.1.3. Suriyeli Göçmen Profili.....	61
4.2.Hatay.....	63
4.2.1. Fiziki Yapı.....	63
4.2.2. Demografik ve Kültürel Yapı.....	63
4.2.3. Ekonomik Yapı.....	67
4.2.4. Eğitim Durumu.....	67

4.3. Suriye Krizinin Yol Açtığı Yoğun Göç ve Hatay.....	68
4.4. Çalışmanın Amacı ve Temel Sorunlar.....	71
4.5. Araştırma Tekniği.....	72
4.6. Ön Hazırlıklar ve Örneklemin Oluşturulması.....	73
4.7. Anket Formları.....	74
4.8. Anket Formlarının Uygulanması.....	74

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

5.1. Yerli Halkın Suriyeli Göçmenler ile İlgili Görüşleri.....	75
5.2. Eğitimcilerin Suriyeli Göçmenler ile İlgili Görüşleri.....	77
5.3. Öğrencilerin Suriyeli Göçmenler ile İlgili Görüşleri.....	80
5.4. Suriyelilerin, Yararlandıkları Eğitim Hakkına Dair Görüşleri.....	83
5.5. Suriyeli Göçmenler ile İlgili Hükümet Politikaları.....	86
5.6. Eğitimden Dışlanmaya Çözüm Önerileri.....	87
SONUÇ.....	90
KAYNAKÇA.....	93
ÖZGEÇMİŞ.....	121
EK 1- Ankette Yer Alan Kişilerin Tablosu.....	102
EK 2- Suriyelilere Sorulan Anket Soruları.....	105
EK 3- Yerli Halka Sorulan Anket Soruları.....	109
EK 4- Öğrencilere Sorulan Anket Soruları.....	112
EK 5- Öğretmenlere Sorulan Anket Soruları.....	114
EK 6- Hatay'daki Suriyeli Mahallesinden Fotoğraflar.....	117

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1 Türkiye Suriye Sınırı.....	12
Şekil 4.1 Suriye Haritası.....	52

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1.1 2016 Yılında 10 ÷lkeden Gelen Düzensiz Göçmen Sayıları.....	13
Grafik 4.1 Belirli Yıllara Göre Suriye’deki Savaştan Etkilenen Çocuk Sayıları.....	59

TABLO LİSTESİ

Tablo 4.1 UNICEF Raporlarıyla Suriye Krizi ve Çocuklar.....	60
---	----

KISALTMALAR LİSTESİ

AFAD	:Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BİAMER	:Bölgesel İzleme, Uygulama ve Araştırma Merkezi
BM	:Birleşmiş Milletler
CERD	:Committee on the Elimination of Racial Discrimination
DİE	:Devlet İstatistik Enstitüsü
EMHRN	:Euro- Mediterranean Human Rights Network (Avrupa- Akdeniz İnsan Hakları Ağı)
GEM	:Geçici Eğitim Merkezi
GDK	:Göç Danışma Kurulu
GPK	:Göç Politikaları Kurulu
GSYİH	:Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
HUGO	:Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi
İŞİD	:Irak ve Şam İslam Devleti
MEB	:Milli Eğitim Bakanlığı
UNESCO	:United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı)
UNHRC	:United Nations High Commissioner for Refugees (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği)
UNICEF	:United Nations International Children's Emergency Fund (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu)
SETA	:Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı
STK	:Sivil Toplum Kuruluşları
TBMM	:Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK	:Türk Dil Kurumu
YÖK	:Yükseköğretim Kurulu

ÖZET

Suriye’de 2011’da başlayan iç savaş Türkiye’ye yoğun bir göç getirmiştir. Bu tezin amacı ise ani ve yoğun olan bu göçün sonucunda Türkiye’de göçmenlerin eğitimi ile ilgili bir aksaklık olup olmadığını belirlemektir. Yapılan araştırma kapsamında, kaynaklık edebilecek literatür taraması yapılmış, yerli halk ve Suriyeli göçmenlerle görüşme ve anket teknikleri kullanılmıştır. Anket ve görüşmelerle göçmenlerin eğitim hayatına dahil olup olmadığı incelenmiştir. Tezin içinde eğitim alanındaki eksiklikler ile ilgili çözüm önerileri verilmiştir. Araştırma ve incelemelerden elde edilen verilerle sonuç bölümü yazılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göçmen, Suriye, Eğitim

SUMMARY

**THE PROBLEM OF IMMIGRANTS' AND REFUGEES' BEING EXCLUDED
FROM EDUCATION**

Beginning in 2011, the civil war in Syria brought a huge/massive migration to Turkey. From this point of view, the purpose of this research is to examine if this massive migration caused any hinder of education. Within the scope of the research, the literature providing sources was reviewed and also interview and survey techniques were applied to local people and to Syrian immigrants. With interviews and surveys, it is examined whether Syrian immigrants are involved in education life or not. Recommendations related to deficiencies in the field of education were presented. Furthermore, the conclusion section was written using the data acquired from the research and analysis.

Keywords: Immigration, Immigrant, Syria, Education

GİRİŞ

Suriye’de Beşar Esad’ın (hükümetin) gücüyle ona muhalif olanların gücünün çatışması 2010 yılının sonlarında başladı, 2011 yılında ise çatışmalar taraflara silah satılmasıyla iç savaşa dönüştü. Ülkedeki bu savaş ortamından kaçmak isteyenler ise önce komşu ülkelere daha sonra eğer tercih ederlerse üçüncü ülkelere göç ederek sığınma talebinde bulundular. Suriye’den gelen bu yoğun göçe karşı birçok ülke sınırlı sayıda sığınmacı/mülteci alacağını duyururken Türkiye ise sınır komşusuna “açık kapı” politikası izlemiştir.

Türkiye’nin izlediği açık kapı politikası ile ülkeye olan göçte hem Türkiye’nin hazırlıksız yakalanması hem de bazı göçmenlerin savaştan kaçarken kayıt olmaya özen göstermemesi Türkiye’yi de göçmenleri de zor durumda bırakmıştır. Göçmenlerin kayıtlarının olmaması Türkiye’ye güvenlik ve planlama bakımından zorluklar getirirken, kayıtsızlık göçmenler için de devletin sığınmacılara sağladığı imkanlara ulaşamama anlamına geliyordu. Bu imkanlar barınma, yeme-içme, parasal yardım, eğitim ve sağlık gibi önem taşıyan imkanlardır.

Göçmenler her ne kadar bir şekilde barınma, yeme içme gibi ihtiyaçlarını giderse de yaşadıkları belirsizlik onları eğitim alanına dahil olmaktan önce uzak bırakmıştır. Türkiye’ye “*misafir*” olarak gelen göçmenler ülkelerine geri gitmek ve gönderilmek ile ilgili bir belirsizlik yaşıyordu. Aynı zamanda Türkiye de bu belirsizliği yaşadığı için Türkiye eğitim alanındaki düzenlemeler konusunda yavaş ve kısa süreli planlarla ilerlemiştir.

Göçmenlere daha sonra GEM adı verilen Geçici Eğitim Merkezlerinde “*geçici*” eğitimler sağlanmış, süre içinde bu eğitim merkezleri kapatılarak göçmen çocukların MEB okullarına geçmeleri sağlanmıştır; çünkü uzun süre Türkiye’de yaşamının ardından Suriyeli çocuklar artık Türkçe öğrenmiştir.

Bu çalışma göçmenlerin eğitim hayatında dahil olma sürecinde hem göçmenler hem de yerli halk tarafından Suriyeli çocukların okula gitmesi, gitmemesi veya gidememesi konusu işlenmiş, çalışma esnasında gözlem, görüşme ve anket teknikleri kullanılmıştır.

Tezde yazılanların kavranması açısından ilk bölümde “*göçmen, sığınmacı, mülteci, ötekileştirme ve dışlama ve sınırlar*” kavramları açıklanmıştır. Daha sonra Türkiye’nin göç deneyiminden bahsederek geçmişte akın eden göçmenlerin sayısı verilmiştir.

Türkiye'nin geçmişteki göç deneyiminin ardından Suriyeli göçmenler anlatılmış ve Türkiye'ye farklı boyutta bir göç deneyimi kazandıracak göçün nedenleri, kayıtsızlık ve Türkiye'nin göç ile ilgili kanunları anlatılmıştır.

İkinci bölümde göçmenlerle ilgili dışlamanın oluşmasına neden olabilecek medya, sosyal politikalar işlenmiş ve göçmenlerin nasıl önce yabancılaştırılıp, marjinalleştirildiği ardından da dışlandığı anlatılmıştır. Bu dışlamaların yerel halk ve göçmenler arasındaki sosyal dışlamalar olduğu gibi aynı zamanda devletin izlediği sosyal politikalarla da olabileceği anlatılmıştır.

Üçüncü bölümde göçmenlerin eğitim hayatına giriş yapılmıştır. Göçmenlerin eğitim hayatına örnek sağlama amacıyla gelişmiş ülkelerden ve Türkiye'den örnek verilmiştir. Göçmenlerin eğitim haklarına ve bu konudaki kanunlara değinilmiştir.

Dördüncü bölüm Suriye krizini anlama açısından Suriye'deki ülke yapısı ve iç savaş anlatılmış. Hatay'daki Suriyeli göçüne değinmek için de önce şehir yapısı anlatılmıştır. Suriye ve Hatay ile ilgili genel bilgiler verildikten sonra araştırma ile ilgili bilgi verilmiştir.

Beşinci bölümde gözlem, anket ve görüşmeler sonucu elde edilen veriler verilmiştir. Suriyeli göçmenler ile ilgili devletin aldığı eğitim ile ilgili kararlar verilmiş ve son olarak eğitimden dışlanmaya çözüm önerileri verilmiştir.

Sonuç bölümünde Türkiye'deki Suriyeli göçü anlatılmış ve dışlanma sorununun nasıl çözülebileceği, göçmenlerin eğitime nasıl dahil edileceği anlatılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÖÇ, GÖÇMEN, SIĞINMACI, MÜLTECİ, SINIRLAR, DIŞLANMA KAVRAMLARI VE TÜRKİYE’NİN GÖÇ DENEYİMİ

1.1. Göç ile İlgili Kavramlar

Göçmenlerin göç ile ilgili deneyimlerinden bahsetmeden önce göç ile ilgili kavramları açıklamak yerinde olacaktır.

Göç, birçok tanımı bulunmakla beraber kısaca ve genel olarak birey ve/veya toplumların yaşadığı fiziksel çevreyi çeşitli nedenlerle terk edip başka yerde yaşamaya başlamasıdır (Ekici ve Tuncel, 2015: 12). Bu yer değiştirme olayının sonucunda karşılaşan iki toplum ve bu iki toplumun etkileşimi söz konusudur. Bu etkileşimin devletler tarafından kontrollü olması göçün olumsuz etkilerini önlemeye yönelik olup, kontrolü sağlama amaçlı yasal düzenlemeler yapılırken sürece dahil olan bireylerin ve bireylerin durumlarının tanımlanması da önemli olmuştur.

1.1.1. Göçmen

Herhangi bir baskıdan kaçma amaçlı olmadan, daha iyi yaşam standartlarına sahip olmak için bulunduğu ülkeden başka bir ülkeye kendi imkan ve istekleri ile göç eden kişiye göçmen denir. Göç alan ülkeler başvurusu yapılan göç eylemine olumlu ya da olumsuz yanıt verebilir, kendi imkân ve yasaları çerçevesinde göçmenlere haklar verir. Göçmenler, göç ederken yasal zeminde kurallara uygun ve kayıtlı göç ediyorsa onlara düzenli göçmen, eğer yasal olmayan yollardan -dolayısı ile kayıtsız- göç ediyorsa bu göçmenlere düzensiz göçmen denir (Karaca ve Doğan, 2014: 7).

1.1.2. Mülteci

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin 14. maddesine göre “*Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır.*”¹. Mülteci, mensup olduğu din veya milliyetten dolayı, konuştuğu dilden veya inançlarından dolayı yaşadığı yerde kendine zulüm edileceği korkusu ile yaşadığı yeri değiştirmek zorunda olan kişidir. Bulunduğu yeri, özellikle politik sorunların neden olduğu iç

¹ <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/insan%20haklari%20evrensel%20beyannamesi.pdf> (erişim tarihi: 01.02.2017).

karişıklıktan zarar görmeden kurtulma kaygısı ile değıştiren insanların hakları Birleşmiş Milletlerin 10 Aralık 1948’de aldığı kararlarla korunmaktadır.

1.1.3. Sığınmacı

Bulunduğu ülkeden, BM’nin Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme’sinde 1. Maddenin 2. hükmündeki tanımı ile, *“İrki, dini, milliyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm göreceği konusunda haklı bir korku taşıyan ve bu yüzden ülkesinden ayrılan ve korkusu nedeniyle geri dönmeyen veya dönmek istemeyen kişi”*lerin², yani eğer sığınma başvurusu kabul edilecek olursa *“mülteci”* olacak kişilerin henüz başvuruları değerlendirilmeden önceki durumları *“sığınmacı”* olarak adlandırılır.

1.1.4. Ötekileştirme ve Dışlama

Ötekileştirme kelimesinin TDK Sözlüğündeki anlamlarına bakacak olursak üç anlamı olduğunu görürüz. Bunlardan birincisi TDK Sözlüğünde *“Konuşanın temel olarak aldığı bir şeyden daha uzak olan yer veya şey, mavera”* olarak verilmiştir. İkinci olarak *“öte”*nin, *“eski”* veya geçmiş zaman olarak nitelendirebileceğimiz bir anlamı vardır. Üçüncü anlamı ise *“sonra”* anlamı taşıyan cümle içinde herhangi bir şeyin *“ötesinde”* olarak geçen anlamıdır ve ayrıca *“dış”* anlamı da taşımaktadır.³ *“Öteki”* kelimesi ise TDK Sözlüğünde dördüncü anlamında toplum bilimi açıklaması ile verilen *“mevcut kültürün içinden dışlanmış olan”*dır.⁴

Bizi ilgilendiren anlamı ile öteki, *“bizden olmayanlar”*ı uzaklaştırma anlamına gelebilmektedir. Marshall’ın Sosyoloji Sözlüğünde (1999: 150) ise dışlama *“cemaatle veya toplumla sosyal bağ kurmadan yoksun bırakmak”* olarak açıklanmıştır.

Yapılan dışlama ve dışlanma tanımlarından yola çıkarak yalın bir anlatımla dışlamayı, çoğunluğa mensup grup ve grup üyelerinin azınlık olarak görülen -hatta marjinalleştirilen- sayıca az olan grup ve o azınlık grubuna mensup bireylerini kendilerinden ayıştırmaları ve onları kendi yaşam alanlarına dahil etmek istememeleri olarak açıklayabiliriz.

² <http://www.goc.gov.tr/files/files/multec%C4%B1ler%C4%B1nhukuk%C4%B1statusune%C4%B1%C4%B1sk%C4%B1nsozlesme.pdf> (erişim tarihi:13.01.2018).

³ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.599ec8820b2415.81441959 (erişim tarihi: 24.08.2017)

⁴ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.599ec877265422.91281657 (erişim tarihi:24.08.2017)

“Öteki”ni anlamak yerine ötekini yok etmek üzerine kurulu bir iktidar olma çabası dışlama esnasında görülmektedir. Deneyimlenmeden asla anlaşılmayacak olan “ötekilik”, öteki olmayan çoğunluğa farklılığı ile korku vermektedir. Hep önerilen diyalogun kurulmasında etkili bir başlangıç yapabilmek için göçmenler ile aynı sorunları yaşadığımız bir toplum içinde yaşadığımızı hatırlamak gerekir. İşsizlik, yoksulluk, eşitsizlik, adaletsizlik gibi bireyleri ve mağdur eden düzen bizim de içinde yaşadığımız toplumu yönetenler tarafından inşa ediliyor (Tuna, 2014: 33).

Her ne kadar dışlama bir “*dahil etmeme*” durumu olsa da dışlama artık geleneksel toplumlardaki gibi tam anlamıyla uzaklaşma içermez. Bunun aksine modern evrensel bir güçle çoğunluk, dışladıkları ile yüz yüze gelir, ona hakim olmaya çalışır ve onu kendi yapısı içinde eritmeyi amaçlar (Baştürk, 2009: 528).

Dışlama, korku ve nefretten kaynaklanabilir. Korku çoğunlukla karşı tarafı tanımama ya da dışlanan grubun üyelerinin kötü ünlenmesinden meydana gelir. Azınlık grubuna karşı duyulan korku eğer onları tanımamadan kaynaklanıyorsa dışlanan ve dışlayan grup ya yeni karşılaşmıştır ya da uzun süre birbirleriyle iletişim kurmamayı tercih etmiştir – veya iletişim kurmamaya zorlanmışlardır. Eğer dışlama nefretten kaynaklanıyorsa azınlık grubun içinden karşı tarafı öfkeliendirecek eylemlerde bulunan birileri olmuştur ve bu eylemler tüm gruba mal edilmiştir. Aslında her ne kadar dışlayan çoğunluk grubu içinde dışlayan grubu öfkeliendiren ve toplumca onaylanmayacak eylemlerde bulunanlar olsa da çoğunluk grup her zaman kendisinin üstün olduğuna kendini inandırmıştır ve bu eylemler hiçbir zaman dışlanan grubun üyelerinin eylemleri kadar dikkat çekmez.

1.1.5. Sınırlar

Devletlerin, coğrafi olarak birbirinden ayrıldığı yerler sınır olarak belirlenmiş ve çizilmiştir. Yani devletlerin, birbirlerine karşı yetki alanlarını belirlemesi o ülkeler arasındaki sınırlardır. Sınırlarla ilgili kurallar, sınırların içinde kalma veya sınırları geçme, ise her devletin kendi yasaları ile veya üyesi olduğu birliğin aldığı sınırlar ile ilgili bağlayıcı kararları ile belirlenir.

Sınırlar ile ilgili hatırlanması gereken bir gerçek de bu sınırlar oluşturulurken ve/veya oluşturulduktan sonra bu sürecin her zaman mağdurlar yarattığıdır. Sınırlar ile ilgili yasalar, her sınır bölgesinin kendi mağdurunu yaratmıştır. Sınır bölgelerinde yaşayanların da azınlık olma ihtimalinin yüksek olması ile azınlıkların durumlarının bilinmezliği ve karmaşıklığı zaman zaman sınır bölgelerinde karışıklıklara neden

olmaktadır. Sınır bölgelerindeki halkların azınlık olma veya merkezde yaşayan toplumdaki farklı olma ihtimalinin yüksekliği ise sınırın öteki tarafında yaşayanlarla olan akrabalık bağlarından kaynaklanır.

Herhangi bir savaş ya da iç karışıklık durumunda sınırların uygulamalarında yapılan değişiklikler, giriş çıkışları engeller veya kontrol edilemez bir şekilde daha kolay girilir çıkılabilir yapılabilir. Suriye’deki iç karışıklığı göz önüne aldığımızda açık kapı politikası Suriyelilerin girişini kolaylaştırmış ancak, sınırın Türkiye tarafında olduktan sonra Suriye ile olan bağlantılarını takip etmekte zorlanmışlardır. Bu da sınırlar ile ilgili bir bilinmezliği, hak ve statülerin insanlara ne sağladığının tam olarak bilinmediği ve sınırları geçenlerin veya geçemeyenlerin kaygılanmalarına neden olmuştur (Biner ve Soykan, 2016: 8).

Sınır bölgelerinde yaşayan insanların kendi sınırları içinde yaşadığı toplumdan uzak fakat sınırın arkasından göç eden toplumlara yakınlık hatta o toplumlarla akrabalığı vardır. Sınır bölgelerinde yaşayan insanlar merkezdeki hayattan ve kültürden uzak, melez kültürler yaşarlar. Bu melez kültür insanların konuştuğu dili, yediği yemeği, günlük rutinlerini ve gelenek-göreneklerini etkileyebilir. Dolayısı ile sınırları ülkelerin ve yönetimlerin birbirleri ile ayrıştığı yasal olarak çekilmiş şeritler olarak; sınır bölgelerini komşu ülkeye daha yakın insanların yaşadığı yerler olarak ve sınır bölgelerinde yaşayan insanları da çok-kültürlü/ melez kültüre sahip bireyler olarak görebiliriz.

1.2. Türkiye’nin Göç Deneyimi

Göç kelimesinin Sosyoloji Sözlüğündeki karşılığı “*bireylerin ya da grupların sembolik ya da siyasal sınırların ötesine, yeni yerleşim alanlarına ve toplumlara doğru kalıcı hareketini içerir.*” (Marshall, 1999: 685). Burada altı çizilmesi gereken “*yeni toplumlara doğru*” ve “*kalıcı hareket*” tanımlarıdır.

Göç konusundaki deneyimi, Cumhuriyet’in ilk yıllarında mübadele ile yoğun bir Rum göçü alan ve henüz kendi ayakları üzerinde durmaya çalışan, ardından Balkanlar’daki Müslüman-Hristiyan çatışmasının getirdiği kanlı iç karışıklıklardan kaçan “*soydaşlarımıza*” kapısını açan ve son yüzyılda hiç bitmek bilmeyen Ortadoğu karışıklıklarından kaçan “*Müslüman kardeşleri*”ne kapısını açan bir Türkiye’den bahsediyoruz.

Türkiye kendi kitlesel göç tarihini T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü internet sitesinde şu şekilde açıklamaktadır⁵:

⁵ http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_tasar%C4%B1m_icler.pdf (erişim tarihi: 15.02.2018)

- 1492 yılında binlerce Yahudi gemilerle İspanya'dan Osmanlı İmparatorluğuna kurtarılmak için getirilmiştir.
- 1848'de Macaristan'da Özgürlük Savaşının kaybedilmesinin ardından 3 bin Macar 1849 yılında Osmanlı İmparatorluğuna gelmiştir.
- 1858-1864 yılları arasında -Rus kaynaklarından alınan bilgiye göre- yaklaşık 493 bin kişilik bir Müslüman- Kafkas nüfus Osmanlı'ya sığınmıştır.
- 1864 yılına gelindiğinde ise yaklaşık 1 milyon kişilik Kafkas nüfus Osmanlı topraklarında çeşitli yerlere sürülmüştür.

Cumhuriyet döneminde ise göçler kısaca şu şekilde olmuştur:

- 1922 ile 1938 yılları arasında 384 bin kişinin Yunanistan'dan Türkiye'ye gelmesi
- 1923-1945 yılları arasında 800 bin kişinin Balkanlardan gelmesi
- 1933-1945 yılları arasında 800 kişinin Almanya'dan gelmesi
- 1988 yılında Irak'taki Halepçe katliamından kaçıp Türkiye'ye sığınan 51.542 kişi
- 1989 yılında 345 bin kişi Bulgaristan'dan
- 1991 yılında Irak'tan 467.489 kişinin Birinci Körfez Savaşı'ndan dolayı gelmiş olması
- 1992-1998 yılları arasında 20 bin kişinin Bosna'dan gelmesi
- 1999 yılında 17.746 kişinin Kosova olaylarından sonra gelmesi
- 2001 yılında 10.500 kişinin Makedonya'dan gelmesi
- Nisan 2011- Haziran 2013 arasında yaklaşık 1 milyon kişinin Suriye'deki iç karışıklıklardan dolayı gelmesi.

Uluslararası Göç Örgütü'nün yayınladığı “Göç Terimleri Sözlüğü”nde “*geçici koruma*” da açıklanmıştır.⁶ Suriye'deki iç savaştan dolayı gelenlerde herhangi bir ön koşul aranmadan “*geçici koruma*”⁷dan yararlanmaları sağlanmıştır.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü resmi sitesinde aynı zamanda göç hareketlerinin olumlu sonuçları olması için iyi yönetilmesi gerektiği, aksi takdirde kamu düzenini tehdit edeceği ve güvenlik ile ilgili problemler ve insan hakları ihlallerinin yaşanacağını belirtmektedir.⁸

⁶ http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu.pdf (erişim tarihi:15.02.2018)

⁷ Geçici Koruma Göç Terimleri Sözlüğü'nde kitlesel bir akın durumunda sığınma sisteminin herhangi bir nedenden dolayı iyi ve hızlı işlememesi durumunda bu kişilere acilen sağlanan korumaları içeren istisnai prosedürdür (Geçici Koruma Yönetmeliği, Madde 1).

⁸ http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_tasar%C4%B1m_icler.pdf (erişim tarihi: 15.02.2018)

Türkiye'nin göç deneyimine baktıktan sonra bugünün Türkiye'sindeki duruma da artık bakılabilir. Sınırları geniş ve sınırları içinde çok fazla etnik kökeni barındıran ve monarşi ile yönetilen yüzyıldan çıkıp artık, cumhuriyetle yönetilen ve içindeki birçok etnik azınlığı onların bağımsızlık istemeleri sonucu kaybetmiş daha dar sınırlar içinde, yeni bir milli kimlikle yaşayıp kendine yetmeye çalışan bir ülke olduğumuzu hatırlamak gerekir. Dolayısı ile yoğun iç ve dış göç vermek/almak Türkiye'nin yapısının değişmesinde önemli rol oynayacaktır.

Ünal, “öteki” bağlamında incelediği göçmen ve mülteci deneyimini anlatırken (2014: 72-73) makalesinde Türklerin dış göçe bakışını, yasal ve yasa dışı göçe bakış açısını, Türklerin göçmenleri tehdit olarak algılayıp algılamadığını anlatırken Transatlantik Eğilimler Araştırması'ndan yararlanmıştır ve Türklerin verdiği cevaplardan ortaya çıkan verileri ABD ve AB vatandaşlarının cevapları ile kıyaslamıştır. Çıkan sonuçta Türkiye'de cevap verenlerin %54'ü dış göçü bir sorun olarak gördüğünü belirtmiştir. Ayrıca araştırmanın sonucunda Türkiye'de %60 oranında yasal göçten endişe duyulduğu, %69 oranında ise yasadışı göçten endişe duyulduğu ortaya çıkmıştır. Türkiye'de göçmenlerin tehdit olarak algılanıp algılanmadığını öğrenmeye yönelik sorulan sorular ise *“göçmenlerin ülkede doğanların işini elinden alıp almadığı, göçmenlerin ulusal kültüre karşı bir tehdit olarak görülüp görülmediği, göçmenlerin ülkenin kültürünü zenginleştirdiğine veya zenginleştirmedine dair görüşler”* olarak farklı şekillerde sorulmuştur. Türkiye'de verilen cevaplar ise şu şekildedir:

- Göçmenler bu ülkede doğanların işini elinden almaktadır: %70
- Göçmenler ulusal kültür için tehdit teşkil etmektedir: %55
- Göçmenler ülkenin kültürünü zenginleştirmemektedir: %61

Kurulduğu ilk yıllardan itibaren ülkenin karakterini göçmenlerle oluşturan Amerika Birleşik Devletleri'nden çıkan sonuçlar ise %69 ile göçmenlerin kültürü zenginleştirdiğine ve %65 ile göçmenlerin işlerini ellerinden almadığına dair düşünce ve %64 ile göçmenlerin ulusal bir tehdit olmadığına dair bir görüş vardır. Bu kıyaslamanın nedeni ise Türkiye'yi daha fazla göç deneyimi olan ülkelerle karşılaştırmaktır. Görüldüğü gibi Türkiye örneği ABD ve Batı Avrupa kadar yoğun göç almadığı halde göçmenlerle ilgili daha olumsuz düşüncelerin barındığı örnek olmuştur.

Yukarıda belirtildiği gibi beyin göçü veya işçi göçü gibi planlı bir göç alma stratejisine sahip olmadan savaştan kaçanlara yardım amaçlı hazırlıksız da olsa kapılarını

açan Türkiye, planlarını göçü aldıktan sonra yaparak hem kendi yurttaşlarını hem de gelen göçmen, sığınmacı ve mültecileri zor durumda bırakmıştır.

Halk kendi arasındaki farklı etnik kökenleri henüz hazmetmeye başlamışken veya daha hazmedememişken, halkın yeni etnik unsurlarla bir araya gelmesi de hem yerli halkları hem de göç edenlerin güvende olma hissini azaltmıştır.

Ekonomik boyutu ile hazırlıksız yakalanan bu plansız göçlere bakacak olursak; Türkiye hem göçmenlerin ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmakta, hem de zaten ihtiyaçlarını karşılayamadığı, kalkındıramadığı vatandaşlarının yaşam standartlarını iyice geriye çekmiştir. Ucuz iş gücünü oluşturan Suriyelilere özellikle işsiz vatandaşların tepkisi daha yoğun olmaktadır. Vatandaşlar özellikle yapılan görüşmelerde Suriyelilerin işsizliği arttırdığını düşündüklerini dile getirmişlerdir. Fakat katılımcıların her şeyin bilincinde olması, gelenlerin savaştan kaçtığını da bilip nefret söylemlerinden uzak durmaları da dikkat çeken başka bir husustur. Örneğin; çoğu katılımcı aslında onlara ankette Suriyelilerin ülkelerine dönmeleri ile ilgili bir soru sorulmadığı halde onların ülkelerine geri dönmeleri gerektiğini anlatmışlardır. Söylemleri daha çok nefret söyleminden uzak, mağdur vatandaş söylemidir. Özellikle öğretmenler ile yapılan görüşmelerde *“Biz de huzursuzuz, onlar da burada huzursuz, keşke ülkelerine geri dönseler. İki taraf da mutlu değil. Onlar zor şartlarda yaşıyorlar bizim de şartlarımızı zorlaştırıyorlar, Bu şehrin suyu bile kısıtlı.”* gibi ekonomik ve fiziksel yaşam şartlarına vurgu yapan öğretmenlerin yanı sıra dil ve kültür farkına vurgu yapan *“onların kim olduğunu bilmiyoruz, tanımıyoruz. Bu da biz de kuşku uyandırıyor.”* gibi durumun sosyo-kültürel boyutuna vurgu yapan öğretmenler de vardır. Türkiye’de özellikle küçük şehirlerde insanların tanıdık bir yüz araması, az çok bildiği insanların yaşadığı yerlerde yaşaması insanları daha güvende hissettiriyor ve birden yoğun bir *“tanınmayan”* kalabalığın gelmesi insanları tedirgin ediyor.

1.2.1. Suriyelilerin Türkiye’ye Göç Etme Nedenleri

Suriyelilerin Türkiye’ye göç etme nedenlerine değinmeden önce Suriyelilerin göç etme nedenlerine değinmek durumu açıklamada yardımcı olacaktır.

Suriye’de 2011 yılında başlayan kaos önce iktidar- muhalefet çatışması olarak başlamış daha sonra Alevi- Sünni çatışmasına dönüşmüş ve en sonunda da mevcut yönetimin halka silah doğrulttuğu bir iç savaşa dönüşmüştür. Suriye iç savaşı, Beşar Esad’ın Baas Partisi’ni destekleyenler ile partiye muhalif olanlar yani partinin yönetimden inmesini isteyenler arasında başlamıştır. 15 Mart 2011’de muhaliflerin gösterileri başlamış

ve Nisan ayı içinde ülkede git gide büyümüş, destekçi toplamıştır. Gösterileri bastırmak isteyen Esad yönetimi Nisan ayından itibaren gösterileri şiddet kullanarak bastırmaya çalışmış. İki tarafın da silahlı olmasından dolayı gösteriler ve gösterileri bastırmaya çalışanlar arasında çatışmalar olmuştur. İlerleyen zamanlarda ise çatışmanın iç savaşa dönüşmesi, muhalifleri destekleyen Amerika Birleşik Devletleri ve zaman zaman söylemleri ile muhaliflerin arkasında duran bazı Avrupa devletleri ile Beşar Esad yönetimini destekleyen Çin, Rusya gibi ülkelerin de bu iç meseleye kısmen müdahil olması ile olmuştur.

Suriye iç savaşının Suriyelilerde yarattığı güvenlik korkusu ve travmalar onları ülkelerindeki savaş alanından kaçmaya zorlamıştır. Aksi takdirde, yönetime karşı herhangi bir çatışmaya girmeyen insanların bile ait oldukları mezhepten dolayı zulüm gördüğü bir ülkede insanlar kendilerini ve ailelerini kurtarmak için başka bir şey yapamazdı.

Suriyelilerin neden Türkiye'ye göç ettiği sorusu ise en basit şekilde sınır komşuluğu ve açık kapı politikası ile açıklanabilir. Suriye'nin kuzeyinde en uzun sınıra sahip olduğu Türkiye; güneybatı kısmında Lübnan ve İsrail bulunmaktadır. Ürdün, güneyinde, Irak da Suriye'nin doğusunda yer almaktadır. Lakin Suriye'de yaşanan problemler kuzey taraflarında olmaktadır. Suriye'nin kuzeyi dediğimiz bu bölgenin birçok yerinde Kürt ve Türkmen etnik unsurları da barınmaktadır. Dolayısı ile Lübnan Ürdün ve Irak kapılarını Suriye'ye kapatmıştır. Türkiye ise açık kapı politikası izlediğinden dolayı kendi sınırına yakın olan Kuzey Suriye bölgesindeki problemleri bilmekte ve duyarsız kalmamaktadır. Zaten hükümeti oluşturan Beşar Esad'ın politikası Kuzey Suriye'de yaşayan Türkmen ve Sünni Arap topluluklarına rahat bir yaşam sağlamamaktadır. Bu konuda Suriye'de Hukuk okumuş fakat Türkiye'de inşaatta çalışan biri durumu şöyle anlatıyor:

“Yolda giderken Esad'ın askerleri tarafından alınıp, gözleriniz elleriniz bağlanır bir yere götürülüp Esad'ın askerleri tarafından şiddet gören çok kişi var. Sadece Esad'a destek vermiyorlar diye Esad'ın askeri tarafından insanlara işkence ediliyordu, sadece mezhepleri yüzünden insanlara işkence ediliyordu. Ben önceleri Esad'ın iyi bir yönetici olduğunu düşünürdüm ve onu desteklerdim ama artık halkına zulmediyor.”

Yine, Ahmet Keskin adında bir Bayır-Bucak Türk'ü Suriye'den Hatay'a neden geldiklerini şöyle anlatmaktadır:

“Bizler, Yayladağı ile Lazkiye arasında bulunan 47 köyden birinde ikamet etmekteydik. Benim açmış olduğum bakkal dükkânı Lazkiye yolu üzerindeydi. Türkiye’den giriş yapanlara çıkarken şeker ve çay satıyordum. Bu işten de çok büyük paralar kazandım. Fakat Suriye’de görevli olan istihbarat örgütü benim iş yerime gelerek benden ücretini vermeden şeker ve çay alıyordu. Bu durum da benim bütün kazancımı olumsuz yönde etkiledi. Bir iki defa istedikleri malzemenin olmadığını söyledim. Ertesi gün daha kalabalık kişilerle gelip dükkânımda ne varsa bir kamyonete yüklediler. İç savaşın ilk meydana geldiği Deir ez-Zor denilen yerdedir. Bu olayın Suriye’de daha büyük olaylara dönüşeceğinden dolayı hemen eşyalarımı topladım ve ailemle birlikte Türkiye’ye göç ettim. Bütün problem Suriye’deki yönetimin akrabalar arasında paylaşılması ve bu paylaşımın da halka büyük zararlar vermesidir.”

Bu ve buna benzer birçok baskı hikâyesini dinlediğimizde Türkiye’ye gelen sığınmacı ve/veya mültecilerin aslında çok daha önce yaşadıkları ülkede savaştan önce de ezildiklerini, orada mutlu olmadıklarını hatta yaşanan iç savaştan önce de ellerinden gelseydi yaşadıkları ülkeyi değiştirebileceklerini tahmin ediyoruz.

Suriye’de artan baskı ve iç savaş Türkiye’ye olan yoğun göçün nedenidir. Ancak ekonomik açıdan daha güçlü ülkelere daha yoğun göçe maruz kalan Türkiye’nin bu kadar sığınmacı ve mülteci çekmesinin nedenlerine gelecek olursak: bunlardan en önemlisi olayların meydana geldiği Halep’ten yürüyerek gelinebilecek kadar yakın olan Türkiye’nin güney doğusundaki Suriye sınırındaki kapıları açık olan iller diyebiliriz. Bir diğer neden de Türkiye’nin güney sınırında olan akrabalık bağlarıdır. Ekonomik durumu iyi olmayan ve rejime karşı savaşamayacak olan aileler Türkiye’de yaşayan akrabalarına sığınmışlardır.

Suriyelilerin iç savaştan kaçarken Türkiye’ye gelmesindeki en büyük etken coğrafi yakınlık ve açık kapı politikası olduğu yukarıda belirtilmişti. *Coğrafi yakınlık*, Suriye’ye olan sınır komşuluğudur. Hatay’daki sınır ilçesi olan Reyhanlı ile Reyhanlı’ya yakın olan Halep şehri arasındaki mesafe 70 ile 80 km arasındadır ancak savaş döneminde insanlar araç bulamadıklarından sınıra yürüyerek gelenler olmuştur.⁹ Türkiye Cumhuriyeti tarafından Suriyeli göçmenler için izlenen *açık kapı* politikası ise Suriye’den Türkiye’ye yoğun göçün sebebidir. Bu açık kapı politikası sınır kapılarında yoğunluğa neden olmakta, bu yoğunluk da kayıtsızlığı getirebilmektedir.

Toplamda 2.253 km sınırı olan Suriye’nin ülkelerle olan sınır uzunluğu şöyledir: Irak 605 km, İsrail 76 km, Ürdün 375 km, Lübnan 375 km, Türkiye 822 km’dir.¹⁰

⁹<http://www.hurriyet.com.tr/galeri-turkmenler-40-gun-yuruyerek-telaferden-gelmis-40318966> (erişim tarihi: 10.08.2017)

¹⁰<http://www.nationmaster.com/country-info/stats/Geography/Land-boundaries/Border-countries> erişim tarihi: 21.08.2017)

Suriye'nin sınır uzunluklarına bakarsak en uzun sınırın Türkiye ile olduğunu görürüz.

Şekil 1.1 Türkiye Suriye Sınırı

Kaynak: <http://www.tarihibilinci.com/konular/orta-dogu-haritalari.5970/> (erişim tarihi: 27.08.2017)

Türkiye'ye olan yoğun göçün bir diğer nedeni de Avrupa'ya transit geçiş imkânıdır. Avrupa'ya gitmek isteyen göçmenler önce Türkiye'ye giriş yaparak savaş ortamından çıkışlarını sağlar ve ardından Avrupa ülkelerine veya Suriyeli göçmenleri mülteci/sığınmacı olarak kabul eden diğer batı ülkelerine (Kanada, Amerika Birleşik Devletleri gibi) başvurularını yaptıktan sonra gelecek cevabı yine Türkiye içinde bekler. Eğer yasal yollardan Avrupa, A.B.D. ve Kanada'ya geçiş yapılamamışsa ve Türkiye'de yaşamak yeğlenmiyorsa, yasadışı yollar ile sığınmacı/ mülteci kabul eden bu ülkelere giriş sağlanması için yasa dışı yollarla Türkiye-Yunanistan sınırı geçilir veya göç edilmek istenilen ülkeye deniz yolu ile giriş yapılmaya çalışılır.

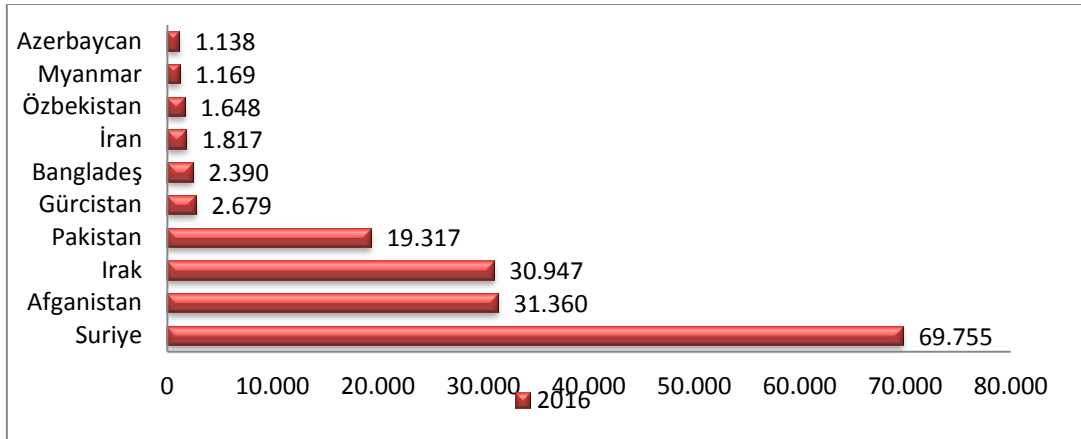
Ayrıca Türkiye'nin bölge ve Suriye'nin etrafındaki diğer ülkelere göre huzur ve istikrarın daha fazla olması göç edenlerin Türkiye'ye gelme sebeplerinden biridir. 2011 yılında iç savaş patlak verdikten sonra dışarıya göçün 2012 yılında yoğunlaştığını varsaydığımızda Küresel Barış İndeks Raporu'nun 2012 raporuna göre Türkiye bölgedeki ülkeler arasında ülke içi barış sıralamada daha öndedir.¹¹

¹¹ <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2012-Global-Peace-Index-Report.pdf> (erişim tarihi: 09.01.2018)

Gelişmişliğin yanı sıra Türkiye ile Suriye arasında kültürel de bir yakınlık vardır. Suriye ile Türkiye arasındaki kültürel yakınlık yüzyıllarca ayı coğrafyayı paylaşmaktan ileri gelir. Özellikle Türkiye'nin sınır illerinde yaşayan Arap kökenli vatandaşların Suriyeliler ile akrabalık bağları vardır. Akrabalık bağları yanında benzeşen yemek kültürü, Suriye sokaklarında duyulan Türkçe müzik ve Türkiye'de bazı düğünlerde Suriyeli şarkıcıların şarkılarının çalması iki milletin birbirine duyduğu yabancılik hissini azaltmıştır. Ayrıca 2009 yılında karşılıklı vizelerin kaldırılması ile Suriye'nin ve Türkiye'nin sınır illerinin yoğun olarak karşılıklı ülke ziyaretleri iki ülkenin insanı arasındaki diyalogu olumlu yönde etkilemiştir. Üzerinde durulması gereken daha önemli bir ortaklık dinden kaynaklanmaktadır. Türkiye'nin çoğunlukla Müslüman olmasından kaynaklanan bir *"Müslüman kardeşlere sahip çıkma"* görevi Suriyelilerin Türklere daha yakın hissetmesini sağlamıştır. Bu yakın hissetme durumu, kullanılan hatta literatürde bile olmadan kullanılan *"misafir"* terimi, politikacıların *"Suriyeli kardeşlerimiz"* söylemleri, Türklerin Suriyelilere olan komşuluğunu Türklere hatırlatmış, Suriyelilerin de Türkiye'de kendilerini güvende hissetmesini kolaylaştırmıştır.

1.2.2. Suriyeli Sığınmacıların Hatay'da Kayıtsız Davranmaları

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü internet sitesinden alınan verilere göre 2016 yılında 10 ülkeden gelen düzensiz göçmen grafiği aşağıdaki gibidir.

Grafik 1.1. 2016 Yılında 10 ülkeden Gelen Düzensiz Göçmen Sayıları

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2016 verilerine göre grafik yapılmıştır (http://www.goc.gov.tr/files/files/2016_yiik_goc_raporu_haziran.pdf erişim tarihi: 15.02.2018).

Görüldüğü üzere en çok düzensiz göç Suriye'deki iç karışıklıklardan dolayı Suriyeli göçü olmuştur.

Suriyelilerin kayıt olmamasının nedenleri arasında kayıt olmanın hiçbir şeyi değiştirmeyeceği inancı ve Türkiye’yi transit ülke olarak kullanıp daha batıdaki ülkelere gidilip oraya yerleşileceği umudu vardır. Ayrıca gelenlerin Suriye’ye dönme umudu olmamasına ve yaşanan travmalardan dolayı geri dönmeyi istememelerine rağmen, geri dönüşlerinin de ihtimal dahilinde olduğunu belirtip, geri döndüklerinde fişlenmiş olmamak için kayıt olmadıkları da tahmin edilmektedir.

Kayıt açısından karşılaşılan başlıca sorunlar kamp dışındaki nüfusa ulaşma konusunda karşılaşılan sıkıntılar, Suriyelilerin kayıt olmaya önem vermemeleri ve belirli konularda oluşan gelecek korkusudur. Birinci engel kamp dışındaki nüfusa ulaşma, özellikle mevsimsel veya dönemsel işçi olarak çalışan Suriyeliler sıklıkla yaşadıkları yerleri değiştirebilmekte ve bu nedenle kayıt merkezlerine erişimlerinde sıkıntı yaşamaktadırlar. Yine benzer şekilde şehir merkezlerinin uzaklarında ikamet eden Suriyelilerin ise bu konuda hiçbir bilgileri bulunmamakta ve dolayısıyla nereye ve neden kayıt olmak için gitmeleri gerektiği konusunda yeteri kadar bilgiye sahip olmamaları kayıt olmalarını engellemektedir (Karaca ve Doğan, 2014: 29-30).

Türkiye Cumhuriyeti’nin daha fazla kamp yapmak için maddi imkânı vardır ancak gelen sığınmacıların şehirlere yerleşmeleri daha uygun görülmüştür. Bu şehirlere yerleştirme politikasının nedenleri açıklanmamıştır. Kayıt sisteminin hala oturmaması ve kontrol edilemeyen ve hakkında öngörülerde bulunulması engellenen bu nüfusun şehirlere gitmesi teşvik edilmiştir ama nerelere ne kadar yayıldıkları bilinmemektedir. Dolayısı ile devletin de bilgisi dâhilinde olmayan bu sığınmacılar gittikleri şehirlerdeki akrabalarının ve yardımseverlerin yardımına muhtaç bırakılmıştır (Karaca ve Doğan, 2014: 13).

Mersin Üniversitesi’nin BİAMER Raporunda Suriyelilerin Türkiye’deki yerleşimleri ve sosyal hayatları ile ilgili olması gerekenlerden şu şekilde bahsedilmiştir:

Bir şehir içinde kamu kuruluşlarının Valilik koordinesinde kendi içinde sürekli bir koordinasyon içinde olması gerekir. Keza, şehirde yukarıda andığımız tüm sivil aktörlerin kendi içinde bir başka koordinasyonunun bulunması gerekir. Bu koordinasyon mekanizmasında şehirdeki sığınmacıların sayısına göre ülke, etnik köken, din ve benzeri farklı durumlarını olabildiğince adil temsil eden delegelerin de bulunması gerekir... Eğer oluşan tabloda hukukçu, psikolog, sosyolog veya sosyal hizmet uzmanları gibi disiplinlerden hiç katılım olmamışsa bu alandan kişilerin bireysel olarak daveti ile bilgi ve tecrübelerinin bu mekanizmalara aktarılması sağlanmalıdır. Bu mekanizmalar da yereli değerlendiren, yereldeki stresi iyi ölçen ve gerekirse bu stresi yöneten ancak uluslararası ve ulusal hukuktan kaynaklanan hakların insan onuruna en uygun bir şekilde o şehirde uygulamaya geçmesi için strateji ve politikalar üreteceklerdir (Karaca ve Doğan, 2014: 15-16).

1965 yılında imzalanan ve 1969 yılında yürürlüğe giren “*Her Türlü İrk Ayrımcılığının Tasfiye Edilmesine Dair Uluslararası Sözleşme*”ye göre¹² ırk ayrımcılığını haklı kılan hiçbir sebep yoktur ve ırk ayrımcılığı birlikte yaşayan halklar arasındaki barış, güvenlik ve ahengi tehdit eder. Dolayısı ile yeni ırkçılığın salt renk üzerinden yapılmadığını, ayrıca; milliyet, inanç, cinsel yönelim, hayat standartları ve hatta bireylerin seçimleri üzerinden de yapıldığını hatırladığımızda, Suriyeli mültecilerin kendileriyle aynı coğrafyayı, aynı dini ve hatta bazen aynı dili paylaşan insanlar tarafından da ayrıştırıldığını görüyoruz.

Yayınlanan sözleşmede ırk ayrımcılığını tasfiye etmeye yönelik çözümler içinde en büyük ölçekte uygulanabilecek ve kalıcı çözümler getirebilecek öneriler, her bir taraf devletin ırk ayrımcılığını tetikleyebilecek olan yasalarını değiştirmeleri ve/veya

kaldırmaları yönündedir. Ayrıca yine çok ırklı örgütlerin kurulup, birlikte çalışmalar yapılması ırksal ayrımcılığa kalıcı çözümler getirebilir.

1.3. Kanunlarda Göç ve Göçmenlik

Mültecinin tanımı/statüsü, Türkiye Cumhuriyeti İç İşleri Bakanlığı’nın yayınladığı “*Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu*”nda 61. madde aşağıdaki gibidir:

Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir.¹³

“*Mülteci*” ve “*şartlı mülteci*” ayrımı yapan Türkiye Cumhuriyeti, şartlı mülteciyi ise 62. maddede tanımlamıştır.

Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı

¹²https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc086/kanuntbmmc086/kanuntbmmc08604750.pdf (erişim tarihi: 24.02.2017).

¹³http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_kanun.pdf (erişim tarihi: 15.02.2018).

mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir.¹⁴

Bu durumda Suriyelilerin kanunlarımıza göre aslında “mülteci” değil, “şartlı mülteci” olduğunu görüyoruz. Aradaki farkın ise kanunlarda, 62. Maddede yer alan son cümle ile belirtiliyor, yani “*üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar*”, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir, anlamı ortaya çıkmaktadır. Bir diğer “mülteci” ve “şartlı mülteci” farkı ise mültecilerin geldiği ülkelerden kaynaklanmaktadır. Yukarıda verilen “*Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu*”nun 61. maddesinde görüldüğü gibi mülteci statüsü “*Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle*” başka ülkeye sığınmak durumunda kalanlara “mülteci”, Avrupa ülkeleri dışında yine aynı zulümden kaçanlara “şartlı mülteci” statüsü veriliyor. Bununla birlikte, Avrupa ülkelerinden gelen mülteciler ile ilgili maddede (61. madde) yer almayan “*üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir*” ibaresine, Avrupa dışından gelen mülteciler için yer verilmiştir.

Mersin Üniversitesi’nin yaptığı çalışmalar sonucunda yayınlanan “*Suriyeli Göçmenlerin Sorunları*” adlı raporda, İçişleri Bakanlığının kurduğu ve göçün düzenlenmesi için önemli kurumlar olan Göç Politikaları Kurulu (GPK) ve Göç Danışma Kurulu (GDK) kurulduğu belirtilir. Ayrıca bu kurumların göçmenleri ve karmaşık göç sürecini bilgi ve sayı bakımından yetersiz olan Polislerin (veya Emniyet Güçlerinin) elinden alarak uzman kişilere emanet edildiğini ifade eder. Bu nedenle bu kurumlarda alınan kararlar, bulunan çözüm önerileri ve yapılan çalışmalar uzmanlar tarafından yürütülecektir. (Karaca ve Doğan, 2014: 17).

¹⁴http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_kanun.pdf (erişim tarihi: 15.02.2018).

İKİNCİ BÖLÜM

MEDYA, SOSYAL POLİTİKALAR VE DIŞLANMA

2.1. Göçmenlerle İlgili Medya Analizi

Basınla ilgili çalışma yapan İbrahim Efe, Seta’da yayınlanan raporunda (2015: 46) 8 evrensel gazetenin Suriyeliler ile ilgili haberlerinin söylem analizini yapmıştır. Bu analiz sonucunda yapılan haberlerde Suriyeli sığınmacılar için kullanılan kelimelerin sıklığı ile ilgili verilen bir tabloda, Suriyeli sığınmacılar ile ilgili kullanılan kelimeler ve sıklığına bakarsak en çok 0,94 ile “*Suriyeli*”, daha sonra 0,89 ile “*Mülteci*”, ve 0,22 ile “*Sığınmacı*” ve 0,09 ile “*Göçmen*” daha sonra da daha barışçıl bir dilin ürünü ancak göç literatüründe tanımı olmayan “*Misafir*” kelimesinin 0,05 kullanıldığını görüyoruz (sayılar yüzdelik oranla verilmiştir).

Hürriyet Gazetesi’nin “*Halep Kaçkını*” ifadelerini kullanarak verdiği haberde Suriye’deki iç savaştan kaçan savaş mağdurlarını “*kaçkın*” kelimesi ile ifade etmiştir. Dolayısı ile yaratılan algı “*aslında kalması gereken yerde kalmayıp, (bir görevden) kaçan*” olmuştur (Ongun, 2014: 21).

2.2. Sosyal Politikalar

Göçmenler ile ilgili sosyal politikaların yetersizliği göçmenlerin sosyal ve kurumsal dışlamaya maruz kalmasına neden olabilmektedir. Yapılan yasal düzenlemeler yerel halkın göçmenlere uyumunu, göçmenlerin de yerel halka ve göç ettikleri yerin yaşamına uyumu kolaylaştırmaya yönelik olmalıdır. Bahsedilen sosyal politikaların göçmenleri yabancılaştırıp yabancılaştırmadığına değinmek göçmenlerin sosyal ve kurumsal dışlanmışlığını anlamak için önemlidir. Göçmenlerin dışlanmışlığını ve buna neden olan etmenleri bilmek açısından bu bölümde göçmenler ile ilgili sosyal politikalar, göçmenlerin yasal hakları, göçmenlerin içinde bulunduğu yaşam koşulları ve belirli ülkelere göre göçmen politikaları üzerinde durulacaktır.

2.2.1. Tabakalı Yurttaşlık Sistemi ve Yasal Haklar

Göç alan ülkelerde, göçmenler farklı kategorilere ayrılarak kontrol edilmektedir. Bu kategoriler; milliyet, kabiliyet/iş yapabilme kapasitesi ve göçmenlerin sosyo-ekonomik düzeyleridir (Güllüpınar, 2014: 2). Ayrıca dinin de bir kategori olarak eklenebileceği ayırtırma yöntemi göçmenlere uygulanacak politikaların belirlenmesinde yardımcıdır.

Ülkelerin kendi kültürlerine ve yakınlık derecelerine göre yaptığı bu kategorizasyon, farklı etnik kökenden, cinsiyetten ve sosyoekonomik sınıflardan olan gruplara farklı haklar tanınması için yapılmıştır. Yapılan bu ayırım sonucu bazı grupların daha fazla hak sahibi olması bazı grupların ise temel ihtiyaçlarının bile zor karşılanması bizi “*tabakalı yurttaşlık*” dediğimiz sistemle tanıştırır.

Lockwood (1996)’un ortaya attığı ve Morris (1997, 2000, 2001, 2007) ’in geliştirdiği “*tabakalı yurttaşlık*” (civic stratification) tezi; tüm göçmenlere yönelik olarak özel olarak düzenlenmiş yasaların yanında emek piyasası, eğitim, hakkı, sosyal yardım ve aile birleşmesi açısından farklılaştırılmış yasal statülerin ve göçmen kategorilerinin, tabakalaşmış bir yurttaşlık hiyerarşisi yarattığını ileri sürmektedir (Güllüpınar, 2014: 3).

Farklı göçmen gruplarına farklı haklar verilmesi süreci Türkiye’de de görülmüştür.

Türkiye göç alan ülke konumuna geldiğinden beri her göç dalgası karşısında farklı politikalar izlemiştir. Göç dalgalarının nedenleri aynı olsa dahi Türkiye, gelen göçmenlerin kimlikleri (din, dil, ırk ve geldikleri ülke) üzerinden farkı alım ve barındırma politikaları gözetmiştir. Örneğin; Yugoslavya’dan gelen göçmenleri devlet iskân politikasına göre yerleştirmiş, uyum sağlamaları kolaylaştırılmıştır (Erdoğan ve Kaya, 2015: 195). Ancak Türkiye, Avrupa dışından gelen mültecilere ise geçici çözümler üretip, mülteci statüsü bile vermeden, gelenleri “*şartlı mülteci*” statüsünde bırakan veya ağırlanması zorunlu olan misafirler olarak yansıtip, halkın tepkisini çekmekten korkup, onların varlığını tehdit unsuru olarak görmektedir. Avrupa’dan gelen mültecilere “*açık kapı*” politikası uygularken Orta Doğu’dan gelenlerden kendini koruma gereği duyan bir göç politikası izlemiştir ve hala da aynı politikaya sahiptir (Erdoğan ve Kaya, 2015: 298).

“*Tabakalı yurttaşlık*” sisteminde insanlara/gruplara verilen “*tabakalı haklar*” göçmenlerin, alt tabaka sosyo-ekonomik sınıfta yer alanların emek piyasasına girişini zorlaştırmakta ve yine aynı grupların sağlık, eğitim gibi sosyal haklara ve siyasal haklara ulaşmaları zorlaştırılmaktadır hatta bazı grupların bu tür sosyal, siyasal haklara, kamusal desteğe ulaşması tamamen engellenmektedir. Özellikle en büyük tehlike ve olumsuzluk olarak görülen çocukların eğitime ulaşmasını engelleme, ileride doğacak fırsat eşitsizliklerin başlangıç noktasıdır (Güllüpınar, 2014: 3). Göçmenler için farklılaştırılmış ve tabakalaştırılmış haklara örnek olarak bizim kanunumuzda, Avrupa ve Avrupa dışı mülteci farkını görüyoruz. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün yayınladığı “*Yabancılarla*

İlgili Koruma Kanunu’na baktığımızda üçüncü kısım birinci bölümdeki 61. ve 62. maddelerde ayrımı görebiliriz.

Bu tabakalı yurttaşlık sisteminde, göçmenlerin oldukça seçici bir kabul edilme/entegre edilme sürecine tanık oluyoruz ki bu süreç büyük bir kısım göçmene daha az haklar sunuyor veya hiç bir hak sunmuyor.

Tabakalı yurttaşlık” kavramında dikkat edilmesi gereken verilmeyen ve/veya verilmeyen hakların devletin neden olduğu bir eşitsizlik zemini yaratmasıdır (Güllüpınar, 2014: 2).

Tabakalı yurttaşlık yaratma sürecinin işleyişi ise yasalarla yavaş yavaş yapılmaktadır. Bu tabakalı yurttaşlık sisteminde, hakların uygulanması milliyet, oturma süresi, statüler ve gelir seviyesine göre işlemektedir. Bu şartlar içinde geldiğiniz ülkenin yurttaşlık kartı ve kökeniniz önemlidir ve fark yaratmaktadır.

Almanya örneğinde 1950’lerde alınan yoğun işçi göçü içinde en büyük nüfusa sahip milletlerden biri Türklerdir. Uzun yıllar göç alan bir ülke olan Almanya ve 1950’lerden beri Türklerle yaşayan Almanya’nın dahi göçmenlerin izolasyonu ile ilgili sorun yaşamaktadır. Bu sorunun aşılması tabakalı yurttaşlık sistemine bağlı tabakalı haklar verilmesini kaldırmakla mümkündür (Güllüpınar, 2014: 13).

2.2.2. Göçmenler Nasıl Yabancılaştırılır?

Birey ve grupların yabancılaştırılması sürecinin temeli farklılaştırma ile atılır. Farklılaştırma ise önce ırklar arasında, inanç ve mezhepler arasında, etnik kökenler arasında yapılabilir. Her ne kadar ırklar ve etnik kökenler melezleşmiş ve farklılık azalmış olsa da bireyler ve gruplar kendilerini “*diğerleri*” olarak isimlendirdiği gruplardan ayırma eğilimindedirler. Tarih boyunca farklılaştırma erk sahibi gurubun lehine yapılmıştır. Böylece erk sahibi grup, diğer grupların üzerindeki iktidarını meşrulaştırmış olmaktadır. Marjinalleştirilen ve itilen grup kendilerinin “*niteliksiz*” olduğuna inandırılır ve böylece emek piyasasındaki sömürü başlar. Nitekim Balibar ve Wallerstein (2013, 47) ırkçılığı “*işgücünün etnikleşmesi*” olarak tanımlamışlardır.

Göçmenlerin yabancılaşma süreçlerinin kültürel farklılıklardan kaynaklandığı aşikârdır; ancak aynı zamanda göçmen-yerli halk farklılaşmasının nedeninin göç alan ve göç veren ülke arasındaki gelişmişlik farkından da kaynaklandığını belirtmek yerinde olacaktır. (Janoski vd., 2010: 688) çoğunlukla göç alan ülkelerin zengin ve demokratik olduğunu bunun aksine göç veren ülkelerin bu iki özelliğe de sahip olmadığını belirtmiştir.

Dolayısı ile göç politikaları bu gelişmişlik farkı da göz önünde bulundurularak inşa edilmelidir.

Akrabasına giden Suriyelilerin de ekonomik sıkıntıları olmaktadır. 20 m²'lik odada 15 kişi yatmakta ve bu kişilerin yeme içme ihtiyacı, misafir eden aile açısından çeşitli sıkıntılara neden olmaktadır. Bu nedenle 15 yaşını aşkın çocuklar çeşitli işlerde düşük ücretle çalışmakta ve bu durum da işverenin lehine olmaktadır. Çünkü bir Türk vatandaşı günlük 70 lira almakta iken göç eden aileler 20- 25 liraya çalışmaktadır.

Yukarıda bahsedilen bu gelir yetersizliği Suriyelileri sosyal hayatın uzağında tutmakta hatta onların ihtiyacını karşılamasını bile zorlaştırmaktadır. Bu durum onları yerli halktan da uzak tutmaktadır. Aslında Suriyeli göçmenler ile ilgili dikkat çeken bir paradoks da onlar sosyal hayata dahil olduğunda yaşanmaktadır. Dışarı çıkan Suriyeli kadınlar Antakyalı halk tarafından *“devletin parasını gezerek harcamak”* ile itham edilmektedir. Dışarıda gezerken görülen Suriyeli erkekler ise *“ülkesindeki savaştan kaçmak, vatan hainliği ve bizim vergilerimiz ile geçinmekte olmak”* ile itham edilmektedir. Çalışan Suriyeliler *“işsizliği arttıranlar”*, çalışmayanlar ise *“bizim vergilerimizle yaşamakta olan insanlar”* olarak yaftalanmaktadır.

Göç edenlerin bir kısmı da ekonomik durumu iyi olan ailelerdir. Bu aileler daha önce, Türkiye veya diğer ülkelerin bankalarında yüklü miktardaki paranın güvencesi ile Türkiye'ye sığınmışlardır. Ancak, bu kişiler, Hatay içersindeki lüks otomobilleri kullanmaları ve arabada yüksek sesli müzik dinlemelerinden dolayı yerli halkın dikkatini olumsuz yönde çekmektedirler. Türkiye'ye gelen bu kişiler aynı zamanda kaçak eşya getirmektedir. Bu kaçak eşyalar, çay, şeker, alkol ve sigaradır. Aynı zamanda sınırda yapılan mazot kaçakçılığı da yüksek seviyededir.

Yerel halk kendine etnik köken olarak yakın bulduklarının göç etmesini bir sorun olarak görmezken, kendi etnik kökeni dışında gelenler yerel halk tarafından ötekileştirilmiştir. Araplar Arapların gelmesini sorun olarak görmemekte, Kürtler Kürtlerin gelmesini sorun olarak görmemekte, Türkler de Türklerin gelmesini sorun olarak görmemektedir (Erdoğan, 2014: 23). Hatta yerel halkın sosyal medya üzerinden yazdıkları ve günlük hayattaki söylemlerine baktığımızda, şiddetten kaçan kişiler ya da topluluk kendi ile aynı etnik kökene mensup ise, onların gelmeleri gerektiğini ve bunu *“kardeşlerine evini açmak”* olarak görüp hiçbir şekilde onları yük olarak görmedikleri görülür.

2.2.3. Göçmenlere Duyulan Nefretin Nedenleri

Göçmenlere duyulan nefreti anlamak için önce yabancıya duyulan nefreti açıklamak gerekiyor:

“Biz” açısından, “öteki”yi tanımlayan en önemli özellik, düzen bozma potansiyelidir. “Biz”, ne kadar istikrarsızlık getirmeyecek olan, düzenin yeniden üretimini sağlayan ve bu nedenle toplumun varoluş amacına uyanı temsil ediyor ise, “öteki” de, bir o kadar düzen bozma, istikrarsızlık getirme, düzenin işleyişini sağlayan gelenek, yasa, normların içini boşaltma potansiyeline sahip ve tehlikeli olanı temsil edendir. Bu bağlamda, “öteki”, “biz” açısından kendini güvende ve rahat hissettiği koşulları ortadan kaldıracak güce sahip potansiyel düşman olarak görüldüğü için, korkulan ve kurtulunması gereken olarak değerlendirilir. Bundan dolayı biz algısında öteki, niceliksel değil, niteliksel gücü nedeniyle kurgulanan bozguncu kimliğiyle ön plana çıkar (İnce, 2011: 182).

Yabancı, zaten göç alan yerin tehlike nedeni olarak algılanıp ona karşı savaş açılan kişi olmaya başlar. Yabancıya görünmesi tehdit olarak algılanıp yerli halk tarafından yabancıya duvarlar örülmeye başlanır. Dolayısıyla göçmen izole edilmiş yaşam alanlarında hapsolür ve oluşturulan önyargıyı kırarak güce sahip değildir, bulunduğu yerden çıkamaz ve bir süre sonra gerçekten de tehdit oluşturmaya başlayabilir. Yerli halk ise kendini her zaman güvenliğini koruması gereken ama sürekli yabancılar tarafından güvenlik duvarları kırılmaya çalışılan halk olarak görür.

Nefretin yanı sıra göçmen ve sığınmacılara tanınan imkânların yetersizliği veya hiç imkân tanınmaması, göçmen ve sığınmacıların kendi kendilerine bir yaşam ortamı oluşturmaya çalışması ve bu konuda da yetersiz olmaları onların hayatının değersizleştirilmesine neden olur.

Önyargı ile “öteki” yaratılırken, “öteki”nin dış görünüşü, dini, milliyeti ve yaşadığı mekân ile birlikte yaratılır. Dolayısı ile bu durumda göçmen ve sığınmacıların yaşadıkları mekân nefreti oluşturmakta ve dışlamada önemli bir etmendir.

Becker “*Outsiders (Hariciler)*” kitabında haricileri “*kuralı ihlal eden kişiler*” olarak tanımlar ve devam eder “*göçmenler kendilerini yurttaşlar tarafından konulan kuralların muhatabı olarak bulurlar.*”(2015: 23). Suriyeli sığınmacılar/mülteciler de kendilerini devlet ve uluslararası otoriteler tarafından konulan yasaların da ötesinde, kendilerini yurttaşlar tarafından konulan sosyal kuralların uygulayıcısı olarak bulmuşlardır. Ancak yerli halkı dinlediğimizde sığınmacı/mültecilerin konulan kurallara yeteri kadar uymadığı anlaşılıyor. Yerel halk, Suriyelilerin işsizliği arttırmasından, devletten para almalarından ve Suriyeli komşusunun apartmanda ses yapmasından yakınıyor. Dolayısı ile bu şikayetlere baktığımızda halk tarafından konulan kuralların sessiz olmak ve çalışmayıp işsizliği

arttırmamak aynı zamanda devletten de yardım almamak olduğunu görüyoruz. Bu nedenle halkın keskin olmayan geçişken, kişiden kişiye değişen kuralları, uyum sağlamaları beklenen mülteci ve sığınmacıları daha da zor durumda bırakmaktadır. Bu kurallar ne zaman ve kimler tarafından, neden konulmuştur? Yerel halk, göçmenler ile karşılaştıktan sonra duydukları ve / veya şahit oldukları olumsuzluklardan sonra onlara yazılı olmayan ve sadece yerli halkın bildiği bir “*yapmamaları ve yapmaları gereken bir kurallar listesi*” hazırlamıştır.

Yerli halk tarafından anlatılan negatif hikâyeler hem sığınmacıları hem de yerli halkı yabancılaştırmaktadır. Sığınmacıların, kaldıkları evin kirasını ödememeleri, borca alışveriş yapıp borçlarını ödemeyip bulundukları yeri değiştirmeleri ve yerlerinde bulunmamaları yerli halk için de sorun teşkil etmiştir (Yaşar, 2014: 30). Ancak anlatılan olumsuz hikâyeler sığınmacıların kolayca olumsuz etiketlere sahip olmasına neden olduğu için bu durum, sığınmacılar açısından da sorun olmuştur.

Olumsuz hikâyelerin yanı sıra sığınmacıların (ve hatta bazen göçmenlerin) sağlıksız koşullarda yaşaması, gerekli sağlık hizmetlerinden yoksun kalmaları sonucu hastalık taşıma ihtimali de göçmen ve sığınmacılardan uzak durulmasına neden olmuştur. Mersin Üniversitesi'nin yaptığı çalışmada (Karaca ve Doğan, 2014: 49) sağlıkla ilgili araştırmaların sonucunda “*aşı ile önlenabilir hastalıklarda (kızamık, difteri, çocuk felci, pnömoni), hava yoluyla bulaşan hastalıklarda (tüberküloz, grip ve pnömoni) ve su ve besinlerle bulaşan hastalıklarda (ishal, dizanteri, Hepatit A) artış*” gözlemlenmiştir. Bunun yanında beslenme yetersizliğinden kaynaklanan büyüme ve gelişmenin tamamlanamaması durumları da görülmektedir.

Görülen sağlık sorunları ve bu sorunların yerli halk tarafından bilinmesi veya tahmin edilmesi de halkın sığınmacı ve göçmenlerden uzak durmasına hatta çocuklarının da okulda göçmen/sığınmacı çocuklardan uzak durmaları için tembihlenmesine neden olmaktadır. Nitekim yapılan haberler de (örneğin; BBC Türkçe'nin 2014 yılında yaptığı¹⁵ “*Suriye'den komşulara çocuk felci tehdidi*” başlıklı ve CNN Türk'ün 2016 yılında yaptığı¹⁶ “*Göçler Türkiye'de şark çibani, çocuk felci ve kızamık hastalıklarını arttırdı*” başlıklı haberler) halkın bu durumdan haberdar olup, risk altında olduğunu düşünmesine ve korkmasına neden olmuştur.

¹⁵ http://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/03/140327_suriye_cocuk_felci (erişim tarihi: 14.01.2018).

¹⁶ <https://www.cnntrk.com/saglik/gocler-turkiyede-sark-cibani-cocuk-felci-ve-kizamik-hastaliklarini-artirdi> (erişim tarihi: 03.01.2018).

Dünyanın, göç alan her yerinde görülebilecek olan çalışan ücretlerinin düşmesi, kiralara artması durumu Türkiye göç aldıktan sonra Türkiye’de de olmuştur. Dünyanın her yerinde, her toplumda muhtaçlara yardım etmek isteyen insanlar ve onlara arkasını dönmek isteyen, onları görmezden gelen insanlar hatta onlara “öteki” oldukları için düşmanlık besleyen insanlar olacaktır. Ayrıca toplumun içinde bu nüfus değişiminden fayda elde etmek isteyenler de olacaktır. Bu nüfus hareketinden yararlanmak isteyenler sermayeyi elinde bulunduranlardır. İşveren ve ev sahibi olan bu grup, yeni gelen grubun istismara açık olduğunu bilir ve minimum iş ücreti ile iş verip, maksimum ev kirası isterler. Ayrıca kayıtsızlığın da olduğu bu tür istismarlar suçtur. Bu istismarlardan gelen göçmen halkın etkilendiği gibi, yerli halktan orta ve alt sosyo-ekonomik sınıflardır. Bu sınıflara ait grup ve bireyler de öfkelerini bu durumun nedeni olan hükümet (yetersiz denetimden kaynaklanan sorun olduğu için hükümet de sorumludur) ve sermaye sahiplerine yöneltmek yerine, zaten bu istismardan zarar gören göçmen halka yöneltirler (Karaca ve Doğan, 2014: 10).

Göçmenlerin ne kadar dışlanacağına, onlarla daha önce ne kadar kültürel bağın kurulmuş olduğundan haberi olan veya olmayan, onlara ne kadar yakın hissedip hissetmeyeceğine karar veren yerli halktır. Göçmenlerin tutum ve davranışları, medya, STK’lar, devlet, devlet politikaları uyum ve dışlanmayı arttırabilir veya azaltabilir. Ancak son sözü her zaman kendini göçmenlere ne kadar yakın hissettiğine göre karar veren yerli halk söyler. Suriye örneğine bakacak olursak Suriye’den gelen Türkmenler, Araplar ve Kürtler hukuksal olarak aynı statüde olmasına rağmen yerli halkın Türkmenlerle ilgili daha az şikâyetçi oldukları görülmüştür. Hatay’da yaşayan Alevilerin, Arap Alevisi olmasına rağmen gelen Arap-Sünni Suriyeli göçmenden Türk-Sünni yerlilere göre daha çok rahatsız oldukları gözlemlenmekte hatta onları tehdit unsuru olarak algıladıkları fark edilmektedir.

Toplumda göçmenlerin alt sınıflara dahil edildiği hiyerarşik bir sistem vardır. Örneğin Almanya’da bu hiyerarşik sistem etnisite ile inşa edilmektedir. Dolayısı ile Alman olmayanların kendini bu hiyerarşinin alt tabakasında bulmaları ve üstte olduğu varsayılan gruplar tarafından marjinalleştirilmeleri söz konusu olmaktadır. Toplumun bir parçası olarak kabul edilmeyen mülteciler, yasa dışı göçmenler, misafir işçiler ve bu grupların ardından gelen yeni nesiller yani bu gruplara dahil olan insanların çocukları toplumun “yeni köleleri” olmuşlardır (Munk ve Cohen’den aktaran Güllüpinar, 2014: 5).

Gelen göçmen gruplarının (yabancıların) ardından gelen ikinci ve üçüncü kuşak nesillerin ebeveynlerinin yaptıkları işleri istememeleri ve eğitim alarak, yaşadıkları yerdeki

yerli halkla iş ve öğrenim (özellikle yükseköğrenim) alanlarında rekabete girebilmeleri, ırkçılık ve/veya yabancı düşmanlığını daha fazla arttırmıştır (Aksoy, 2010: 15).

Başlangıçta devletlerin planlamadığı, göçmenlerin neden olduğu bu farklılaşma ve yeni bir topluma doğru evrilme durumu, emek piyasasındaki iş- ücret değişimi, toplumsal ilişkiler, kamusal alanda yapılan değişiklikler ve ulusal kimlikler beraberinde toplumda oluşan azınlık gruplarına doğru bir gidişat gösterir (Castles ve Miller'dan akt. Aksoy, 201: 17).

Göçün yeni bir sosyo-ekonomik yaşamı ortaya getirdiği gerçeğine bakarsak, yabancıların düşük ücretli iş gücü olarak yerli halka tercih edilebilir bir alternatif olması ve kalabalıklaşan nüfusun toplumda bir erozyonu getirmesi de rekabetin ve nefretin nedenleri arasında sayılabilir.

Devletler kendi yurttaşları ve yabancı oturma arasında ayrım yaparak belirli hakları korumak durumundadır. Bu ayrım yapılırken vatandaşların haklarının korunması gerektiği gibi aynı zamanda göçmenlerin de göçmen statüsünde kalıp siyasal alan dışında yurttaşlarla neredeyse her alanda aynı haklara sahip olması beklenmektedir (Güllüpinar, 2014: 3).

2.2.4. Sığınmacıların Göç Ettiği Ülkedeki Hayat Tarzı

Sığınmacıların hayat tarzından bahsederken göze çarpan en önemli özellik belirsizlik yani kaygınlıktır. Bu kaygınlık, yersiz yurtsuzluğu sürekli yaşam alanında, iş alanında, güvenlik alanında değişkenliği ifade eden düzen bozucu bir deneyimdir. Bu düzensizlik sonucunda uyumun zorlaşması dolayısı ile yabancılaşmaya ve yalnızlığa gidilmesi, bir yandan da evsizlik, geçici konaklama alanları ve zor şartlar altında yaşama sorunu ortaya çıkar. Görülen bu düzensizlik, hızlı kaygan hayatlar hem sığınmacılar hem de şehir için yıpratıcı ve sarsıcı olmuştur (Yaşar, 2014: 31).

Mülteci- sığınmacı etiketini de yersiz yurtsuzluk ve sosyal anlamda değişkenlik bağlamında ele aldığımızda şöyle bir sorun ortaya çıkıyor: mülteci-sığınmacılar geldikleri ülkede toplumda bir yer, bir statü edinmiş insanlardır ve sığındıkları ülkede bu kimliklerini kaybetmiş tamamen sıfırdan hayata başlamak durumunda kalmışlardır. Aslında belirli inancı, ırkı, toplumda kazandığı bir statüsü olan insanlar mülteci-sığınmacı etiketi ile birlikte marjinalleştirilmiştir, bu marjinalleştirme durumu ise onların ötekileştirmesini daha kolay hale getirmiştir. Özellikle Türkçedeki “sığınmacı” kelimesinin “sığınmak”tan geldiğini ve “sığıntı” kelimesi ile yakın olduğunu düşünürsek, yapılan yaftalamanın ne kadar olumsuz olduğu fark edilebilir (Yaşar, 2014: 46).

2.2.5. Gelişmiş Ülkeler, Beyin Göçü ve İstenmeyen Göç

Gelişmiş ülkeler, kendilerine faydası olabilecek beyin göçlerinin kabul sürecinde kolaylık sağlarken, ülkenin imkânlarından faydalanıp ülkeye sınırlı ölçülerde katkıda bulunabilecek veya ülkeye sadece mali açıdan kayıp getirebilecek göçmen gruplarının (mülteci-sığınmacı) göç süreçlerini her zaman sınırlamış, göç sürecinin işleyişinde zorluklar çıkarmıştır (Sürüel, 2008: 4).

Gelişmiş ülkeler istenmeyen göçü sınırlasalar da göçmenler bu ülkelere yasadışı girişler yapabilmektedir. Bunun önlemini alabilecek güçte olan ülkelerde hala düzensiz göçmenlerin bulunması, bu düzensiz göçmenlerin ucuz iş gücü olarak çalıştırılıp, artı değer üretmelerinde sakınca görmemekten kaynaklanmaktadır.

2.2.5.1. Britanya ve Fransa Örnekleri

Dışlanma kavramı, Fransa’da ilk kullanılmaya başladığı dönemlerde (1970’li yıllarda) bu kavram sadece sosyal yardımlarla yaşayan ya da bu yardımlara ulaşamayan grupları ifade ediyordu. Daha sonra 1980’li yıllarda sosyal yardımlarda yetersiz kalan refah devletinde ekonomi ve teknoloji değişimler geçirince dışlanma kavramı yeni yoksulluk ile bağlantılı olarak açıklanmış ve eşitsizliğin zarar verdiği gruplar dışlanan kavramı ile ilişkilendirilmiştir. Uzun süreli işsizlik ve emek piyasasında meydana gelen enformelleşme, bireylerin refah devleti güvencesinden ayrılması, bunun ardından yabancılaşması ve sosyal yapı bağlarının zayıflaması (ve çözülmesi) da dışlama/ dışlanma kavramlarının içeriğinde yer almıştır (Saraceno’dan akt. Alacahan ve Duran, 2011: 2).

Sosyal dışlanma daha sade ve geniş bir anlamda *“Britanya örneğinde yapılan bir çalışmada ‘bireyin içinde yaşadığı toplumun temel etkinliklerine katılamama’ olarak tanımlanmıştır.”*(Burchardt’tan akt. Alacahan ve Duman, 2011: 2).

Fransa örneğinden farklı olarak Britanya örneği, dışlanmayı sosyo-ekonomik alandan çıkarıp her alanda olabilecek bir olgu olarak tanımlamıştır. Bu tanım refah devletinin yardımlarından yararlanması gereken grupların, enformel sektörün düşük ücretli çalışanlarından ziyade, vatandaş olmayanlar, sosyal güvencesi olmayanlar, etkinliklerin yoğun olduğu şehir merkezinde oturamayanlar, devletin sağladığı hizmetlerden yararlanamayanlar, eğitime dahil olmamış/olamamış bireyler ve dolayısı ile bütün bu uzak kalmışlığın getirdiği toplumla bağları kopuk olan birey ve grupları da kapsar.

Sosyal dışlanmanın Britanya’da yapılan tanımı ve açıklama zemininde sosyo-ekonomik durumlar da ekleniyor.

Sosyal dışlanmanın toplumdan topluma nasıl değiştiği, tanımlarına da yansımıştır. Buradan yola çıkarak sosyal dışlanmanın dönemden döneme ve toplumdan topluma değiştiğidir. Kavramlar, yoksulluk, sürekli işsizlik, devlet yardımı alma, yoksunluk eşitsizlik, sosyal hayata katılamama, kurumsal alana dahil olamama gibi olgularla tanımlanmaktadır. Her ülke kendi yapısını temel alarak farklı tanımlar geliştirse de sosyal dışlanmaya neden olan etkenlerin hemen hemen hepsi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (Tokol ve Alper, 2011: 221).

2.2.6. Dışlama ve Dışlanma

Dışlama ve dışlanma sorunsalına etnomerkezcilik açıklanarak başlandığında anlaşılması daha kolay olacaktır. Marshall’ın “*Sosyoloji Sözlüğü*”nde (1999: 219) bulunan “*etnosantrizm*” (ethnocentrism kelimesinden çevrilmiştir) kelimesi “*başka toplumları bir toplumun kendine özgü kültürel varsayımlarından yola çıkarak incelemeyi ve bu çerçevede yargılarda bulunmayı anlatan bir terim*” olarak tanımlanmıştır.

Derald Sue ise tek kültürlülük kavramını etnomerkezcilik ile birlikte açıklayarak bir kuramsal çerçeve oluşturmuş, ayrımcılık ve dışlanmanın arka planını ve sürecini açıklar nitelikte olmuştur. Bu kuramsal çerçeve dört bileşen içerir. Bu bileşenlerden birincisi, diğer etnik grupları yargılayan etnik grupların kendi üstünlüğüne olan inançlarıdır. Bileşenlerden ikincisi ise diğerlerinin aşağı seviyede olduğuna dair inançtır. Üçüncü bileşen kendini üstün gören grubun, diğer gruplara karşı (yani daha aşağıda gördükleri etnik gruplara karşı) imtiyazlı olmaları ve onlar üzerinde iktidar sahibi olmalarıdır. Dördüncü bileşen ise toplumun belirli kurum ve yapıları üzerinden etnomerkezci değerlerin güçlendirilmesi için propagandası yapılan “*üstün*” kabul edilen grubun iktidarının güçlendirilmesidir. Bu kültürel koşullanma sayesinde mevcut etnik grubun iktidarı meşrulaştırılmış ve içselleştirilmiştir (Sue’dan akt. Alacahan ve Duman, 2011: 3).

Anlatılan etnomerkezcilik tanımı ve bileşenleri üzerinden yola çıkarsak ayrımcılığın ve dışlanmanın da bireylerin kendi ait oldukları etnik unsurların üstünlüğünü varsaymaktan kaynaklandığını, bu varsayımın da getirdiği diğerlerinin daha aşağıda olduğu yargısının neden olduğu söylenebilir. Toplumda büyük yaralar açması beklenen etnomerkezcilik ve bunun ardından gelen dışlanmanın önlemini almak için bireylerin yetiştirilmesinden başlayıp hükümetin söylem ve kanunları ile devam eden ve medyanın da denetlenmesi ile uzayan önemli bir önlemler listesi vardır. Eğitimsiz veya eğitim seviyesi

düşük bireylerin, milliyetçilik ve ırkçılık üzerinden taban oluşturmaya çalışan siyasilerin söylemlerinden etkilenmemeleri için STK'lar ve medya etkin bir biçimde kullanılabilir. Eğitim alan bireyler için ise eğitimin kusursuz olmadığını ve çoğunlukla medya gibi okulların da hükümetin söylemlerine aracılık yaptıklarını kabul ettiğimizde ise eğitimcilere tarafsız ve çağdaş eğitimin gerekliliği olarak çocukları ayrımcılık yaratan etnomerkeziyetçi söylemlerden uzak eğitmeleri gibi önemli bir görev düşüyor.

Dışlama ve önyargının inşasında medya ve kanunlara bakacak olursak kanunların (özellikle gelişmiş ülkelerin kanunlarının) göç alırken uyguladığı seçici tavır, kabul edilen göçmenlere verilen tabakalı haklar (bu haklar kabul edilen göçmen grubunun kabul edilen ülkenin kültürüne yakınlığına göre değişmektedir) da dışlamayı pekiştiren unsurlardandır. Göçmen gruplara verilen haklar, onların eğitim sistemine ne derece ve nasıl dahil olacağına karar vermekte, sağlık sisteminden ne derece ve nasıl yararlanacağına karar vermekte, hatta nerede oturacaklarına karar vererek onların dolaylı yoldan sosyal hayata katılımının ne derece ve nasıl olacağını da belirlemektedir. Dolayısı ile devletin sıkı yasaları tarafından sürekli gözlenen ve her adımları kontrollü atılan göçmen grupları marjinalleşerek dışlanmaktadır. Çünkü bir topluma yabancıların girmesi ile o toplumda etnosantrik düşünceler daha da güçlenmekte ve bu durum ileri boyutlara ulaşırsa tehlikeli olabilmektedir.

Türkiye'nin "*Açık Kapı Politikası*" ve coğrafi konum olarak yakınlığı en az 3 milyon Suriyeli mültecinin Türkiye'ye gelmesinde önemli bir etken olmuştur. En az 3 milyon olarak verilen sayının net olarak bilinmemesi kayıtsız çok fazla sığınmacının da olduğunu hatırlatır. UNICEF'in 2017 Mayıs ayında yayınladığı barınma merkezlerindeki Suriyeli sayısı 248.660 olarak açıklanmıştır. En az 3 milyon Suriyeli sığınmacının geri kalanının şehirlerde veya şehre uzak da olsa en azından kendi evlerinde yaşamaları onların daha kolay uyum sağlamalarını getirecektir. Çadır-kentlerde kalanların hastane için dahi izin alarak çıkmaları özellikle yaşlıları daha da zorlamaktadır. Yaşlıların dil öğrenmedeki çektiği zorlukları da göz önünde bulundurursak onların uyumu çocukların uyumuna göre çok daha güç olmaktadır. Şehirde yaşayanların ise daha kolay Türkçe öğrendiği özellikle çocukların ebeveynlerinden daha iyi Türkçe konuştukları gözlemlenmiştir. Çocukların daha önceki yıllara oranla daha büyük bir çoğunluğunun Türk okullarına gitmesi ve çocuk oldukları için öğrenmelerinin daha hızlı olması onların uyum sağlamalarında avantaj sağlamıştır ve çocuklar ebeveynlerine ve/veya büyüklerine tercümanlık yapmaktadır.

2.2.6.1. Sosyal Dışlama ve Sosyal Dışlanma Kavramları

“*Sosyal dışlama*” ve “*sosyal dışlanma*” kavramlarının çok fazla tanımı olması ile birlikte basit bir anlatımla sosyal dışlama, sayıca üstün olan veya (ekonomik, siyasi) gücü elinde bulunduran grupların, sayıca az olan veya güçsüz olan grupları (veya dezavantajlı sayılan grupları) sosyal hayata dahil etmemesi durumudur. Sosyal dışlanma ise güçsüz ve/veya azınlık statüsünde olan grubun, üstün olan grup tarafından istenmeme sonucu sosyal hayata dahil olamaması durumudur. Bahsedilen sosyal hayat “eğitim alabilme imkânını, şehir içinde her yerde bulunabilme ve etkinliklere katılabilme imkânını, komşularla iletişim kurabilmeyi ve uyum sağlamayı kolaylaştırıcı sosyal aktiviteler”i kapsar.

Sosyal devlet, bireylerin sosyal hayata dahil olabilmesi için imkanlar sunan devlettir. Nitekim Sürüel (2008:5) yüksek lisans tezinde sosyal devletin etkinliğini “*aktif ve pasif*” kelimeleriyle açıklamıştır. Sürüel gelişmiş ülkelerde devletlerin sosyal politika anlamında “*aktif*” rol üstlendiğini açıklarken, Türkiye’deki sosyal dışlamaya çözüm bulamayan sosyal politikaları “*pasif*” olarak adlandırmıştır. Aktif sosyal politikalar, özel sektör dahil çok fazla kurum ve kuruluş tarafından yürütülmektedir ve bireylerin sosyal her alanda hayata katılımını destekleme amaçlı olduğundan dolayı çok çeşitlidir, yaşlı bakımı, çocuk bakımı, engelli bakımı gibi... Sosyal devlet anlayışı Türkiye’de ise kurum temelli olan sosyal politikalar ile kısıtlı olduğu için bireylere yardımcı olmada ancak “*pasif*” kalabilmiştir. *Sosyal dışlanma*; Avrupa Birliği daha geniş anlamı ile sosyal dışlanmayı; “*bireylerin ya da grupların yaşadıkları toplumlara tam olarak ya da kısmi olarak entegrasyonunu engelleyen süreçler olarak*” tanımlamıştır (Dedeoğlu, 2011: 29). Bunun yanında daha dar anlamlarıyla siyaset ve toplumsal etkinliklere katılamama gibi tanımlar da vardır.

Bu bağlamda Türkiye’deki sorunun daha çok kavramın pasif olarak kullanıldığını ancak çözüm bulma yolunda pek faydası olmadığını görebiliriz. Türkiye’de sosyal sorunları çözmek için bilimsel yayınlardan ve kavramlardan yararlanmak yerine daha çok kültürel öğelerden ve zaaflardan yararlanarak yüzeysel çözüme gidilmeye çalışılmış, sonuç her zaman yarıda kalmış hatta daha çok düğümlenen sosyal sorunlar olmuştur. Buna örnek olarak Suriyeli göçmenleri verecek olursak Türkiye nitelik ve nicelik olarak sahip olduğu imkânları görmezden gelip, Türkiye vatandaşlarını “*bize sığınan komşumuz, misafir Suriyeli kardeşlerimiz*” olarak kucak açmaya çağırmıştır. Bu süreç içinde vatandaş ve göçmenleri bilgilendirmek yerine hükümet vatandaşların vicdan ve duygulardan yararlanarak Suriyeli göçmenlere sahip çıkılmasını istemiştir.

Akademik olarak Avrupa ve Amerika'dan çeviri yaparak kullanılan dışlama kavramının Türkiye'deki dışlamayı tam anlamıyla karşılamaması da akademik bilginin kullanılmasındaki zorluğa bir gerekçe olarak gösterilebilir. Fransa'daki banliyö ve getto kültürünün Türkiye'de olmaması, bunun yerine gecekondu ve sığınmacı kampları olması dışlama ve dışlanma tipini değiştirir ve bu durum da kendine özgü yeni açıklama ve analizlere gereksinim duyar.

Ötekileştirme, bireyler ve gruplar arası ilişkileri düzenlerken eşitsizlik veya hiyerarşi yarattığı için ötekileştirmenin sosyolojik bağlamda tartışılması gerekir. Çünkü eşitsizlik, gruplar arası ilişkileri yeniden düzenlerken ötekileşen-ötekileştiren arasındaki güç mücadelesini ötekileştirilen taraf kaybeder (Yaşar, 2014: 47).

Sosyal dışlanmanın tanımından sonra, birey ve grupları hayatın sosyal alanından dışlayan unsurlardan birinin de yönetimler ve dolayısı ile yönetimlerin sosyal politikaları olduğunu belirtmek mümkündür.

2.2.6.2. Dışlamanın Boyutları

Toplumsal dışlanma gruplara ve bazı kesimlere göre değişmektedir ve boyut olarak da farklılık gösterebilmektedir. Bazı grup ve kesimler toplumdan tamamen dışlanırken bazı kesim ve gruplar sadece ekonomik alandan veya sadece sosyal alandan dışlanabilir (Rodges'tan akt. Alacan ve Orhan, 2011: 6). Buradan hareketle toplumsal dışlanmanın çok boyutlu, karmaşık ve değişken bir süreç veya sonuç olduğu görülebilir. Bahsedilen bu karmaşıklığın nedeni ise toplumların dönem dönem gerek siyasi gerginliklerden, gerekse toplumsal veya ekonomik sorunlardan kaynaklanan günah keçisi belirleme yöntemlerinin değişmesidir. Bazen işsizliğin artmasına neden olarak görülen göçmenler günah keçisi olarak belirlenip dışlanırken bazen de suç oranının artmasının neden olan veya kentin yapısını bozan gecekondu oturanlar günah keçisi olarak belirlenmekte, belirlenen bu gruplar “öteki” ilan edilmekte ve ardından dışlama gelmektedir.

Dışlamanın boyutu ne olursa olsun dışlanan grubun üzerinde bir “*baskı, korku ve güvensizlik*” hissettirdiği açıktır. Dışlanan grubun üzerindeki baskı, dışlanan grupta nefret hisleri uyandıracak, kendilerini dışlayan gruba karşı suç eğilimleri artacaktır. Yine dışlanan grup üzerindeki baskı, onları dışlayan grupla kanun karşısında eşit olmadığına inandırdığı için, “*nasıl olsa adalet yok*” dürtüsü ile suç işlemeye itebilir böylece dışlanmış grup “*intikam*” almaya yöneltilmiş olabilir. Dışlanan grup üzerindeki korku, onları paranoyaya neden olacak her türlü koşula karşı aşırı hassaslaştırır ve dışlananlar, tehdit olarak algıladıkları grupları genişletebilir. Son olarak dışlanan grup üzerinde hissettirilen

güvensizlikten bahsetmek gerekirse dışlanan grup, üzerlerindeki korku ile birlikte yaşadıkları yer, dini inançları, konuştukları dil ve görünümlerinden dolayı insanlardan baskı görececeklerini düşünüp kendilerini saklamaya yönelten tedbirleri almak durumunda olabilir. Yerlerini değiştirmek zorunda olup, üzerlerinde korku olmayacağı bir yere (ya daha demokratik bir ülkeye ya da onlarla aynı dili konuşan, aynı inanca ve/veya etnik kökene sahip olan bir ülkeye) gitmeyi tercih edebilirler.

2.2.6.3. Sosyal Politikaların Sosyal Dışlamalarla İlişkisi

Sosyal politikalar sadece kaynakların nereye aktarılması gerektiği konusunda ahlaki değerler ile birlikte toplumun her kesiminin refahına yönelik bir bilim dalı olarak çalışmalar yapar. Ancak bütün bu planlama süreci özel kurumların ve sivil toplum kuruluşlarının da sürece ve planlamaya dahil olması ile birlikte daha karmaşık bir hal alır. Bu zorlaşan sosyal politikaları planlama sürecinin asıl amacı toplumun farklı sosyo-ekonomik düzeylerinin yaşam şartlarını iyileştirmek olduğu için devlet/hükümet özel kurum ve kuruluşlarla sıkı bağlar kurarak koordineli çalışmalıdır (Sürüel, 2008: 63).

Sosyal devlet, yöneticilere izlediği sosyal politikalar ile dezavantajlı grupların mağduriyetlerine çözüm bulmak gibi bir sorumluluk yükler. Sosyal politikaları olan sosyal devlet (veya refah devleti) yerel yöneticilerle iş birliği içinde dezavantajlı grupların sorunlarının çözümü için çalışır (Seyyar, 2005: 1). Yerel yöneticiler ile sıkı işbirliği içinde olmak her bölgenin mağdurunun değişmesi ve bölgeden bölgeye değişen mağdur kesimlerin bilgisinin de yerel yöneticilerde bulunmasıdır.

Sosyal hizmetler, kendi sorunlarını çözemeyen bireylerin sorunlarının uzmanlar tarafından çözülmesi için kurulmuştur. Aynı zamanda sosyal hizmet uzmanı sorunları çözmeye çalışan insanları kendi etrafında, sosyal hizmetlere yardımcı olması için kaynak sağlayan sistemlerle buluşturur. Sosyal hizmetler kendilerine aktarılan kaynakları en etkin şekilde kullanmakla yükümlü olup sosyal hizmetlere olan talebi arttırmak için sosyal hizmete başvuran bireylerin yanında destekleyici bir görüntü sergiler. Bütün bu aktarılan kaynaklar ve bu kaynakların uzmanlar tarafından etkin kullanılması bireylerin yoksulluk, adaletsizlik ve baskı gibi şikâyetleri karşısında en iyi yardımı sağlamayı amaçlar (Zastrow'dan akt. Akkaş, 2015: 99).

Sosyal yardım ise yine sosyal hizmet gibi her bireyin refahı sağlayacak bir iş piyasası olmamasından kaynaklanan yoksullara, zorunlu ihtiyaçlarını karşılaması için gelir transferi yapan aracı bir kurumdur. Refah devletinde bu transferi yapan kurumlar devlete

bağlıdır, dolayısı ile devlet, refah devleti olmanın sorumluluğu ile birlikte yardıma muhtaç birey ve kitleleri özel kurumların eline teslim etmeksizin kendi bütçesinden ayırdığı bir fonla yoksul ve muhtaçlara yardım sağlar. Bu yardım mal veya ücret olarak yapılabilir. Bu yardımlar akrabalık bağlarının daha sıkı olduğu, dini kuruluş ve cemaatlerin daha etkin rol oynadığı geleneksel toplumlarda akrabalar, komşular, cemaatler tarafından yapılıyordu. Ancak zaman geçtikçe vatandaş olmanın tanımları ve getirdiği beklentiler değişmiştir ve gelişmiş ülkelerde vatandaş olmak yoksulluğa çözülmesi gereken bir sorun olarak yaklaşmıştır. Bununla birlikte refah devletleri sosyal hizmet ve yardımları kamu politikası olarak yeniden şekillendirmiştir. Sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin farkı sosyal yardımların sorun ortaya çıktıktan sonra yapılması, sosyal hizmetlerin ise sosyal yardıma ihtiyaç duymadan bir önceki aşamada önleyici bir hizmet olmasıdır ve sosyal yardımlar yapıldığı esnada yardıma başvuran kişiden ücret ödenmesi beklenmez/ istenmez (Kesgin, 2013: 29-30). Sosyal hizmetlere bakıldığında şu problemlerin yaşandığı görülmüştür:

Sığınma işlemleri hakkındaki bilgi eksikliği, sığınma başvurularının engellenmesi, göz altına alınmaları durumunda itiraz edebilmeleri için prosedür eksikliği, işkence ve kötü muameleye maruz kalınması, yemeklerin kalori ve besin değerlerinin düşük olması, aşırı kalabalık ortam, dış dünya ile iletişimin sınırlı olması, temizlik problemleri, sağlık hizmetlerinin yetersiz olması, çevirmen eksikliği, aynı aileye mensup bireylerin ayrı yerlerde tutulması gibi problemler şeklinde özetlenebilir (Kılıçarslan'dan akt. Akkaş, 2015: 109).

Dış göçün göçmenleri nasıl etkilediği ancak bir diyalogla anlaşılabilir. Bu durumda çözüm üretirken üzerinde durulması, çalışılması ve geliştirilmesi gereken bir sivil toplum diyalogu oluşturmaktır. Sivil toplum diyalogu özellikle iç göç sonucunda bile yoğun yaşam farklarının ortaya çıkması ile oluşturulan boşluk ve uçurumları doldurmak için her göç kurumunun üzerinde durması gereken çözüme götüren yollardan biridir. Sosyal dışlanmanın en büyük ve belirgin oluşum nedeninin göç olduğunu söyleyebiliriz, bu nedenle yaşam farklılıkları temelinde ortaya çıkacak ayrımcılıkla mücadelede göç alan yerin yerlileri ile göçmenlerin sağlıklı, ön yargıdan uzak ilişkiler geliştirebilmesi için iki tarafın da göç kurumları tarafından bir araya getirilmesi ve bilgilendirilmesi gerekiyor.

Sosyal hizmetlere Suriyeli sığınmacı ve mültecilerin dışlanması konusunda değinecek olursak, yardımla yaşamaları (çoğu ucuz iş gücü ihtiyacını karşılayıp yerli halkın daha fazla kar elde etmesini sağlamış olsa da) yerli halkın nefretini kazanmalarına neden olmuştur. Sosyal yardım alan her grubun (sadece sığınmacı/ mülteciler değil) yardıma muhtaç olmalarının düşünülmeden, çalışanların vergilerinin heba edildiği kayıp kitleler olarak görülmesi büyük problemler teşkil etmektedir. Sennett'in Karakter Aşınması

(2011: 147) kitabında bahsettiği gibi “... refah devletine yönelik saldırı, devlete bağımlı olan kişileri yardıma muhtaç insanlar olarak değil sosyal parazitler olarak gösteriyor”.

Vatandaşların vergileri kullanılarak yapılan bu sosyal yardımlar vatandaşları daha da kızdırabilir. Örneğin; vatandaşlara yapılan anketlerde vatandaşlardan ikisi bu konuya değinmiştir ve anket formunda onlara sorulan “*Suriyeli çocukların Türk okulları içinde okuması konusunda ne düşünüyorsunuz?*” sorusuna “*Suriyelilerin onlara ait bir okulda veya Türk okulunda okumalarını istemem*” cevabını vermişlerdir. Nedeni sorulduğunda ise verilen boşluklara katılımcılardan biri “*Günümüz şartlarında geçinmek zaten çok zor, üstüne bir de ilimize gelen yabancı insanlar gelip bizim ödediğimiz vergilerden aylık alıp refah içinde yaşıyorlar. Bu durum hiç adil değil*” cevabını vermiştir. Bir diğer vatandaş ise aynı sorunun altında bırakılan boşluğa “*Bizim emeğimizle, bizim vergimizle, çalışmadan her türlü hakka sahipler ve onlara karşı devlet tolerans tanıyor*” yazmıştır. Öğretmenlerden biri ise verilen anket sorularından birine –Suriyeli çocukların Türk okulunda okuması mı yoksa mültecilere özel bir okulda okuması mı sizce onların eğitim hayatı için daha faydalı olur? Neden?- “*Suriyeli çocukların ‘mültecilere özel okulda okumaları daha faydalı’* seçeneğini işaretlemiş ve nedenini yazması için bırakılan boşluğa şunları yazmıştır: “*Suriyelilerin ömür boyu ülkemizde kalacakmış gibi bizlerin yavaş yavaş alıştırılmasını istemiyorum. Ülkemizde eğitim kalitesi düşüken daha da düşmesi için ekstra yük istemiyoruz. Bizim işsizlerimiz varken ve eğitimsizlerimiz varken Suriyelilere yapılan bu maddi yardımlar yanlıştır ama vicdanidir. Bu duruma gelmelerine neden olan ülkelerin maddi desteği ile savaştan uzak bir bölgede barındırılmaları daha doğru olur*”.

Sosyal devletin görevi günlük ya da haftalık yardımlar dışında, göçmen ve yerli halkın huzurunu sağlamak, iki tarafın da güvenliğini sağlamak ve uyumun oluşturulması için çalışmak da olmalıdır.

Yerli halkın göçmenlerden uzak durmasının nedenlerinden biri de bilmedikleri bir kültür ile kendi kültürlerinin kaynaşmasını istememeleridir. Çünkü göç eden ve yerli halk duvarları yıktığı anda iki taraflı bir etkileşim olacağı bir gerçektir. Etkileşimden çekinen gruplar kendi içlerinde yaşadıkları yoksulluk, işsizlik, şiddet ve suç gibi sorunların nedeni olarak karşı tarafı gördüğünden kutuplaşma daha da artmaktadır. Mülteci- Der İdari Koordinatörü Pırıl Erçoban’ın 2014 yılında Agos Gazetesi’ne verdiği bir röportajda¹⁷ yerli halkın mülteciler ile ilgili görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir: “*Dolayısıyla mülteciler,*

¹⁷ <http://www.agos.com.tr/tr/yazi/6324/turkiyeye-siginan-suriyeliler-misafir-degil-multeci> (erişim tarihi: 14.02.2018)

zavallı insanlar, kaçaklar, suça karışanlar, problemlı insanlar, ülkeye sıkıntı veren, suç oranlarını yükselten, katil, tecavüzcü, hırsız şeklinde sunulduğunda kamuoyunun mülteciler hakkındaki genel algısı bu şekilde oluşuyor. Bu da ayrımcı, yabancı/mülteci düşmanı, nefret içeren söylemlerin yayılmasına neden oluyor.” Ayrıca yerli halka yapılan ankette de bazı vatandaşların güvenlik kaygısı taşıdığı ortaya çıkmıştır.¹⁸ Bunun yanında göçmenlerin doğurganlık oranının yüksek olması durumda sosyal sistemde sorun çıkarmaları ve yerel halkın bulunduğu yerde çoğunluk statüsünü kaybetmekten korkması, ücretleri düşürmeleri, işsizlik oranını ve kira ücretlerini düşürmeleri gibi ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel kaygılar vardır (Özekmekçi'den akt.Ünal, 2014: 67). Etkileşimden çekinen grupların bir araya gelmesi güç olacağı için devletin göçmen ve yerlileri yakınlaştıracak kadar uyumlu olmaya çabalaması gerekir.

2.2.6.3.1. Ekonomik Dışlama

Bireylerin yaşaması için gerekli olan yemek, barınma gibi ihtiyaçların yanında aynı zamanda sağlık, eğitim gibi temel ihtiyaçlarını dahi karşılayabilecek yeterlilikte olmamaları onların sosyal alandan dışlanmalarına neden olur. İşsizliğin bu ekonomik dışlanmanın nedeni olmasının yanında, sadece çalışmak ve gelir elde etmek her zaman sosyal dışlanmaya engel olamamaktadır. Gelirin, önce temel ihtiyaçları karşılaması sonra da bireylere veya geçindirilen aileye bir güvence sağlaması gerekmektedir (Sürüel, 2008: 12).

Ekonomik eşitsizlik, sosyal dışlanmanın boyutu ve kriterleri ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye değişebilmektedir. Ekonomik eşitsizliğin sosyal dışlamayı getirmesi, ekonomik olarak standartların altında yaşayanların tehdit olarak algılanması ve onlarla sosyal bağların da koparılmak istenmesi ile başlar. Burada yoksulun tehdit olarak algılanmasına neden olan şey ise tehdit olarak algılanan kimsenin ya da grubun, ortalama yaşam standartlarına ulaşamayınca suç işleme potansiyeli olduğuna dair önyargılardır. Bu önyargılar aynı zamanda ücretlerin göçmenler tarafından düşürülmesini, doğurganlıklarıyla yerli halkı azınlık statüsünde bırakacağına dair önyargıları da kapsar (Özekmekçi'den akt. Ünal, 2014: 67). Yerli halka yapılan anket esnasında bu konuda kaygılarını dile getiren bir katılımcı: *“Ülkemden gidene kadar okusunlar ama kendi ülkelerine dönsünler; yoksa bu nüfus artışıyla biz azınlık kalacağız.”* demiştir. Dolayısı ile göçmen ya da mülteci grubu,

¹⁸ Beşinci bölümde yerli halkın Suriyeli göçmenler ile ilgili görüşlerine kendi cümleleri ile birlikte yer verilmiştir.

göç alan ülkede yaşayanlarla ne kadar yakın kültürel değerlere sahip olursa olsun, göçmenlerin ekonomik eksikliği, eğitim ve yakın kültürle kapatılamıyor; göçmenler, göç alan ülke vatandaşları tarafından sosyal hayata dâhil edilmek istenmiyor.

Sosyal dışlamanın şiddetini arttıran bir diğer unsur ise ekonomik olarak dışlanan grubun aynı zamanda kurumsal olarak da dışlanmış olmasıdır. Kurumsal dışlama, dezavantajlı gruba destek sağlaması gereken kurumların yetersizliği olarak tanımlanabilir (Sürüel, 2008: 14). Bunun anlamı; özellikle gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerde kendi vatandaşlarının dahi kurumsal olarak güvence sahibi olması tam anlamıyla sağlanamamışken, göçmen ve sığınmacıların, özellikle de ülkeye kayıtsız girenlerin, sosyal güvencelerden haberlerinin olmaması ve ülkenin sağladığı sosyal güvencelerden yararlanamamasıdır. Daha da kötüsü o ülkenin göçmen ve sığınmacılara hiçbir sosyal güvence sağlamaması göçmen ve sığınmacıları iyice sosyal hayatın dışına *itmekte*, hatta onların o sosyal hayat dışında *kalmalarına* neden olmaktadır. Kurumsal olarak da dışlanan göçmen ve sığınmacı grupları sağlık kurumundan ve eğitim kurumundan dışlandığı zaman, yaşam şartlarından kaynaklanan hastalıkların zor iyileşmesi veya iyileşememesi, eğitimsiz kalmaları onları iyice ülkenin vatandaşlarından uzaklaştırmaktadır. Nitekim, Türkiye’deki Suriyeli mülteci çocukların çocuk felci taşıdığına dair haberler yapılmakta bu da vatandaşta endişe uyandırıp vatandaşın mültecilerden uzak durmasına neden olmaktadır. Anaokulu öğretmeni olan bir katılımcı “*Suriyelilerin çocuklarınızı olumsuz etkilediğini düşünüyor musunuz?*” sorusuna “*Evet*” cevabını verdikten sonra nedenini şu şekilde açıklamıştır: “*Hijyen konusunda Suriyelileri yetersiz görüyorum*”.

Eğitimsizlik, çocuğun sadece o yıllarda sosyal hayattan dışlanması yanı sıra, çocuk büyüdüktan sonra da dışlanmasını sağlayacaktır. Göçmen ve sığınmacıların en azından sağlık ve eğitim ihtiyaçlarını karşılaması onların iş hayatına girmelerinin sağlanması onların özgüvenini arttıracak ve sosyal hayata katılmalarını kolaylaştıracaktır. Sürüel yüksek lisans tezinde (2008: 108) “*sosyal dışlanmayla mücadelede en etkin araç toplumdaki herkes için asgari düzeyde bir gelirin devlet tarafından güvence altına alınması ve bunun bir hakka dönüşmesidir*” diyerek, “*eğitim sağlık, kültür, barınma ve diğer toplu hizmetlere erişim hakları*”nın verilmesinin sosyal dışlanma ile mücadelede önemli bir etken olduğunu belirtmiştir. Böylece göç ve göçmenler eskisi kadar büyük bir tehdit gibi görünmeyeceklerdir. Bu konuda katılımcıların birinin yanıtı da şöyle olmuştur: “*Ülkemden gidene kadar okusunlar*” Öğretmen olan katılımcılardan biri de yine “*Cahil kalmış veya suç işleme potansiyeli bulunan Suriyelilerin de mecburen bu toplumda*

kaldıkları sürece kontrol altında olmaları ve topluma faydalı olmaları için eğitilmeleri doğrudur". Suriyeli katılımcılara "Eğitim sistemine dahil olmayanların, ileride dahil olsa bile hala sosyal dışlanmaya maruz kalacağına inanıyor musunuz?" sorusu sorulduğunda üç katılımcı "Evet", iki katılımcı ise "Hayır" yanıtını vermiştir. Hayır diyen katılımcılardan biri nedenini "Öğrenim görmek bizim buradaki yaşamımızı kolaylaştırıyor" şeklinde açıklamıştır.

2.2.6.3.2. Kültürel Dışlama

Kültürel dışlanma azınlığın çoğunluğa göre farklı olduğu görünen noktaların fark edilmesi ile başlar. Bu farklar azınlık tarafından gizlenemeyen, aksanlı konuşma, farklı bir dine veya mezhebe mensup olma, giyim tarzındaki ve cinsel yönelimlerdeki farklılıklar, ten rengi farklı gibi farklardır. Bunlar çoğunluk tarafından görüldüğünde çoğunluğu oluşturan grup, farklı addettiği gruba karşı duvar örer (onları yok sayma, toplumsal etkinliklere katılımlarını engelleme veya zorluk çıkarma gibi) (Adaman ve Keyder'den akt. Alacahan ve Duman, 2011: 16).

Göç olgusunun sadece ekonomik boyutu değil aynı zamanda siyasi boyutu da göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü göçmen, sığınmacı ve mültecilere verilen/ verilmesi gereken ve verilmeyen haklar, onların geldikleri ülke ve o ülkenin statüsüne bağımlı olarak kararlaştırılmaktadır¹⁹.

Sınırlar sadece devletler ve coğrafyalar arası ayırım yapmakla kalmaz, kültürleri ve o kültürlerin doğrularını ve yanlışlarını da ayırır veya bu ayrımı belirsizleştirir. Sığınmacılar da gittikleri ülkede bu ayrımları yapmakta zorlanmaktadır. Bir toplumda dışlanan ve küçümsenen insanlar, maruz kaldıkları küçümseyici bakışlardan dolayı içe kapanır ve onlar da kendilerini küçümsemeye başlar. Daha sonra bu bakışı onlara çevirenlerin üstün olduğunu varsayarak onları taklit edip asıl kimliklerinden uzaklaşırlar ki bu durumda toplumda üstün varsayılanlar tarafından kabul göreceklere inanırlar. Ayrıca kendilerine çevrilen bu rahatsız edici ve küçümseyici bakışı başkalarına da atarak kendilerini üstün görerek toplumda kabul edilmişlik topluma bütünleşmişlik hissi yaşarlar (Yaşar, 2014: 51).

¹⁹ "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu"nda 61. maddede "mülteci"nin tanımı, 62. maddede de "şartlı mülteci"nin tanımı verilmiştir. "Mülteci" Avrupa ülkelerinden gelir ve sığınma talebi kabul edildikten sonra Türkiye'de kalır. Ancak "şartlı mülteci" Avrupa ülkeleri dışından gelir ve onlar üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar Türkiye'de kalmalarına müsaade edilir (http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_kanun.pdf (erişim tarihi: .03.03.2017)).

Görüldüğü üzere dışlama, dışlayanlara daha önce sahip olmadıkları bir üstünlük kazandıracak, kazanılan bu üstünlük ile dışlayan grup dışlanan grubu asimile edip etmeyeceğine, onlar üzerinde hâkimiyet kurup kurmayacağına karar verir. Aslında seilmeyen öteki, yok edilmek istenmez, belki dışlayan gruba benzetilmeye çalışılır ama asla onunla aynı olmasına izin verilmez. Çünkü dışlayan hâkim grup, kendini onun üzerinden tanımlayacağı ve ona kendini üstün hissettiren yabancı ötekinin varlığına muhtaçtır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EĞİTİM VE GÖÇMENLİK

3.1. Eğitimin Önemine Genel Bir Bakış

Eğitimi geniş anlamda ve dar anlamda olmak üzere ikiye ayırıp tanımlayabiliriz. Geniş anlamda eğitim, bireylerin içinde doğup büyüdüğüleri, yaşamlarını sürdürdükleri, toplumun değerlerin, bilgi birikimlerini, geliştirdikleri çeşitli becerileri öğrenmeleri ve öğrendiklerini kendilerinden sonra gelen kuşağa aktarmaları sürecini içerir (Gökçe, 2013: 141). Dar anlamda eğitimi ise bireye daha çok bilim ve tekniğe yönelik yeteneklerini kazandırmaya yönelik bir kurum olarak tanımlayabiliriz. Gökçe (2013: 142) eğitimin amaçları arasında mesleki bilgi aktarmayı, beceri kazandırmak ve meslek sahibi yapmayı saymıştır. Ayrıca eğitim, bireylerin rasyonel düşünce alışkanlığı edinmesini ve dolayısı ile problemle karşılaşan bireylerin bu problemleri edindikleri rasyonel düşünme yolları ile analiz edip çözmelerini sağlar. Bu rasyonel düşünme alışkanlığı aynı zamanda bireyi kötü alışkanlıklardan da koruyacaktır.

Bahsedilen eğitimin, bireylerin meslek sahibi olması, bireylerin rasyonel düşüncelerini sağlaması ve aynı zamanda onları bu rasyonel düşünme edinimlerinin sayesinde kötü alışkanlıklardan uzak tutması gibi özellikler eğitimin hem amaçları hem işlevleri olup, eğitimden yoksun kalan veya yoksun bırakılan bireylerin sosyal hayat ve doğayla uyumsuzluk yaşaması ihtimal dahilindedir.

Tezcan'ın (1985: 66-77) bahsettiği eğitimin açık ve gizil işlevleri arasında da eğitim gören birey okul sayesinde suçtan uzaklaşmış olur, çocuklar ekonomik olarak sömürülmekten korunmuş olur; okul, eğitim gören bireylere statü kazandırmada, toplumsallaşma sürecinde önemli rol oynar ve toplumun yaratmış olduğu kültürel mirası gelecek nesile aktarmada yardımcı olur.

Eğitim almayan bireyler için ise bu işlevlerin bir arada olduğu başka bir kurum bulmak zordur. Dolayısı ile eğitim almamış bireylerin işgücü piyasasına katılımı da zor olacağından bireylerin suça eğilimli olduğu varsayılmaktadır (Tezcan; 1985: 77-78). Görüldüğü gibi, eğitimsizlik sadece bir ülkenin vatandaşları için geçerli olan bir sorun değildir. Bir toplumda veya bir ülkede yaşayan herkes –vatandaş olsun veya olmasın- aynı yaşam alanını kullanmak zorunda ise eğitimsizlik herkes için sorun teşkil edecektir. Çünkü eğitimsiz kalan göçmenler iş piyasasından uzak kalacak, statü sahibi olamayacak, toplumsallaşmanın başladığı ilk yerlerden biri olan okula gidemediği için topluma uyum

sağlaması zorlaşacaktır. Eğitimsiz kalan vatandaşlar da yine iş piyasasına dahil olmada sorunlar yaşar ve eğer işsizlik oranını arttıracak derecede büyük bir göç söz konusu ise vatandaşların da eğitimiz olması göçmen ve yerli halk arasında gerilime neden olma ihtimalini yükseltir.

3.1.1 Eğitim Neden Önemlidir?

İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun 2017'nin Şubat ayında Türkiye'deki Suriyeli mülteci sayısı ile ilgili yaptığı açıklamaya göre 2011'den bu yana Suriyelilere açık kapı politikası uygulayan Türkiye'deki bugünkü mülteci sayısı 3 milyon 551 bin 78'dir.²⁰

*UNICEF'in çocuklarla ilgili çalışmalarına göre ise 2017 sayıları şu şekildedir:*²¹

- Türkiye'deki kayıtlı Suriyeli sayısı: 2.854.968
- Kamplarda kalan Suriyeli sayısı: 260.320
- Kamp dışında yaşayan Suriyeli sayısı: 2.594.648
- Suriyeli çocuk sayısı: 1,28 milyon
- Okul çağındaki Suriyeli çocuk sayısı: 870.000
- Okula kayıtlı Suriyeli çocukların sayısı: 490.000 (Milli Eğitim Bakanlığı 2016 Aralık sayıları binliğe yuvarlanmıştır)

UNICEF'in çalışmalarına göre okula gitmesi gereken çocukların yarısı okula gitmiyor. Bu da beraberinde her ülkedeki eğitimsizlik sorunu gibi, çetelerin eline düşme ve/veya suç işleme gibi sorunları beraberinde getirecektir.

Ayrıca eğitimin, sadece yılı geçirecek nitelikte küçük olması ve mültecilerin kalıcılığının yeni yeni fark edilmesi kalıcı çözümler için geç kalınmasını sağlamıştır. Ancak en kısa zamanda kapsamlı düşünülmüş bir kalıcı çözüm ile çocuklar kurtarılabilir. Bu kalıcı çözümler planlanırken göçün bir tek yön bileti olduğunu, ve geriye dönmeyeceğini döndüğünde ise karşılarında bulacakları bir “yuva” olmayacağını bilmek gerekir. Özellikle de çocukları düşünürsek, örneğin Türkiye'ye 5 yaşında gelen bir çocuğun 6 yıl Türkiye'de kalmış olması ve daha bilinçli olduğu yılları Türkiye'de geçirmesi onun Suriye'ye dönüşünü zorlaştıracaktır. Çünkü artık Suriye'den çok Türkiye'de yaşamış ve Suriyeli kimliğini tam kazanamadan Türk kimliği içinde

²⁰http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/siyaset/676613/Turkiye_deki_multeci_sayisi_3_5_milyon.html (erişim tarihi: 27.02.2017).

²¹ http://www.unicefturk.org/public/uploads/files/Children%20of%20Syria_01.2017_TR.pdf (erişim tarihi: 27.02.2017)

büyümüştür. BBC'nin 2016'da yaptığı habere göre²² Türkiye'de doğan Suriyeli bebek sayısı 150 bini aştı ve özellikle ailelerini burada kuran, sürdüren Suriyeliler için geri dönüşün çok düşük bir olasılık olduğunu dikkate almalıyız. Dolayısı ile yapılacak yeni kalıcı eğitim çalışmaları planlanırken eğitim alma yaşının altındaki Suriyeli çocuklar ve yeni doğan Suriyeli çocuklar dikkate alınarak yapılmalıdır. Hatta Suriyelilerin doğurganlık oranları da hesaplanıp geleceğe yönelik eğitimci, okul ve bütçe planları yapılmalıdır.

Paulo Freire'nin *"Ezilenlerin Pedagojisi"* adlı kitabına önsöz yazan Richard Shaull kitabın özeti niteliğinde olan ve yazarı da tanımlayan bir açıklama yapmıştır. O açıklamada yazar, güçsüzleştirilmiş (kendi deyimiyle mülksüzleştirilmiş) ve dezavantajlı konuma getirilmişlerin durumunu şöyle anlatıyordu:

... cehaletin ve uyuşukluğun, kurbanı oldukları ekonomik, sosyal ve siyasi egemenliğin –ve vesayetçiliğin- oluşturduğu ortamın doğrudan ürünü olduğunu anlamaya başladı. Dünyaların somut gerçekliklerini bilmeye ve bunlara yanıt vermeye teşvik edilmedikleri ve bunun için gereken donanımına sahip olmadıkları gibi, böylesi bir eleştirel farkındalığın ve tepkinin pratik olarak imkânsız kılındığı bir duruma *"gömülmüş"* tutuluyorlardı. Freire, eğitim sisteminin, bir bütün olarak bu sessizlik kültürünün sürdürülmesinin başlıca araçlarından biri olduğunu açıkça gördü (Freire, 2014: 11).

Bu alıntıdan yola çıkarak eğitimin, yoksulluk kültürünü nasıl yeniden oluşturduğunu ve yoksulluk kültürü içinde kaybolmanın sessizlik kültürünü getirdiği, hepsinin de birlikte birbirlerini sürekli pekiştirip içinden çıkılamayacak bir bataklıkta dibe doğru gitmesinin nedeni olabileceğini görüyoruz. Dolayısı ile eğitim almamış her bireyin veya otoriteye bağlı köleler yetiştiren eğitim almış bireyler toplumun birey bazındaki kayıpları olarak görülmeseler bile toplumda yara açacak geniş kitleler olabilmektedirler.

Bahsettiğimiz eğitimsizliğin veya köle yetiştiren eğitimin yıkıcı sonuçları her bir birey için geçerli olmanın yanında yoksullar ve göçmenlerde daha derinden ve şiddetli hissedilir.

Özellikle mülteci olarak ülke değiştiren göçmenlerin üzerindeki *"misafirlik"* durumu, okul yönetimlerinin fazladan belge talep etmesi, bunun sonucunda da veliler ve çocukların eğitime dair ilgilerinin azalmasına neden olmuş (EMHRN, 2011: 9; Tanrıku, 2017:133) ve *"yarının belirsizliği"* yükü, bir kenarda durmayı getirmiştir. Bu yılma durumu da onların eğitim haklarından haberdar olmasına rağmen eğitim haklarını kullanmak istememelerine kadar giden bir geride durmayı getirmiş olabilir. Böyle bir durumda mültecilerin kayıt işlemlerini tamamlamak ve onların güvence altında olmasını

²²http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/02/160229_suriyeli_bebekler_150 (erişim tarihi: 29.02.2016).

sağlamak onların gelecekle ilgili umutlu olmasını sağlayacak ve eğitime de önem vereceklerdir.

Suriyeli mültecilere verilen eğitimin niceliğinin ve niteliğinin arttırılması, özellikle nüfuslarının artış gösterdiği düşünüldüğünde ve artık Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin de mültecileri “*misafir*” olarak nitelendirmemesi, hatta mültecilere vatandaşlık verileceğine dair söylentiler²³ artık göçmenlerin eğitim hayatında uzun vadeli planlar yapılması gerektiğini kanıtlar niteliktedir.

3.1.2. Örneklerle Eğitimde Ayrımcılık

Sosyoloji Sözlüğü’nde (Marshall, 1999: 50-51) “*ayrımcılık*” kelimesini “*adil olmayan davranışlar*” olarak tanımlamış ve bu kavramın en çok ırk ilişkileri ile ilgili kuramlar bağlamında kullanıldığını belirtmiştir.

Bahsedildiği gibi en çok ırksal bağlamda karşımıza çıkan ayrımcılık sorunu BM’nin dikkatini çekmiş ve BM ayrımcılığı önlemek için çalışmalar yapıp, çalışmalar sonucunda belirli kararlar almıştır. Ancak BM kararlarına baktığımızda alınan kararların çözüm odaklı olduğunu görüyoruz. Birleşmiş Milletler Irk Ayrımcılığının Önlenmesi Komitesi (CERD) “*Her Türü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi*” adı altında yayınlar. Bu kararlar ayrımcılığın geçmişi ve doğurduğu sonuçlar ile ilgilenmekten ziyade ayrımcılığın kaldırılmasına odaklanmıştır. Dolayısı ile bu sözleşmeye taraf olan devletlerin alınan kararlara uyma yükümlülüğü vardır; ayrıca Komite de bu taraf devletleri denetlemekle yükümlüdür (Alpkaya, 2011: 17).

Gökçen Alpkaya’nın (2011: 22) “*BM’de Irksal Ayrımcılık Yasağı, Erken Uyarı ve Soykırım Suçunun Önlenmesi*” adlı makalesinde yer verdiği BM komitesinin soykırımın önlenmesine karşı aldığı kararlara değinmiş ve bu kararlar ileriye dönük, iyi planlanmış kararlar olmakla birlikte büyük bir STK sosyal devlet iş birliğini gerektirmektedir. Bahsi geçen bu kararlar özetle farklı milliyetten çocukların dinlediği tarih dersinin taraflı olmamasını (böylece farklı kökene sahip olan gruplar arasında olası bir gerilim ve/veya çatışma önlenebilir) yerleşim alanları ve okulların birbirinden ayrılmamasını, medyada azınlık gruba karşı nefret uyandırabilecek söylemlerin yer almamasını kapsar. Bunun yanında ülkenin önde gelenlerinin de azınlığa karşı nefret söylemi kullanmasının ve bunun medya aracılığı ile halka iletilmesinin yanlış olduğu belirtilmiştir.

²³Bu konuda yapılan bir haber de İhlas Haber Ajansı’nın sitesinde yer almaktadır: “*Suriyelilere Vatandaşlık Verilmesi: Şartları Neler?*” (<http://www.ihb.com.tr/haber-suriyelilere-vatandaslik-verilmesi-sartlari-neler-626623> (erişim tarihi: 02.02.2018)).

Bu kararlara göre azınlık gruplara karşı uygulanan suçlardan sadece soykırım değil, nefret söylemi, şiddet ve aşırı ırkçı milis grupların oluşması da engellenmeye çalışılmıştır. Gelgelelim yasa ile halk arasında bir boşluk, alınan kararlar ve BM kararlarından nereden haberi olacağını bile bilmeyen halklar vardır. Kaldı ki BM kararlarından haberi olsa bile yıllarca yetiştiği çevre, aldığı veya alamadığı eğitim dolayısı ile kararlara saygısı olmayan nasıl uygulayacağını bile bilmeyen ya da uygulamak istemeyen ve hatta sosyal hayatta başkasının bu kararlara saygı duyup uymasını bile istemeyen gruplar olabilir. Burada BM ve hükümetlere düşen en önemli görevlerden biri azınlığı korumak için çoğunluğu eğitmektir. Gerek ilkokul veya ana okuldan başlayan etkili eğitimlerle (etkili görsellerle, oyunlarla desteklenmiş), gerekse okumayan kesim için medyada ciddi ve doğru bilgilerin verilmesi ile soykırım, şiddet, nefret söylemi gibi sorunların önüne büyük ölçüde geçilebilir. Bunun yanında azınlıkların, sosyal hayata tam katılımını algıların alışması bakımından ne kadar yararlı bulsam da, şiddet ve tacize maruz kalma olasılıklarının yüksekliğini göz önünde bulundurursak halk bilinçlendirilmeden sosyal hayata tam anlamıyla dahil olma fikrinin tehlikeli olabilme ihtimali de vardır.

Almanya'daki Türk göçmen örneğine bakmak da bu konuyu açıklamak bakımından faydalı olacaktır. Çünkü 1950'lerde Almanya'ya göç eden Türk işçilerin Almanya'da sosyal hayata dahil olmaması beklenmiştir. Alman vatandaşları bu beklentilerle Türk işçilerin rotasyon programı ile geri döneceğini beklerken, Almanya'da kurulan ve birleşen Türk aileler ile karşı karşıya kalmışlardır. Bu ani karşılaşma Almanların beğenmediği işleri yapan Türkleri gören Almanların hoşuna gitmemiştir.

Türkiye'den gelen göçmen çocuklarının eğitimde sürekli bir başarısızlık durumu içerisinde olduğu gözlemlenmiştir. Türkiye'den alınan diplomaların geçersiz sayılması ve çocukların kültürel açıdan yabancı olduğu bir eğitim sistemi içinde başarı göstermesinin beklenmesi göçmen çocukları için büyük sorun teşkil etmiştir. Diploma denkliğinin olması ve çocukların alışmış ve içinde büyümüş olduğu bir eğitim sisteminden çok daha farklı bir sistemin testine tabi tutulması çocukların yeteneklerinin yok sayılmasına ve varsayılan yeteneklerinin de değersizleşmesine neden olmuştur. Yetenekleri ve vasıfları elinden alınan, köretilen bu çocuklar göçmenliğin de vermiş olduğu marjinallikle birlikte iki defa marjinalleştirilmiş ve dışlanmışlardır. Ayrıca; Türk vatandaşlarına yönelik çifte vatandaşlık uygulamasının önüne aşılması zor engeller konulması veya başvuruların kabul edilmemesi, insan hakları açısından değerlendirildiğinde sorunlu uygulamalar olduğu görülmektedir (Güllüpinar, 2014: 6).

Almanya örneğine baktığımızda Türk göçmen çocuklarının yeteneklerinin yok edilmeye çalışıldığı ve görmezden gelindiğini görüyoruz. Tabakalı bir eğitim sistemine sahip olan Almanya aynı zamanda, Avrupa dışından gelen göçmenlere eğitim alanında yaşattığı zorluğu kendileriyle kan bağı olan göçmenlere yaşatmamaktadır (Güllüpınar, 2014: 4-13).

Azeri göçmen örneği de bize Türkiye'ye göç edenlerin eğitim hayatına dahil olup olmadığı ile ilgili veya ne derece dahil olabildiği ile ilgili bilgi verecektir. Azeri göçmen örneğine bakıldığında Türklerle neredeyse aynı dili konuşan ve aynı inancı paylaşan göçmenlerin eğitim ile ilgili yaşadığı sorunlar şaşırtıcı olabilmektedir. Dedeoğlu (2011: 41) makalesinde Azeri göçmenlerin (ki Türklere kültürel olarak en yakın göçmen grubu olduğu varsayılabilir) yoğun bir kurumsal ve sosyal dışlanmaya maruz kaldığından bahseder. 70 Azeri göçmen ile 2 yıl boyunca (2007'den 2009'a kadar) yapılan görüşmeler sonucunda karşılaştığı hikâyeler büyük ölçüde dışlanma, hor görülme hikâyeleridir. Yasadışı çalışan Azeri göçmenler eğitim ve sağlık hizmetlerinden tamamen dışlanmakta ve yasadışı yollarla göç ettikleri için resmi kurumlarla iletişim kurmaktan kaçınmaktadırlar. Eğitim ve sağlıktan dışlanma en çok çocukları etkilemekte, okul çağında olan fakat okula gidemeyen Azerbaycanlı çocukların sayısı binlerle ifade edilebilmektedir. Özellikle aile göçü durumunda (çocukların aileleriyle birlikte gelmesi) çocukların Azerbaycan'da devam etmiş oldukları eğitimi yarım bırakıp Türkiye'de eğitimlerinin kesintiye uğraması yeni neslin, ebeveynlerinden daha düşük eğitim seviyesine sahip olmasına neden olmaktadır. Çünkü gelen ebeveynler çoğunlukla zaten zorunlu eğitimini göç etmeden önce tamamlamış hatta bir kısmı üniversite okumuş bireylerdir.

Azeri göçmen örneğinde kültürel yakınlığın da yasal olarak eğitim hayatı dışında bırakmaya bir çözüm olmadığı görülebilir. Sorun yasalar ve kanunlar ile ilgilidir. Devlet onların belli şehirlerde ikamet edebilecekleri ile ilgili bir yasa yapmıştır. Ancak devletin ikamet izni verdiği şehirler göçmen ailelerin iş piyasasına dahil olmasını zorlaştıracak ve geçinmeleri için gerekli parayı kazanamayacakları şehirlerdir. Bu nedenle büyük şehirlerde yaşamak durumunda kalan göçmenler, geldikleri ülkeye göre daha fazla gelir ve imkan elde etme güdüsü ile geldikleri için devletin onlara yerleşme hakkı verdiği şehirlerde kayıtlı yaşamak yerine büyük şehirlerde kayıtsız yaşamayı kabul etmektedirler (Dedeoğlu, 2011:120).

Azeri göçmen örneğinde yola çıkarak devletin eğitim ve göçmen politikalarında tutarlı olması gerektiği göze çarpar. Ucuz iş piyasası için kayıtsızlığına göz yumulan göçmenler, söz konusu eğitim olduğunda devlet kayıtsızlık durumunu öne sürüyor.

Göç alan ülkeler ırk, kayıtsızlık, göçmen statüsü gibi konuların göçmen çocuklarının eğitimi önünde engel teşkil eden yasaları gözden geçirmeli ve iyileştirmelidir. Eğitimsiz bireylerin yakın zamanda veya gelecekte sorunlara neden olmaması için içine herkesi dahil eden bir eğitim sistemi üzerinde çalışılmalıdır. Aksi takdirde ülkeler ucuz işgücüne dahil edecek göçmen alırken gelen göçmenlerin ailelerinin olabileceği unutulmamalı ve bu durum ile ilgili geleceğe yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

3.1.3. Eğitimden Dışlama ve Karşılıklı Keskinkenleşen Göçmen- Yerli Halk Gerilimi

Eğitimden dışlanmadan önce sosyal hayatta dışlama başlamasına Almanya örneği ile bakacak olursak; göçmenlere mesleki nitelik kazandırma amacı ile açılan kurslar yerli halkta göçmenlerin hak etmedikleri fazladan kazanımlar elde ettiği düşüncesi oluşmuştur. Dolayısı ile kendini “*haksızlığa uğrayan*” hatta “*kendi ülkesinde haksızlığa uğrayan*” olarak gören Almanlar, göçmenlerin sayısı arttıkça, maruz kaldıkları ayrımcılığa daha fazla öfke duymuşlardır. Sadece Almanya değil, yoğun göç alan Avrupa kıtasında yerli halk-göçmen gerilimi bu şekildedir (Bade Klaus, 2009: 7).Sürüel, yoksulluk ve dışlanma ilişkisi ile ilgili şunları söylemiştir:

Yoksulluk, sosyal dışlanma ve sağlık ilişkilerinin araştırıldığı bir çalışmada, sosyal dışlanmanın stres, kınanma duygusu, güçsüzlük, umutsuzluk ve kadercilik gibi sonuçlara yol açtığı, bu durumun sosyal bağları zayıflatarak suç oranlarının artmasına ve sağlık sorunlarına neden olduğu saptanmıştır (Sürüel, 2008: 107).

Bu pasajın verilmesindeki amaç göç kültürünün (özellikle zorunlu yapılan göçlerde) büyük çoğunlukla yoksulluk kültürü ile birleşmesi sonucu toplumdan soyutlanan göçmenleri anlatmaya yardımcı olmasıdır.

Erdoğan (2014: 30) yayınladığı raporda ²⁴ “*Türkiye’deki Suriyelilere ilişkin kanaatinizi en iyi aşağıdakilerden hangisi belirler?*” sorusu sorulduğunda verilen cevaplar ve oranlar şöyledir: “*Zulümden kaçan insanlardır(% 41.1), Ülkemizde misafirlerdir (%*

²⁴ Çalışma, 2014 yılında yapılmış olup, mülakatlar Türkiye’nin 6 ilinde ve bunların üçü sınır bölgesi olmak üzere Hatay, Gaziantep ve Kilis’tir. Diğer üç şehir de Türkiye’nin İstanbul, İzmir ve Mersin’den olmak üzere 72 Suriyeli, 72 de yerel halktan kişiler seçilerek yapılmıştır. Medya analizinde ise 21 ulusal, 56 yerel medya kuruluşu incelenmiş; ulusal ve uluslararası olmak üzere farklı 38 farklı STK ile yapılan görüşmeler de çalışmaya katkıda bulunmuştur.

20.8), *Bize yük olan insanlardır (% 20.1), Din kardeşlerimizdir (12.1), Asalaklardır/ Dilencilerdir (% 5.9)''*.

Bütün bu olumsuz önyargılara göçmen, sığınmacı ve mültecilerin de eğitim hakkı olduğunu ve bu ön yargıları parçalamaya gayret etme hakları olduğunu belirtmek gerekir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilciği'nin yayınladığı *"Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme"*²⁵ (1951) 22. Maddede mültecilerin eğitim hakkının vatandaşlarla eşit olduğu belirtilmiştir.²⁶

İlköğretimin yanı sıra Türkiye'nin 2013 Eylül ayında aldığı bir kararla da Yükseköğretim Kurumlarında da Suriye ve Mısır'dan gelenlere (Tıpta Uzmanlık ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık programları dışında) Türk vatandaşlarıyla eşit eğitim hakkına sahip olmaları açısından yatay geçiş hakkı tanınmıştır²⁷. YÖK'ün resmi sitesinde yayınladığı "Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Uyruklarına Göre Sayıları" adlı tabloda Yükseköğrenim gören Suriyeli öğrenci sayısı 15.042 olarak verilmiştir.²⁸ Toplam yabancı uyruklu öğrenci sayısı 108 bin olarak verilmiştir ve bu da Türkiye'deki yabancı uyruklu öğrencilerin yaklaşık yüzde 14'ünü Suriyeli öğrencilerin oluşturduğunu ifade eder.

Toplumsal gerilimin en aza indirilmesi ve dışlamayı önlemeye yönelik çözümlerden biri de devletin alacağı sosyal, ekonomik ve politik kararlar ve bu kararların yasalaştırılması olacaktır. Örneğin; ekonomik olarak geleceği güvence altında olan yerli halk, işsizlik ile mücadele etmek zorunda kalmayacak dolayısı ile göçmenleri herhangi bir ekonomik gerilemenin nedeni olarak görmeyecektir. Yine göçmenlerin sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılanması (eğitim ve iş verilmesi gibi) göçmenlerin uyumunu kolaylaştıracak ve eğer göçmenlerin yoksulluğunun neden olduğu bir suç oranında yükselme varsa bu oran düşecektir. Göçmenlerin zorunlu olarak ve aniden ülkelerini ve şehirlerini değiştirmeleri onların ekonomik güvencelerini düşünmeden sadece hayatta kalma güdüsüyle göç ettikleri ve gittikleri yerde yoksulluk kültürü ve göçmenlere yönelik

²⁵ <http://www.goc.gov.tr/files/files/multec%C4%B1ler%C4%B1nhukuk%C4%B1statusune%C4%B1%C4%B1sk%C4%B1nsozlesme.pdf> (erişim tarihi: 13.01.2018)

²⁶ Bahsedilen maddenin birinci fıkrası: *"Taraf Devletler, mültecilere, temel eğitim konusunda, vatandaşlarına uyguladıkları muamelenin aynısını uygulayacaklardır."* şeklinde olup ikinci fıkrası da: *"Taraf Devletler, mültecilere, temel eğitimin dışındaki eğitim konusunda ve özellikle çalışmalardan yararlanma, yabancı ülke okullarından alınmış eğitim sertifikalarının, üniversite diplomalarının ve derecelerinin tanınması, harç ve resimlerden muafiyet ve eğitim bursları alanlarında mümkün olduğu kadar müsait ve her halde genel olarak aynı şartlar içindeki yabancılara tanınanlardan daha az müsait olmayan şekilde muamele edeceklerdir."* gibidir.

²⁷ http://www.yok.gov.tr/web/guest/ek_madde_2 (erişim tarihi: 20.02.2018)

²⁸ https://istatistik.yok.gov.tr/yuksekogretimIstatistikleri/2017/2017_T21_V2.pdf (erişim tarihi: 08.01.2018)

dışlamalarla mücadele etmeleri onları bir “*dışlanma sarmalı*”na itecektir. Öyle ki; yoksulluk sağlık hizmetlerine ulaşamamayı, eğitim alamamayı, toplu hizmetlere ulaşamamayı dolayısı ile işsizliği veya düşük ücretli işlerde çalışmayı getirmektedir. Sağlık sorunları, eğitim alamama, toplu hizmetlere ulaşamama da tekrar yoksulluğu ve işsizliği getirir.

Suriyeli sığınmacılarla olan gerilime baktığımızda gerilimin özellikle sınır illerinde olduğunu görüyoruz. Nedeni ise sınır illerinde daha çok Suriyelinin yaşaması dolayısı ile istihdam edilen Suriyeli sığınmacının sayıca fazla olması ve Suriyelilere komşu olma oranının daha yüksek olmasıdır. İstihdam edilen sığınmacıları gören yerli halkta işsizlik artınca sığınmacılara olan nefret artmaktadır. Her ne kadar istihdam edilen Suriyeli sayısı daha fazla olsa da sınır illerinde sığınmacı nüfusun yoğunluğu nedeni ile istihdam edilemeyen veya edilse bile kazandığı para ile kendine ve/veya ailesine bakamayan, suç işlemeye yönelen Suriyelilerin sayısının da fazla olması sınır illerinde yaşayan halkta Suriyelilerin çoğunlukla potansiyel suçlu olduğuna inanma oranının artmasına neden olmuştur (Erdoğan, 2014: 34).

Eğitim almamış veya alamamış bir vatandaş bile toplum için potansiyel sorun teşkil edebilecek durumdayken, neredeyse kaybedecek hiçbir şeyi olmayan göçmen için eğitimsizlik toplum için daha büyük sorunlara neden olabilir. Zaten kültürel ve mekânsal dışlanmanın verdiği bir geri kalmışlık ve dışlanmışlık hissi ile dışlayanlara duyduğu nefret belki de işlediği suç dışlanan ve etrafındaki aynı kaderi paylaşan insanlar tarafından iyice meşrulaştırılacak ve belki devamı çok kolay gelecektir. Dolayısı ile göçmenlerin kendi kültürüne has özellikleri ile eğitim görmeleri kendi ahlaki değerlerinin öğretildiği ve bu eğitimin onların dışlanmayacağı bir yerde olması yani göçmen okulu gibi onlara özel bir eğitim alanında yapılması, onların özgüvenli bir şekilde eğitimlerini almaları için faydalı olacaktır. Aynı zamanda göç ettikleri ülkenin kültürlerini de kendi okullarında çocukken öğrenmeleri onları hayata hazırlayacak ve hoşgörü ile büyüyeceklerdir. Göçmenlerin aldıkları eğitimin imkânlar dâhilinde vatandaşların aldığı eğitime yakın olması dışlanmışlık hissini ve nefret hissini azaltmak için yararlı olabilir.

Suriyeli göçmenler ile uyumu zorlaştıran bir unsur da, onların daha önce “*misafir*” olarak adlandırılması, dolayısı ile yerli halkın algılarında geçici bir konumda olmalarıdır (Biner ve Soykan, 2016: 16-17). Yerel halk, göçmenlerin yıllarca kalacağı konusunda daha önce bilgilendirilmemiştir. Göç literatüründe olmayan “*misafir*” kelimesi, tahmin edildiği üzere, halkın olumsuz tepkilerini en aza indirmek için hükümet tarafından ortaya atılmıştır.

Göçmenlerin geldiği ilk yıllarda amacına ulaşan bu yaratılmış misafir algısı, “*misafir*”lerin evine gitmemesi üzerine halkın daha çok öfkelenmesine neden olmuştur. Oysa zorunlu göçün başladığı ilk yıllarda, yani 2011’in ortalarında, yerel halkın tepkisini çekmek ve oy kaybetmek göze alınarak yerli halkı göçmenler hakkında bilgilendirmek ve onları göçmenlerin geri dönmeyeceği ihtimali ile ilgili aydınlatmak gerekiyordu. Dolayısı ile uyum çalışmaları 2011 veya hazırlıksız bir göçe maruz kalındığını varsayarsak 2012 yılı itibari ile başlatılmalıydı. Şu an hükümet hızla artan bir göçmen nüfusu, hızla yükselen işsizlik oranı ve insanların artan kira fiyatlarına olan şikâyetleri ile karşı karşıya kalmıştır ve yerel halk ile göçmenler arasındaki uyumu sağlamakta zorlanmaktadır.

Kuşkusuz, uyumun sağlanmaması sadece bir tarafı değil iki tarafı da zor durumda bırakan, iki tarafın da birbirine kolay öfkelenmesine neden olan bir sorundur. Uyumun sağlanması diyalog ile mümkündür ancak iki tarafın da temel ihtiyaçlarının karşılanması ve yöneticiler tarafından iki tarafın da sorunlarının çözülmeye çalışması, bu diyalogu kolaylaştıracaktır. Örneğin; Suriyeli göçmenlere duyulan nefretin sebeplerinden biri işsizliğin artması ise, yerli halkın iş sorunu çözülmelidir. Eğer göçmenlerin yerli halktan uzak durmasının nedeni yerli halkın nefret söylemi ise, bu nefret söylemine çare bulunmalıdır. Bu tür sorunlar çözüldükten sonra diyalog zaten iki tarafın da istediği bir şey olacaktır (Sürüel, 2008: 107-108).

Nitekim yapılan çalışmalar yerli halkın gerçekten de ülkenin ve kendilerinin ekonomik sorunları olduğunu dile getirdiğini göstermiştir. 2014 yılında yapılan toplumsal kabul ve uyum çalışması dahilinde katılımcılara sığınmacılara bakılmasının Türkiye’nin ekonomisine zarar getirdiği önermesi sunulduğunda katılımcıların % 71.7’si bu önermeye katılmıştır. Katılımcıların % 60.2’si vergilerin Suriyeliler için harcanmasına karşı oldukları önermesine katılmıştır (Erdoğan, 2014: 30).

3.1.4. Türkiye’de Eğitim Alanında Yaşanılan Göçmen Sorunu

Göçmenlere eğitim veren Suriyeli öğretmenler yaklaşık 500 TL teşvik alıyor. Dolayısı ile geçim için yeterli olmayan bu maaşa ek gelir sağlamak için çoğu Suriyeli öğretmen okul saatleri dışında ek iş yapıyor, yapılan ikinci iş ile birlikte eğitim veren Suriyeli öğretmenlerin derslerdeki verimi düşüyor bu da eğitimin kalitesinin düşmesine neden oluyor (Biner ve Soykan, 2016: 16).

Figen Ereş’in Ankara’da yaptığı çalışma sonucunda (2017: 97) mesleki eğitim ile ilgili sorunların genelde eğitim sürecinde yaşandığını belirtmiştir. Katılımcılar eğitim süresinin kısa olmasından ve eğitimin uygulama alanında yetersiz olmasından kaynaklanan

sorunları dile getirmişlerdir. Eğitim süresinin kısa olması ve uygulama alanlarındaki yetersizlik öğrencilerin de mesleği iyi öğrenememelerine neden olmaktadır.

Eğitim ile ilgili yaşanan sorunlardan bir tanesi de dil bilmemekten kaynaklanan sorundur. Gittiği yerin dilini bilmeyen göçmen öğrenci dersleri anlamadığı için başarısız olur ve diğer öğrenciler tarafından hor görülür, dil sorunu yaşayan öğrenci arkadaşları tarafından da dışlandıktan sonra iyice kabuğuna çekilir. Ayrıca ailenin de çocukların ödevinde yardımcı olmasına engel olan dil sorunu sosyal hayatta da kabul görmemelerine, kurumsal alanda bireylerin zorluk çekmelerine neden olur (Erdoğan: 2009: 729- 734).

Sosyal hayatta ailelerin kabuğuna çekilmesine neden olan dil bilmeme de onların bir arada yaşayıp yerli halkla iletişim kurmalarını engellemektedir.

2012 yılında CHP milletvekili Dilek Akagün Yılmaz'ın verdiği bir önergede Suriyeli mültecilerin ülkelerinde gördüğü eğitime eş değer bir eğitime Türkiye’de kolayca, bir denemeye tabi tutulmadan, sadece beyan ile üniversite eğitimine ulaşmaları ile ilgili bir soru sormuştur (<http://www2.tbmm.gov.tr/d24/7/7-12041s.pdf>). Sorulan soruda mültecilerin eğitim alma hakkına karşı çıkılmamış ancak mültecilere kendi ülkelerinde gördükleri eğitimin eşdeğer sağlanmasına vurgu yapılmıştır.²⁹ Özellikle de akademik alanda dil sorunu yaşayabilecek göçmenlerin (en iyi ihtimalle 2011 yılında gelmiş olsa dahi Türkçe yeterlilikleri tartışılabilir) dünyadaki başka hiçbir ülkede sadece bir açıklama ile geldikleri ülkenin denginde eğitim aldıklarının görülmediği Yılmaz tarafından açıklanmıştır. Bu soruya verilen cevap ise Bakanlık yazılarında sadece eğitim hakkına vurgu yapılarak verilmiştir. Bakanlıklardan eğitimin önemini anlatan ve travma yaşamış üstüne üstlük eğitim de alamamış bireyleri eğitmenin bizim toplumumuza da yararı olacağı belirtilmiştir. Ancak denkliğin bu kadar kolay sağlanmasına dair ikna edici bir açıklama yapılmamıştır (Seydi, 2014: 287).

²⁹ Dilek Akagün Yılmaz'ın 29.08.2012 tarihinde TBMM Başkanlığına sorduğu sorular: “Suriye’de üniversitede eğitim gördüğünü iddia eden öğrencilerin sadece kendi beyanlarıyla üniversitelere alınmaları doğru mudur?”, “Şu ana kadar kaç Suriyeli sığınmacı Türk üniversitelerine başvuruda bulunmuştur? Bunların kaç üniversite tarafından kabul görmüştür? Kabul gören öğrenciler şu anda hangi üniversitelerde ve bölümlerde öğrenim görmektedir?”, “Türk üniversiteleri tarafından kabul gören Suriyeli sığınmacıların, sadece beyanla kabul görmeleri göz önünde bulundurulduğunda, daha önce ne iş yaptıkları ve sabıkalılarının olup olmadığı bilinmekte midir?”, “Türkiye’de öğrenciler üniversiteye girebilmek için yıllarca çalışıp, çaba harcayarak sınavlara girmekte ve pek çok öğrenci de bu sınavlarda elenmekte iken Suriye’den gelen ve öğrenci olduğu bile bilinmeyen kişilere üniversiteye girme hakkının sağlanması eşitlik ve adalet ilkesine aykırı değil midir?”, “İlgili mevzuat çerçevesinde diğer ülkelerden üniversite eğitimi almak amacıyla ülkemize gelen yabancı öğrenciler hangi koşullarda üniversite eğitimi görebilmektedir? Diğer ülkelerden gelen öğrenciler için uygulanan kurallar Suriye’den gelen ve öğrenci olduğunu iddia eden kişilere de uygulanmakta mıdır?”, “Dünyada sığınmacı statüsünde olanların, gittikleri ülkelerde sadece beyan ile üniversitelerde öğrenim görebildiği başka bir ülke var mıdır?”

Birçok çalışma ve gözlem Suriyeli öğrencilerin ve yetişkinlerin (velilerin) eğitimlerini MEB'den almak yerine GEM'leri tercih ettiğini göstermektedir. Nedeni ise sorunların önünde gelen ve diğer sorunları da tetikleyen dil ve uyum sorunudur. Bu sorunlar aynı zamanda okullardaki öğretmenler ve idareciler tarafından da dikkate alınmaktadır. Dil ve uyum sorununun beraberinde getirdiği sorun öğrencinin kaçınıcı sınıfa yerleştirileceği sorunudur (Özer vd., 2016: 23).

Mersin Üniversitesi'nin hazırladığı raporda (2014: 42-44) bahsedilen eğitim alanındaki sorunlar hazırlıksız yakalanan bu anı ve yoğun göç hem göç alan ülkeye, göç alan ülkedeki yönetime hem de göç yolu ile gelene sorunlar yaşatmakta olduğu belirtilmektedir. Raporda bahsedilen sorunlardan bazıları öğrencilere MEB müfredatının okutulması ve kendi ülkelerindeki eğitim sistemine benzer/paralel bir eğitim sisteminin geliştirilmemesi, kayıtsızlığın ve imam nikahı ile yapılan evliliklerin yeni doğanlarla ilgili bir belirsizliği getirmesi okullara kayıtsız ve belgesiz öğrencilerin kayıt yaptıramaması, çalışarak ailesine katkıda bulunan öğrencilerin olması ve öğretmenlerin dil sorunundan dolayı göçmen öğrencilerle iletişim kurmada zorlanması şeklindedir.

3.1.5. Türkiye’de Eğitim Alanında Yaşanılan Göçmen Sorununa Çözüm Önerileri

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü resmi sitesinde uyum ile ilgili bir bölüm vardır. O bölümde uyum, “*göçmenle toplumun uyumluluk temelinde birbirlerini anlamayla ortaya çıkan harmonizasyon*”³⁰ olarak tanımlanır. Ayrıca, uyum ile ilgili planlar yapılırken bu planların çok taraflı ve iki yönden de aktif bir katılımı, odak noktasının göçmen olarak seçilmesiyle yapıldığı belirtilir. Bu uyum programında yabancının ülke hakkında bilgilendirilmesi, onların bağımsız hareket edebilmeleri için onların bilgi ve beceri kazanımlarının sağlanması ve bu uyum süreci ile ilgili farkındalık yaratılması uyum sürecinin yararlı ve hızlı işlemesi bakımından esastır.

Eğitimin de uyum sağlamada etkili bir işlevi olduğundan söz edilmiştir. Nitekim bahsedilen “*bilgi ve becerilerin kazandırılması*” göçmenlere sağlanacak eğitim ile ilgilidir. Göçmenlere sağlanması gereken, sağlanmadığında sorun teşkil eden eğitim ile ilgili imkânların çözüme kavuşturulması için önlemler alınması gerekir. Özellikle Suriye’den gelen göçün yoğun olmasından kaynaklanabilecek, olası sorunlar için güvenlik önlemleri arttırılmalıdır. Göçmenler için ayrı bir yerleştirme politikası düzensizliği, artan kira sorununu önleyebilir, sığınmacı ve mültecilerin takibi daha kolay yapılabilir. Ayrıca bir

³⁰ http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_tasar%C4%B1m_icler.pdf (erişim tarihi: 15.02.2018)

Göç Bakanlığının kurulması güvenlik açısından Emniyet güçlerinin yükünü hafifletecektir. Böylece göçmenlerin her alandaki ihtiyaçları (eğitim, sağlık, kültür vb.) Emniyet güçlerinden karşılanmak yerine alanında uzman kişiler tarafından karşılanacak ve Emniyet güçleri de alanları dışında çalıştırılmak zorunda bırakılmayacaktır (Sayın vd., 2016: 12).

Ayrıca eğitim ile ilgili alınması gereken önlem ve düzenlemeler de Mersin Üniversitesi'nin (2014: 44-45) yaptığı çalışmada *“göçmenler arasında ebeveyn olanların da eğitiminin önemine, Suriyeli çocuklara eğitim verecek öğretmenlerin de uyum sağlayabilmesi açısından travma geçmişi olan çocukla olan iletişime ve bu iletişim ile ilgili öğretmenlerin eğitilmesi gerektiğine, göçmen çocukların bu süreç içinde çalıştırılmaması için korunması gerektiğine, devletin imkanlarının yetersiz kaldığı zaman zengin iç adamlarının bu konuda yardımcı olabileceğine, göçmenlerle ilgili her alanda olduğu gibi eğitim alanında da uzun vadeli planlar yapılması gerektiğine, okul çağında olmayıp aynı zamanda mesleki becerisi de olmayanlara mesleki beceri kazandıracak eğitimler sağlanmasının gerekliliğine”* değinilmiştir.

Suriye'den gelen yoğun göç yükünün çoğunu Türkiye'nin kaldırması Türkiye'nin ekonomisini olumsuz yönde etkilemektedir. Henüz işsizlik ve yoksullukla mücadele eden ve gelişmekte olan bir ülkenin bu yükü tek başına kaldırması olanaksızdır. ABD ve AB gibi uluslararası aktörlerin de bu yoğun göçe katkıda bulunmaları gerekmektedir. Türkiye'nin de bu katkıların sağlanması için önemli çaba göstermesi gerekmektedir (Kap, 2014: 35). Uluslararası platformda söz ve güç sahibi olan gelişmiş ülkelerin, çeşitli kaygılardan kaynaklanan göçmen kabul etmeme kararlarına saygı duyulmasının gerekliliğinin yanı sıra, aynı gelişmiş ülkelerin de göçmenlere yardım eden ülkelere saygı duyup, işlenen insanlık suçundan kaçan insanlara yardım eden ülkelere de gereken ekonomik katkıları yapmaları gerekir.

Devletin, yeni gelen ve uyum sağlanması beklenen halkın da taleplerini dikkate alarak, farklılıkları da göz önünde bulundurup, eşitlikçi ve uzun vadeli eğitim vermesi gerekmektedir. Bu durumda, planlanması gereken, çocukların mevcut eğitim sistemine uyum sağlaması olmalıdır. Çocukların mevcut eğitim sistemine uyum sağlamadan, geçiş süreci için tasarlanmış GEM'lerden mezun olması, ilerde dil ve eğitim sistemine uyum zorluğunu getirecektir (Özer vd. 2016: 27).

Öncelikle göçmenlerin kendilerini güvende hissetmeleri ve eğitim ile ilgili çelişkilerin ortadan kaldırılması ve eğitim veren kurum ve kuruluşların, eğitimde etkisi olan idareci ve yöneticilerin bilgilendirilmesi ve uyum ile ilgili eğitilmesi gerekmektedir.

Okula yeni gelenlerin farklılığından ziyade onlarla olan ortak yönlere vurgu yapılması fakat aynı zamanda görülen farklı özellikler söz konusu olduğunda farklılığın zenginlik olduğunun öğrencilere anlatılması çözüm için yapılması gerekenler arasındadır (Özer vd. 2016: 29). Çocuklara yapılan “*ortak yönler*” vurgusu ve olan “*farklılıkların da zenginlik olduğu*” vurgusu sadece Suriyeli çocukların uyumu için değil aynı zamanda Türk çocuklarının da onlara uyum sağlamasını kolaylaştıracaktır. Çünkü unutulmamalıdır ki, çok kısa zamanda çok yoğun göçe maruz kalan Türkiye özellikle de sınır bölgesindeki küçük şehirler neredeyse kendi nüfusuna denk bir göçmen nüfusu ile karşı karşıya kalmışlardır. Dolayısı ile uyum her iki taraf için de gerekli hale gelmiştir.

Ayrıca Suriyeli ve Türk öğretmenlerin travma yaşamış çocukları eğitme konusunda ve farklı kültürden olan çocukları eğitme konusunda Türk öğretmenlerin yetersiz olduğu görülmüş ve bu konuda profesyonel bir eğitim alıp gelişmelerinin sağlanması gerektiği tavsiye edilmiştir.³¹

3.1.6. Göçmenlerin Eğitim İle İlgili Hakları ve Kanunlar

Zaman ırkçılığın artık şovenist bir şekilde kendini gösterdiği zamandan kurumsal alanlarda gözle görülmez ancak derinden hissedilir olduğu bir zamana doğru evrilmiştir. Kurumsal anlamda devam eden ırkçılığın nedeni ise söylemsel anlamda insanların ve yönetimlerin sadece gelecek tepkilerden çekinmesinden kaynaklı ırkçılıktan uzak durması ancak ırkçılığı kuramsal düzeyde hala belleklerinde tutmalarıdır. Dolayısı ile sivil toplum örgütlerine ihtiyaç, bellekte tutulan ırkçılığın zararlarından bireyleri ve toplumları koruma gerekliliğinden kaynaklanıyor. Özellikle çok uluslu sivil toplum örgütleri veya devletlerin bir araya gelerek oluşturduğu birliklerin ortak karar alarak bir yaptırım sahibi olmalarının önemini burada görüyoruz. Çünkü yönetimler, kendi tarihlerine bakarak yola çıktıkları sözde çözüm önerilerinin insanlara ve insanlığa yakışır hayat sunma çabasından ayrılmıştır.

Yönetimlerin, geçmişten kalan nefretlerini sürdürerek, onlara muhtaç olan toplum ve bireylere sadece asgari şartları sağlaması (yiyecek, içecek, barınma, sağlık), sosyal açıdan (güvenlik, eğitim) bu bireylerin ve toplumların kaderlerine terk edilmeleri ikinci bir otoritenin ve denetlemenin gerekliliğini gösteriyor.

Türkiye’deki Suriyeli çocukların kayıtsızlık, ulaşım ve başka sorunlardan dolayı (travma geçmişi, eğitim hakkında haberdar olmama gibi) okula gidemedikleri tahmin

³¹http://www.oosci-mena.org/uploads/1/wysiwyg/150527_CAC_for_Syrian_children_report_final.pdf
(erişim tarihi: 01.08.2017)

edilmektedir. Ancak buna karşılık Türkiye Cumhuriyeti devletinin onlara verdiği imkanları kanunlar çerçevesinde görmek gerekir.

Aşağıda Türkiye Cumhuriyeti İç İşleri Bakanlığı Göçler İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 2013 yılında yayınladığı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda yabancıların eğitimi ile ilgili birçok madde bulunabilir. Bahsedilen kanunlardaki 59. madde *“geri gönderme merkezlerinde çocuklara eğitim ve öğretim sağlanması”*ndan, 89. madde *“uluslararası koruma statüsünde olan aile üyelerine ilköğretim ve ortaöğretim hizmetleri”* sağladığından, 96. madde kurs ve benzeri eğitimlerle kişilere beceri kazandırmadan ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün yetkilerinden bahseden 104. madde düzensiz göç ile ilgili tedbirleri ve uyum süreçlerine ilişkin planları kapsar.³²

Kamplarda kalan Suriyelilerin eğitimi Türk ve Suriyeli öğretmenler tarafından yerine getirilmektedir. Yetişkinler için ise spor yapılacak alanlar ve Halk Eğitim Müdürlüklerinin açtığı çeşitli kurslar vardır. Çeşitli uluslar arası kuruluşlar, kampların, dünya standartları dikkate alındığında, üst düzey bir standartlara sahip olduğunu belirtmiştir (Ağır vd., 2015: 112).

³² http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_kanun.pdf (erişim tarihi: 15.02.2018).

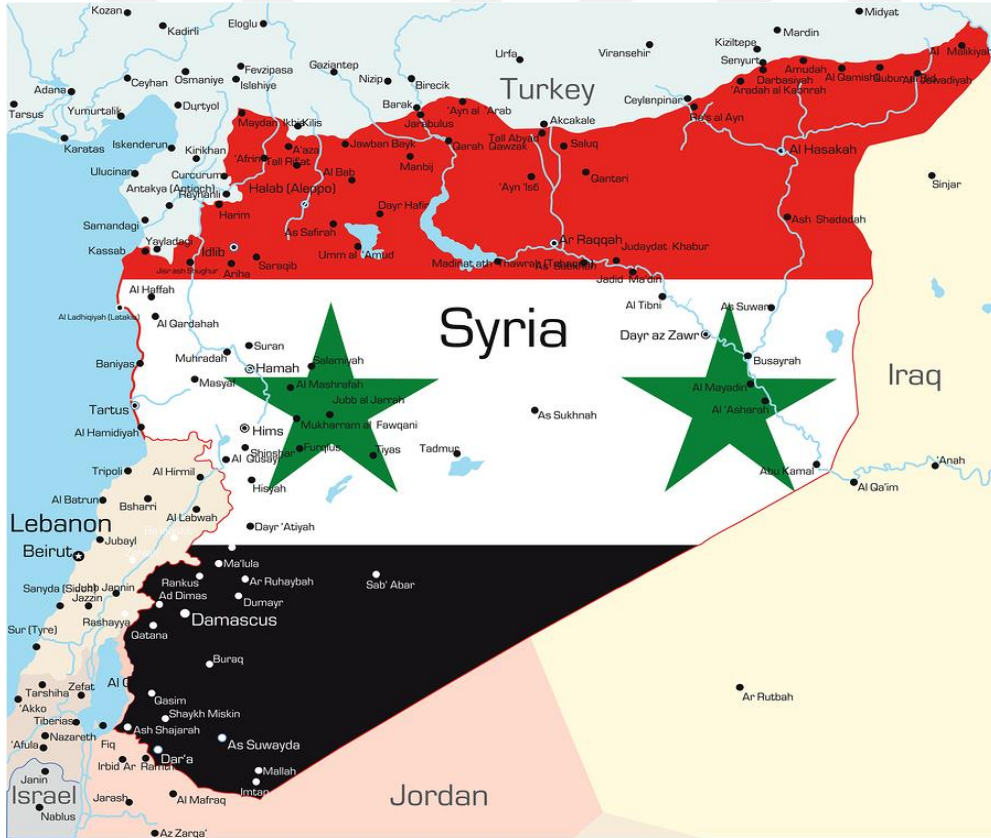
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SURIYE KRİZİ VE HATAY

4.1. Suriye Krizi

Suriye’de çıkan iç karışıklıkları anlamak için öncelikle ülke hakkında çeşitli konularda bilgi sahibi olmak gerekir. Ülkenin coğrafi konumu, sosyal ve ekonomik yapısı, komşularıyla ilişkileri gibi konular Suriye’de olan iç karışıklıkların nedenini anlaşılması konusunda yardımcı olacaktır.

4.1.1. Ülkenin Profili

Şekil 4.1. Suriye Haritası

Kaynak: <http://www.maphill.com/syria/3d-maps/flag-map/>

Yüzölçümü 185.000 km² olan ülkede etnik yapının dağılımı şu şekildedir: Nüfusun % 77-83’ü Arap, % 7-8’i Kürt, % 5-6’sı Türk, % 2’si Ermeni, % 1’i Çerkez ve % 1’i diğer etnik kökenlere mensup olan insanlardır. Bununla birlikte dini gruplar da şu

şekildedir: % 74 Sunni, % 12 Nusayri, %10 Hristiyan, %3 Dürzi grup vardır (Akgün, 2012: 4). Ülkenin başkenti Şam'dır.

Beşar Esad kendi de Alevi olduğu için Alevi azınlıkla bağları daha sıkıdır. Yıllardır devleti yöneten Esad ailesi orduyu rejime hizmet eden bir kurum haline getirmiştir. Önemli konumlara Alevileri getiren Beşar Esad ayrıca orduya yaptığı harcamalar ve aldığı silahlarla hem ülkede güç kullanma tehdidi bulundurmuş hem de bölge ülkeler içinde güçlü duruşunu sergilemiştir (Deniz, 2013: 18).

4.1.1.1.Fiziki Yapı

Suriye Akdeniz'in doğusunda yer alır. Ülkede verimli toprakların bulunmasının yanı sıra verimsiz, ekilemez alanlar ve çöller de vardır. Suriye'nin kısa da olsa bir Akdeniz sahili vardır. Suriye fiziki haritasına bakıldığında kıyının arkalarında doğuya doğru giden ovalar ve ekilebilir alanların varlığı dikkat çeker. Asi nehrinin Suriye'nin kuzey batısından gelirken Fırat nehrinin de ülkenin kuzeyinden gelip güney doğuya doğru indiği görülür.

Ülkenin iç kısımları ve kuzeydoğusunda Suriye Çölü vardır. Çölün orta kısmı tepeliktir ve sıcak çöl iklimine rağmen o alanda yaşayanlar vardır. Ülkede 1585 m yüksekliği ile Ensariye Dağı, 2135 m yüksekliği ile de Anti- Lübnan Dağları mevcuttur; bunun yanında Hermon dağı ülkedeki en yüksek dağ (yüksekliği 2814 m) olarak göze çarpar. İklim olarak ülke yaz aylarını yüksek dereceli kavurucu sıcaklarla geçirir. Kıyı bölgeleri nemli ve yağış alan bölgelerdir. Ülkenin iç tarafları ise çöllerden etkilendiği için içlerde kuru bir hava hakimdir.³³

4.1.1.2. Ekonomik Yapı

Bağımsızlığını kazandıktan sonra Suriye, ekonomik alanda görece iyi bir gelişme göstermiştir. 1930'larda hızlı bir büyüme başlamış ve bu büyüme 1940'larda artış göstermiştir. 1950'lerin sonuna kadar görülen bu ekonomik büyüme daha sonra yavaşlamıştır. Ekonominin büyümesi zengin şehirli tüccarlar tarafından desteklenen tarıma bağlıydı. 1953-1976 arası dönemde büyüme oranı sektörler arasında eşit olmayan bir şekle büründü. 1970'lerde petrol çıkarımı ve dışa satımı da ekonomide önemli rol oynamıştır.

³³ www.cografya.gen.tr/siyasi/devletler/suriye.htm (erişim tarihi: 24.02.2018).

Çeşitli sektörel büyümelerin sonucu olarak ekonomi 1970’lerde tarımdan ticarete doğru yön değiştirdi.³⁴

4.1.1.3. Siyasi ve Kültürel Yapı

Birçok Ortadoğu senaryosuna göre bölünmesi planlanan ülkelerden biridir Suriye. Bu planın gerçekleşmesi de Arap baharı ile amaçlanmıştır ancak diğer ülkelerden daha kanlı bir iç savaşa sürüklenen Suriye’ye - gazeteci Charles Glass’ın deyimiyle (2016: 25) – bir kış yaşatılmıştır.

1940’lı yılların sonunda Amerika desteği ile planlanan birçok darbe yapıldı ve yeni gelen liderler başka darbeler ile devre dışı bırakılmıştır ve bu durum da siyasi istikrarsızlığa neden olmuştur. 1970’te Hafız El- Esad ile son bir darbe yapıldı ve o zamandan itibaren 2011’e kadar özgürlüğün olmadığı ancak istikrarın olduğu bir yönetim sağlandı (Glass, 2016: 27).

Diğer Ortadoğu ülkelerinde ise devrimler daha büyük yıkımlar getirmiştir. Ortadoğu üzerine araştırma yapan gazeteci Glass (2016: 28) *“Devrimler şaşırtıcı sonuçlara yol açarlar ve onları başlatanlar, başarısızlık gibi istenmeyen sonuçlara da hazırlıklı olmalıdır.”* demiştir.

Suriye, Hafız Esad döneminde Lübnan, Ürdün ve Filistin’i etkileyen veya kontrol edebilen bir bölgesel güç durumunda olmuş ve sürekli olarak etki alanını genişletip Arap Dünyası’nın liderliğini elde etmeye çalışmıştır. Bölge ülkeleri arasındaki her konuya müdahil olmaya, peşinde olduğu bölgesel liderlik iddiasını destekleyecek ileri politikalar uygulamaya çalışmıştır (Yılmaz ve Şahin, 2004: 241).

1979’dan 1983 yılına kadar Suriye komşuları ile olabilecek muhtemel sorunlar için -çünkü bölgede çok fazla mezhep ve etnik kökene dair anlaşmazlık ve tehdit vardır- Sovyet Birliğinden 9.2 milyar dolar, Çekoslovakya’dan 470 milyon dolar aldığı askeri yardımların yanında Çin’den 90 milyon, Polonya’dan 30 milyon ve Romanya’dan 20 milyon dolarlık askeri yardım almıştır. Bunun dışında -şaşırtıcı bir şekilde- doğu bloğunun dışında da Fransa’dan 200 milyon ve İngiltere’den 180 milyon, son olarak da Batı Almanya’dan 40 milyon dolarlık yardım almıştır.³⁵ Bu silah alışverişinin nedeni Suriye’nin Ortadoğu’da kendini tehdit altında bir ülke olarak görmesi olabilir.

³⁴ https://archive.org/stream/syriacountrystud00coll_0/syriacountrystud00coll_0_djvu.txt (erişim tarihi: 11.12.2017).

³⁵ https://archive.org/stream/syriacountrystud00coll_0/syriacountrystud00coll_0_djvu.txt (erişim tarihi: 11.12.2017).

“*Suriye Yanıyor*” kitabında İskoç bir yazarın Suriye’nin etnik yapısı ile ilgili söylediklerini Glass şu şekilde aktarmıştır:

Ülke sakinleri çoğunluğu Asya kökenli en az bir düzine farklı ırktan oluşmaktadır ve daha da kötüsü tümü birbirinden şüphelenen ve birbirini çekemeyen otuza yakın mezhepten meydana gelmektedir (Gordon’dan akt. Glass, 2016: 65).

4.1.1.4. Eğitim Kurumu

Eğitim sistemi 6 yıllık ilköğretimden, 3 yıllık ortaokul eğitiminden ve üç yıl da lise eğitimine denk düşen ortaokulun üstündeki eğitimden oluşur (https://archive.org/stream/syriacountrystud00coll_0/syriacountrystud00coll_0_djvu.txt). Suriye’de devlet bütün seviyelerdeki eğitime katkıda bulunur. Özellikle 2000 ve 2005 yılları arasında fark edilebilir bir oranda hükümetin okulları destekleme oranı % 12,6’dan % 15,7’ye çıkmıştır ki bu süre içinde GSYİH % 2,7’den % 4,3’e yükselmiştir.³⁶ Eğitim 7 yaşından 15 yaşına kadar zorunlu ve ücretsizdir. Silahlı kuvvetlere önem veren Suriye bu durumun karşılığını sosyal alanda da görmüştür. Şöyle ki; askerilik sosyo-ekonomik olarak alt sınıfa mensup bireylere meslek sağlama imkânı vermiştir ve böylece bir nevi sınıf atlamaları sağlanmıştır. Askeri okullarda okumak Suriye’nin üst sınıf gençleri tarafından tercih edilmemektedir; çünkü askeri okullar onlara göre ancak eğitim düzeyi düşük bireyler tarafından tercih edilir.³⁷

4.1.2.Suriye İç Savaşı

Esad’ın sözünü verdiği siyasi reformlar aksi yönde kendini gösterince 2011 Mart ayı halkın yapılan askeri baskıya karşı rahatsızlığını dile getirdiği yıl olmuştur. Olayların patlak vermesi ise iki bayan doktorun telefonda rejimle ilgili konuşması ile başlamış ve bir grup çocuğun (12-13 çocuğun olduğu söyleniyor ancak farklı kaynaklarda sayı 15’e kadar çıkıyor) okulun duvarına rejimle ilgili yazı yazmaları ile krize dönüşme noktasına gelmiştir. Telefonları dinlenen iki bayan doktor aralarında “*Hüsnü Mübarek düşmüş, darısı bizim başımıza...*” diyerek Esad rejiminin de düşmesini istediklerini dile getirdikten sonra bu ,iki bayan doktor tutuklanmış ancak ertesi gün serbest bırakılmıştır. Tutuklu kaldıkları süre içinde işkenceye maruz kalmışlardır. Tutuklanan kadınların biriyle akrabalık bağları olan 12 -13 çocuk bir okulun duvarına “*Halk, düzenin yıkılmasını istiyor.*” yazmışlardır ki bu

³⁶<https://www.open.edu/openlearn/society/internationaldevelopment/internationalstudies/education-syria> (erişim tarihi: 11.12.2017).

³⁷www.archive.org/stream/syriacountrystud00coll_0/syriacountrystud00coll_0_djvu.txt (erişim tarihi: 11.12.2017).

slogan sözünü tutmayan ve baskıcı olan liderlerinden şikâyetçi olan Arap ülkelerinde yaygın bir slogandır.³⁸ Ardından bu sloganı yazan çocuklar okul müdür tarafından teşhis edilip çocukları istihbarata müdür tarafından şikâyet edilmiştir, bu şikâyetin ardından çocuklar da tutuklanmış ve işkence görmüşlerdir. Çocukların tutukluluk süresinin uzamasından sonra Deraa şehrinin (bu olay Deraa şehrinde meydana gelmiştir) ileri gelenleri çocukların durumunu merak edip Atıf Necib'e (Tümgeneral, Deraa Siyasi Güvenlik Şubesi eski Başkanı)³⁹ çocukların serbest bırakılıp bırakılmayacağını sormaya gittiğinde kendilerine hakaret edilmişti. Bunun üzerine yine aynı grup Deraa Valisi Faysal Kelsüm'e gidip tutuklu çocukların durumunu sorunca kendilerine vali tarafından da hakaret edilmiş ve valinin makamından kovulmuşlardır. Bunun üzerine hakarete uğrayan heyet (kentin aşiret reisleri) öfkelenip valiyi Cuma namazından sonra dövmüşlerdir, bu olayın üstüne valinin korumaları halka ateş açmıştır bunun sonucunda dört kişi hayatını kaybetmiştir.⁴⁰

İç karışıklıkların hiçbir sorun yokken patlak vereceğine inanmak olayları doğru analiz etme yolunda büyük bir engel teşkil eder. Esad rejimin halka yaptığı baskılar (özellikle Sünnilere) halkı zaten isyan noktasına getirmiştir fakat olayların başlaması okul duvarına yazı yazan çocuklara işkence edilmesinden sonra ve bu çocukların ailelerinin ayaklanmasından sonra başlamıştır.

Rejime karşı ailelerin sokağa dökülmesinden sonra bu ailelerin üzerine tankla gidildiğinde isyanlar ses getirmeye başlamıştır. Ancak iç karışıklıkların iç savaşa evrilmesi 2012 Ocak- Nisan ayları arasında Suriye'de çatışan taraflara dış ülkelerden silah yardımı yapılmasıyla olmuştur ve 2013 Mayıs –Ağustos ayları arasında BM'nin ölü sayısını 80.000 olarak bildirmesi ile savaşın bir yıllık ciddi kaybı gözler önüne serilmiştir (Glass, 2016: 17-20).

Sayılardan da anlaşılacağı üzere yapılan rejim karşıtı gösterilere hükümetin de tepkisi sert olmuştur. Tutuklanan, işkence edilen, öldürülen eylemciler olmasına rağmen büyük bir çoğunluğa sahip muhalif, halkın da desteğini almak amaçlı barışçıl söylemlere devam etmişlerdir. Değişimi sadece silahın yapabileceğine inanan muhaliflere ise silah ve para yardımı Suudi Arabistan ve Katar tarafından yapılmıştır. Türkiye ise sınırlarını hem

³⁸ www.gazetevatan.com/suriye-de-ic-savas-nasil-basladi--538013-gundem/ (erişim tarihi: 09.12.2017).

³⁹ www.timeturk.com/tr/2011/05/17/iste-suriyelileri-katleten-komutanlar.html (erişim tarihi: 09.12.2017)

⁴⁰ www.timeturk.com/tr/2011/05/17/iste-suriyelileri-katleten-komutanlar.html (erişim tarihi: 09.12.2017)

yapılan silah yardımlarının geçiş çıkışlarına hem silahla direnenlere hem de mültecilere açmıştır (Glass, 2016: 37).

A.B.D., İngiltere ve Fransa ise gizli bir şekilde eğitim ve lojistik desteği sağlamıştır. Bunun yanında Rusya ve İran ise rejime silah yardımı yapıyordu. C.I.A., Türkiye sınırında muhalifleri silahlandırmakta ve onlara yol göstermekteydi (Glass, 2016: 51).

İŞİD destekçi sağlamak için hilafeti kullanmış (Suriye ve Irak'ın belirli bölgelerinde hilafet ilan etmiştir), Suudi Arabistan, Türkiye, Katar gibi ülkelerde İslamcı fanatikler ile bağ kurmuşlardır (Glass, 2016: 62).

Gerçekten de İŞİD, Türkiye'de yükselen bir üye sayısına sahiptir. Mart 2016'da İngiliz Gazetesi The Telegraph'ın haberine göre⁴¹ Türkiye'de 2100 İŞİD üyesi vardı. Ancak ülkelerin kendi çıkarlarına hizmet etmesi için beslediği bu örgütler ellerine fırsat geçtiğinde onları besleyen ülkeye de zarar verebilirler. Nitekim İşid Türkiye'de yaptığı terör saldırıları ile bunu kanıtlamıştır⁴²

Halk-rejim gerilimi AB, ABD, Arap ülkeleri, Rusya, Çin, İran, Türkiye gibi ülke ve birliklerin de kendi beklenti ve planlarını gerçekleştirmeleri için bir fırsat olmuştur. Rusya ve Çin rejimi destekleyerek batının karşısındaki duruşlarının zayıflamamasını amaçlamışlardır ve Ortadoğu'daki dengelerin kendi müttefikleri olan Suriye aleyhine değişmesini istememişlerdir. Bununla birlikte AB ve ABD'nin muhaliflere silah yardımında bulunmalarının nedeni Rusya ve Çin'in müttefikini zayıflatmak ve Doğu bloğunun gücünü kırmaktır. Ayrıca Suriye'nin İran ile olan ittifakının A.B.D.'nin müttefiki olan İsrail için tehdit oluşturmastır. Türkiye ve Arap ülkelerinin muhaliflere silah yardımı yapmasının nedeni ise Sünni mezhebin yanında olmak istemeleri ve Ortadoğu'nun mezhep ve etnik köken farklılıklarına rağmen güçlü kalabilmiş ülkesindeki Alevi üstünlüğüne son vermeye yönelik istektir. İran'ın etkisini Arap Dünyasında istemeyen diğer Arap ülkeleri ise İran ile sıkı bağlarını korumakta ısrar eden Suriye'yi zayıflatmak için fırsat elde

⁴¹ <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/03/29/iraq-and-syria-how-many-foreign-fighters-are-fighting-for-isil/> (erişim tarihi: 21.12.2017)

⁴² Niğde saldırısı: 2 şehit ve 1 sivil hayatı kaybetti. Musul Başkonsolosluğu: 49 konsolosluk görevlisi 3 ay rehin alındı. Sultanahmet saldırısı: 1 polis şehit oldu. Asker kaçırma: 1astsubay kaçırıldı. HDP Diyarbakır mitingi saldırısı: 4 kişi hayatını kaybetti, 287 kişi yaralandı. Kilis: 1 asker şehit oldu, 1 asker kaçırıldı. Ankara Garı saldırısı: 104 kişi miting saldırısında öldü. Diyarbakır'da çatışma: 2 Polis şehit oldu. Alman turistlere yapılan saldırı: 10 Alman turist öldü. İstiklal Caddesi saldırısı: 4 turist öldü. Suroç saldırısı: 34 kişi öldü, 69 kişi yaralandı. Gaziantep Emniyeti saldırısı: 3 polis şehit oldu, 34 kişi yaralandı. Atatürk Havalimanı saldırısı: 45 kişi öldü, 239 kişi yaralandı. <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1264903-teror-orgutu-isidin-turkiye-ye-yonelik-gerceklestirdigi-saldirilar> erişim tarihi: 21.12.2017).

etmiştir. Muhalifleri desteklemenin nedenini gizlemede kullanılan maske ise “*özgürlük isteyen ve bu yüzden eziyet edilen halkı desteklemek*” olmuştur.

Açık ve taraflar tarafından deklare edilmeyen taraflar, çıkar gruplarına göre ayrıldığında şu şekilde görülebilir:

Suriye’nin toprak bütünlüğünden yana olanlar

- Suriye rejimi (Baas Partisi/Beşar Esad)
- Rusya
- Çin

Muhalifler ve onlara destek olanlar:

- Özgür Suriye Ordusu (muhalif/Suriye’de rejim güçleriyle çatışan örgüt)
- ABD
- AB ülkeleri
- BM (Esad’ın istifasını istedi)
- SUK (Suriye Ulusal Konseyi, amaç: Esad’ı 6 ay içinde devirmek)
- Arap Ülkeleri (Suriye’yi Arap Birliği’nden çıkarmışlardır)
- El Kaide
- El Nusra
- IŞİD (El Nusra’dan ayrılan bir örgüttür, 2013 Ocak-Nisan ayları arası varlığını ilk gösterdiği zamanlardır)

2012 Ocak – Nisan aylarında direniş gücü olarak muhaliflere yardım etmişlerdir ve Sünnileri direnişe çağırmışlardır.

İslami direniş gruplarından önce El-Kaide sonra da El-Nusra, bir süre sonra (2014 Ocak-Mayıs arasında) IŞİD ile aralarına mesafe koydu (Glass, 2016: 21).

2014 yılı geldiğinde hem muhalifler (kendilerine “devrimciler” de derler) hem de hükümet yorulmuştur. Yıl içinde BM’nin ölü sayısını 200.000 olarak güncellemesiyle (Glass, 2016: 33)–ki bunun gerçek sayının altında olduğu tahmin ediliyor- iç savaşın yıkıcılığı iyice gözle görülür hale gelmiştir.

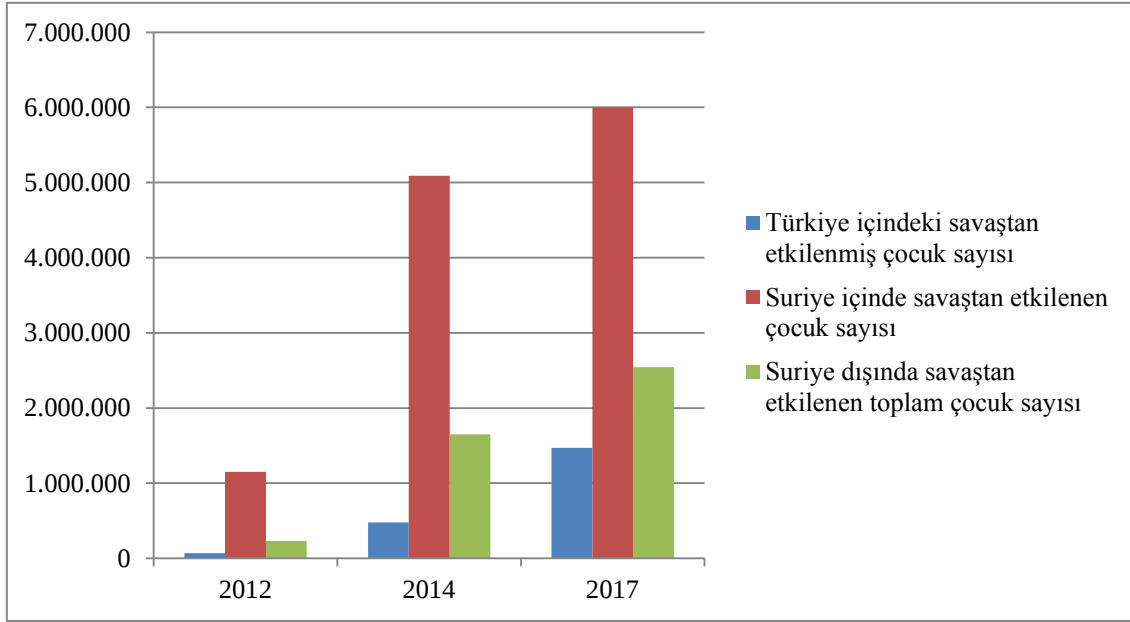
Muhalefetin giderek militarize ve mezhepçi olan karakteri yapılan silah yardımlarıyla da birleşince hükümet karşısında büyüyen bir tehdit olmuş ve iki taraf da sivilleri öldürmeye başlamıştır. Silah yardımlarıyla güçlenen ve çatışmaların yoğunlaşmasıyla öfkelenen taraflar savaşın şiddetinin artmasına neden olmuşlardır. Belli bir noktadan sonra iki taraf da uzlaşma fikrine hiç yanaşmamışlardır (Glass, 2016: 82).

IŞİD terörünün artması ve Alevilere zarar vermesi nedeniyle Aleviler de Esad’a karşı öfke duymaya başlamışlardır; çünkü yönetimi terörü engellemekte yetersiz

görmüşlerdir. Ancak duydukları öfke hiçbir zaman şiddet içeren eylemlere dönüşmemiş, barışçıl muhalefet yapmışlardır (Glass, 2016: 85).

“*Suriye Yanıyor*” kitabında (Glass, 2016) olayların kronolojisi ve Suriye’nin yapısı okununca, halkın silahlı rejim karşıtlarından da bıktığı anlaşılır. Suriye halkı iki barışçıl olmayan gücün arasında kalmıştır. Rejimi desteklemeyenler hatta rejimin değişmesini isteyenler bile muhaliflerin şiddet içeren eylemlerinden dolayı Esad’ın yönetimde kalmasına razı gelmiş gibi görünüyor.

Savaşın nedenlerine baktıktan sonra savaşın bilançosuna da bakmak yerinde olacaktır.

Grafik 4.1. Belirli Yıllara Göre Suriye’deki Savaştan Etkilenen Çocuk Sayıları

Sayılar baktığımızda savaşın yıllar içinde ne kadar yıkıcı bir hal aldığını görebiliyoruz. 2010 yılında nüfusu 20 milyon olarak ölçülen bir ülkede 2017 yılında Suriye içinde ve dışında savaştan etkilenen insan sayısı birbirine eklendiğinde sayı 18 milyondan fazla oluyor.

6 Ağustos 2017’de güncellenen UNHRC verilerine göre dünyadaki kayıtlı Suriyeli sayısı 5 milyon 165 bin 502’dir (<http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>). Bunların, 3.106.932’si Türkiye’de, 1.001.051’i Lübnan’da, 244.605’i Irak’ta, 660.582’si Ürdün’de, 122.228’i de Mısır’da bulunmaktadır. Sayılarda görüldüğü üzere Suriye iç savaşının yaralarını en çok Türkiye Cumhuriyeti sarmaya çalışmıştır.

Savaşın ardından 1 yıl geçtikten sonra 2012 yılı, 3 yıl geçtikten sonra 2014 yılı ve en güncel olan 2017 yıllarına bakacak olursak (UNICEF 2012 Aralık ayı raporu⁴³ UNICEF 2014 Ekim ayı raporu⁴⁴, UNICEF 2017 Ekim ayı raporu⁴⁵):

Tablo 4.1. UNICEF Raporlarıyla Suriye Krizi ve Çocuklar

	2012	2014	2017
Suriye içinde savaştan etkilenen çocuk sayısı	1.150.000	5.090.000	6.000.000
Suriye içinde savaştan etkilenen toplam insan sayısı	2.500.000	5.090.000	13.500.000
Suriye dışında savaştan etkilenen çocuk sayısı	232.598	1.649.941	2.543.832 (kayıtlı çocuk sayısı)
UNICEF'in Suriye'ye aktardığı para miktarı	61.4 milyon ABD Doları	193,79 ABD Doları	1924.2 milyon ABD Doları
Suriye dışında savaştan etkilenen toplam kişi sayısı	447.303 (84.873 sığınmacı da kayıt olmayı beklemektedir)	3.206.481	5.344.184 (Kasım, 2017 UNHCR verileri)
UNICEF'in bölgeye aktardığı para miktarı	140.7 milyon ABD Doları	576,29 ABD Doları	924.2 milyon ABD Doları
Türkiye içinde savaştan etkilenmiş toplam Suriyeli	141.240	896.702 (kayıtlı olanlar)	3.285.533 (kayıtlı kişi sayısı)
Türkiye içinde savaştan etkilenmiş Suriyeli çocuk sayısı	67.795	477.942 (kayıtlı olanlar)	1.468.633 (kayıtlı çocuk sayısı)

⁴³ [www.unicef.org/appeals/files/UNICEF Syria Regional Crisis - Bi-Weekly subregional Sitrep - 20 December 2012.pdf](http://www.unicef.org/appeals/files/UNICEF_Syria_Regional_Crisis_-_Bi-Weekly_subregional_Sitrep_-_20_December_2012.pdf) (erişim tarihi: 21.12.2017).

⁴⁴ [www.unicef.org/appeals/files/UNICEF Syria Crisis Situation Report 13Oct2014 .pdf](http://www.unicef.org/appeals/files/UNICEF_Syria_Crisis_Situation_Report_13Oct2014_.pdf) (erişim tarihi: 21.12.2017).

⁴⁵ [www.unicef.org/appeals/files/UNICEF Syria Crisis Situation Report October 2017.pdf](http://www.unicef.org/appeals/files/UNICEF_Syria_Crisis_Situation_Report_October_2017.pdf) (erişim tarihi: 21.12.2017).

Suriye iç savaşının ağır kayıpları olmuştur. UNICEF'in 2014, 2016 ve 2017 raporlarına bakıldığında can kayıplarının, ülkesinden göç eden insanların ve çocukların sayılarının ne kadar arttığı görülebilir.

4.1.3. Suriyeli Göçmen Profili

Göç sadece fiziksel anlamda bir yer değişikliği ve bir nüfus hareketliliği değildir. Göç toplu olarak ya da bireysel olarak yapıldığında göç eden toplumun ya da bireylerin, yanlarına kültürlerini de almalarıdır. Ancak hiçbir zaman aldıkları kültürlerin tamamı ile yaşayamayacak olan ve kısmen de olsa gittikleri yerin kendilerine katacakları şeylerle birlikte değişmekte olan göçmenler, yoğun bir göç hareketi ile belli bir yerden başka bir yere gittiyse, gittikleri yerin toplumuna da değişimin kapısını açarlar. İlk defa karşılaşan bu iki toplum önce farklılıkları fark edip şaşırır, daha sonra alışmaya başlar ve zaman geçtikçe o yerli halk da artık göçmenlerin kültüründen etkilenmiştir. Bu karşılıklı değişim kaçınılmazdır ve kendi kültürlerine dışarıdan bakabilme kabiliyeti kazanan bireyler içine doğduğu kültürü eleştirebilme yeteneğini de kazanırlar (Erkan, 2016: 8).

Suriye'de rejimin neden olduğu iç savaştan kaçarak gelenler önce rejimin zarar verdiği Sünni Araplar iken daha sonra 2014 yılında bölgede IŞİD'in eylemlerinden kaçanların da gelmesiyle etnik yapılar değişiklik göstermiştir. Ezidiler, Ermeniler ve Kürtler gibi IŞİD şiddetinden kaçanlar da açık kapı politikası dahilinde Türkiye'ye giriş sağlamışlardır (Erdoğan, 2014: 15).

Özdemir ve Öner-Özkan'ın (2016: 236) sosyal medya kullanıcılarının Suriyeliler ile ilgili algıları ve bu algıları hangi kelimelerle ne sıklıkta ifade ettiklerine dair yaptığı bir çalışmada “*Suriyeli mültecilerin algılanan olumsuz özellikleri*” en çok “*düzeni bozan*”, “*asi*”, “*ne olduğu belirsiz*”, “*sözde savaş mağduru*”, “*dilenci*” ve “*terörist*” tanımlarının kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Diğer tanımlar ise, “*başiboş*”, “*yağmacı*”, “*garip- tuhaf*”, “*korkak-vatan haini*”, “*Hatay'da gözü olan*”, “*zorba- haraç kesen*”dir.

Suriyeli mültecilere ilişkin pozitif tutumlar ise onların “*masum insanlar*” olduğu, onlara karşı “*aşırı miktarda ırkçı söylem*” olduğu, “*kabul edilen uluslararası yasalar sebebi ile korunmaları*” gerektiği, “*hükümetin mültecilere daha fazla yardımda bulunması*” gerektiği ve “*mültecilerin bizim kardeşlerimiz*” olduğudur. Bu çalışmanın sonucunda ortaya çıkan tabloya bakıldığında negatif tutum sergileyenlerin pozitif tutum sergileyenlere göre daha büyük bir kitlesi olduğunu görülebilir. Yine çözüm önerilerine bakıldığında negatif tutum sergileyenlerin çoğunlukta olduğunu tahmin edilebilir. Dolayısı ile çözüm önerisi burada karşımıza barışçıl, Suriye'nin iç savaşının bitmesini dileyen ve bunlar ile

ilgili fikir beyan eden çözüm önerileri olmaktan ziyade, Suriyeli mültecilerin Türkiye’den gönderilmesini isteyen ülke ve toplum bazında, bütüncül dünya görüşünden uzak çözüm önerileridir. Bu çözüm önerileri ise: Türkiye’nin daha fazla mülteci kabul etmemesi, Türkiye’de bulunan mültecilerin ülkelerine geri gönderilmeleri ve Suriye hükümetine teslim edilmeleridir (Özdemir ve Öner-Özkan,2016: 236).

Oytun ve Gündoğar’ın hazırladığı raporda (2015: 7) göçmenlerin ve Türkiye’nin yakalandığı bu hazırlıksız göç durumunun toplumsal ve bireysel tehdit algılarına neden olduğu, bunun yanında göçmenlerin yerleşimlerinde ortaya çıkan çarpık kentleşmenin neden olduğu kente yönelik tehdit algılarına da yer verilmiştir. Raporda bahsedilen toplumsal tehdit algıları Suriyeli nüfusun artması ile birlikte insanların daha az güvende hissetmesi ile ilgilidir. Bu göçün toplumsal tehdit olarak algılanmasının en önemli nedenlerinden biri ise özellikle sınır bölgelerinde yoğun olan göçmen nüfusun, şehrin etnik özelliklerine dikkat edilmeden yerleştirilmiş olmasıdır. Örneğin Hatay’da yoğun olan Alevi kesim dikkate alınmadan Hatay’a yoğun bir Sünni göçmen yerleştirme politikası uygulanmıştır. Dolayısı ile ilin sosyal yapısının bu şekilde farklılaştırılması yerel halk tarafından bir tehdit olarak algılanmaktadır. Bireysel tehdit algısı ise farklı kültürlerle ait insanların bir araya gelmesi ve göçmenlerle yapılan evliliklerin artmasından ve artan işsizlikten kaynaklanmaktadır. Özellikle sınır bölgelerinde artan çok eşlilik, özellikle yerli halktan kadınlar tarafından tehdit olarak algılanmaktadır ve bu durum da toplumsal kutuplaşmaya etki etmektedir.

Yerel halkın algıladığı tehditler yanında Oytun ve Gündoğar’ın hazırladığı raporda (2015: 16), Suriyelilerin de tehdit altında olduğu belirtmiştir. Bahsedilen tehdit algısı Suriyeli çocuk gelinlerden ve çocukların okula gönderilmeyip çalıştırılmasından kaynaklanmaktadır.

Suriyeli göçmenlerin yaşadığı yerler Hatay’da Cumhuriyet caddesinin Emek mahallesine giden tarafındadır. O mahalleye girildiğinde mağazalardaki ve duvarlardaki Arapça yazılar dikkat çeker. O bölgede dolaşırken Suriye’de bir sokakta dolaşılıyormuş izlenimine kapılabilir. Yolda yürürken duyduğunuz tek dilin Arapça olması, Arap yemekleri yapılan ufak dükkânlar olması, kadın ve erkeklerin giyim tarzındaki farklılık dikkat çeker (EK 6- Fotoğraf 1, Fotoğraf2, Fotoğraf 3, Fotoğraf 4 ve Fotoğraf 5).

Şehrin içine yerleşmiş olan Suriyeliler Türkçeyi öğrenmeye başlamıştır ancak Suriyeli mahallesinde bir dükkana girip Arapça yazıların fotoğrafını çekmeden önce izin alırken dükkandaki üç kişi de Arapça “Türkçe yok” demişlerdir. Bu durumun ardından

etrafta bir yerden Türkçe bilen birini bulabilmek için çevre dükkanlara sorulduysa da civarda Türkçe konuşan biri bulunamamıştır.

4.2.Hatay

Suriye'deki iç savaşın neden olduğu yoğun göçten en çok çevre ülkeler etkilenmiştir. Suriye'nin komşusu olan Türkiye'de Suriye'den yoğun göç almış, Türkiye içinde de bu göçten en çok sınır iller etkilenmiştir. Suriye'ye olan coğrafi yakınlıktan dolayı göçmenlerin yoğun olarak bu sınır illerde yaşaması beraberinde göç alan ilin toplumsal yapısında değişiklikler meydana getirmiştir. Bu beklenmedik yoğun göçün Hatay halkında nasıl bir etkiye neden olduğu ve halkın neden ve ne derece etkilendiği, yerel halk ile yapılan görüşmeler ile anlatılacaktır.

4.2.1. Fiziki Yapı

Akdeniz'in doğu bölgesinde yer alan Hatay ili, 5.403 kilometrekare yüzölçümüne sahiptir. 35-52 ile 37-04 derece kuzey enlemleri, 35-40 ile 36-35 doğu boylamları arasındadır. İlin doğu ve güneyde Suriye; batı yönünde Akdeniz; kuzeyinde ise Adana ve Gaziantep illeri bulunmaktadır. Akdeniz'e olan kıyı uzunluğu ise 152 kilometredir.

İl topraklarının % 46.1'ini dağlar, % 33.5'ini ovalar ve % 20.4'ünü plâtolar oluşturur. Güneybatı-Kuzeydoğu doğrultusunda Amanos (Nur) Dağları yer alır. Bu dağların en yüksek kısmını Hassa yakınlarındaki Mıgırtepe (2.40 m) oluşturur.

Akarsular: Hatay ili; Asi Nehri, Karasu ve Afrin Çayı olmak üzere belli başlı 3 önemli akarsuya sahiptir. Asi Nehri, Lübnan'da doğup, Suriye'yi geçtikten sonra Türkiye'ye girer. Nehrin toplam uzunluğu 380 km olup, il sınırı içindeki uzunluğu ise 94 km'dir. Afrin Çayı, Gaziantep'ten doğduktan sonra Karasu ile birleşir. Uzunluğu 160 km'dir. Karasu, ise Kahramanmaraş'ta doğar ve Amik gölü yatağında birleşir. Uzunluğu 116 km'dir.

Hatay ilinin bitki örtüsü, Akdeniz Bölgesinin özelliğini taşır. Dağlık kesimlerde makilerle birlikte fundalık, meşe ve çam bulunmaktadır. Bunların toplam alanı 208. 165 hektardır.

4.2.2. Demografik ve Kültürel Yapı

Hatay'da İslamiyet ve mezheplerine bakacak olursak: Nusayrîler, çoğunluğu oluşturan Sunniler, Hanefiler, Şafîîlerdir. Hatay'daki Hristiyanlık ve mezhepleri ise:

Ortodoks, Katolik, Protestan, Süryani ve Ermenilerin mensup olduğu Gregoryan mezhebidir.

Hatay’da Türk Halk İnançları çalışmasında 2010 yılındaki (Bahadır, 2016: 45) “*DİE verileri ve köylerde bulunan yaşlı kaynak kişilerin verdiği bilgiler*” birleştirilerek Hatay’da mezheplerin nüfus yapısı ilçelere göre sayılarla ifade edilmiştir. Bu tabloya göre 2000 yılında Sunni nüfusu 881.756 kişiyle toplam nüfusun %70’ini oluşturmakta, Nusayrî nüfusu 364.061 kişiyle nüfusun %29’unu oluşturmakta, Ortodokslar 6.352 kişi ile %0.05’ini, Katolikler 1.120 kişi ile nüfusun %0.008’ini, Yahudiler 290 kişi ile nüfusun %0.002’sini ve Ermeniler ise 147 kişi ile %0.001’ini oluşturmaktadır.

Yıllar içinde müslüman olmayanların dışlanması, Yahudi mezarlığına yapılan saldırılar ve mezar taşlarının kırılması, tehdit alan kiliselerin sivil veya üniformalı polis bulundurma gereği ve kapılarını ziyaretçilere her zaman açamaması gibi toplumsal baskılar azınlıkları göç etmeye itmiştir. Dolayısı ile bugün bahsedilen bu azınlık nüfuslarının daha düşük, Sunni nüfusun ise daha yüksek olduğu tahmin edilebilir.

Hatay 1921-1939 yılları arasında Fransız mandası altında kalmış, daha sonra da kısa bir dönem bağımsız olarak kalmıştır. Bu dönemden sonra da Ana vatana katılmıştır. Bu dönemler içinde Arap kültürü yerleştirilmeye çalışılmış fakat başarılı olunamamıştır (Bahadır, 2016: 37).

Kuzeyden güneye, güneyden kuzeye giden ve doğudan gelen yolların kavşak noktasında bulunan Antakya, tarih boyunca kıtalar ve bölgeler arası ticarete önemli rol oynamış, yolcu ve hacı kervanları için konaklama yeri ve çeşitli bölgelerden gelen insanlar için bir kültür alışverişi merkezi olmuştur.

İskenderun ise tarih boyunca Mezopotamya’nın, Doğu ve Güneydoğu Anadolu’nun ithal ve ihraç limanı olarak hizmet vermiştir. Bu nedenle Antakya, çeşitli bölgelerden gelmiş binlerce insanın konakladığı, başka bölge insanlarıyla hem mal, hem de fikir alışverişinde bulunduğu, memleketlerine yeni fikirlerle döndükleri bir kültür merkezi görevi yapmış, Helenistik ve Roma dönemlerinde Dünya’nın sayılı uygarlık merkezlerinden biri olarak ün yapmıştır.

Osmanlı döneminde de bir ticaret ve kültür merkezi görevi yapan Antakya, bu önemini günümüze kadar geliştirerek sürdürmüş, kuruluşu Antakya’dan eski olmasına rağmen kent olarak 20. yüzyıl başlarında önem kazanan İskenderun ise 1950’li yıllardan sonra hızlı bir gelişme göstererek Türkiye’nin sayılı ticaret, sanayi ve ihracat merkezlerinden biri hâline gelmiştir.

Tarih boyunca çeşitli milletlere ev sahipliği yapan Hatay bölgesinde çok sayıda şair, bilim adamı ve sanatçı yetişmiş, bu vesileyle, zaman içinde zengin bir kültür birikimi meydana gelmiştir. Bu birikimin izlerinin günümüzde de devam ettiğini görmekteyiz. Ayrıca tarih boyunca çeşitli dinlerin bir arada yaşadığı Hatay bu özelliğini bugün de korumaktadır. Toplumun sahip olduğu ortak kültür nedeniyle, inanç farklılıkları Hatay'da hiç bir zaman problem olmamış, bu farklılıklar, kültürel yapının bir zenginliği olarak kabul edilmiştir.

1900-1921 döneminde sosyo kültürel yapılarda mektep ve medrese mücadeleleri eğitim ve öğretim hayatını etkilemiştir. Bir taraftan Tanzimatçıların çıkardığı sübyan ve rüştiye mektepleriyle batılılaşma fikri, diğer taraftan ilmî özelliğini kaybetmiş olan medresecilik zihniyeti, bu devirde mücadele hâline girmiştir (Bilgili 1939: 11-12).

1918 yılında Osmanlı ordusu Suriye'den ayrılınca Hatay halkı Faysal Hükûmeti'ni destekleyenler ve Türkiye'yi destekleyenler olarak ikiye ayrılmıştı. Bölge halkının içinde bulunduğu bu karışıklıklardan Fransızlar faydalanmaya kalkmışlardır. Kendi menfaatleri doğrultusunda halkın dinî ve etnik duygularını her fırsatta kullanıyorlardı (Bilgili 1939: 19).

I. Dünya Savaşı'na kadar Antakya mahalle meclisleri ve camiler bünyesinde 37 erkek, 7 kız mektebi; 1900'lü yılların başında Samandağ (Süveydiye)'da erkek ve kız Amerikan okulları; 1899-1902 yıllarında ise yukarıda adı geçen mektepler haricinde, umumî veya hususî dairelerinde ulûm-ı şer'îye ve edebiye dersleri veren müderrisler bulunmaktaydı.

1902'de Ermenilere ait olan 10 okulda 10 adet öğretmen bulunmakta iken bu okullarda 440 erkek, 47 kız öğrenci okumaktaydı (Süslü, 1990: 48). Bu yıllarda İskenderun ve Antakya'da birer Rüştiye mektebi bulunmaktaydı. Bu okullarda İskenderun'da 80 (Tutar, 1997: 82); Antakya'da da 500, toplam 580 öğrenci eğitim görmekteydi (Tutar, 1997: 82).

1921-1939 döneminde sosyo-kültürel yapıda Hatay'ın 17 yıl Fransız mandası altında kalması Fransız kültürünün etkisini göstermesinde etkili olmuştur:

Türkiye'de her türlü kargaşanın olduğu bu dönemde Fransızlar üst seviyedeki çıkarlarını, yabancı okullar açmakla hizmet etmişlerdir. II. Dünya Savaşına kadar hastane, kilise, okul, mezarlıklar yapılmış; azınlıklar da devlet aleyhine teşkilâtlandırılmıştır (Bilgili, 1939: 25). Türk olmayan etnik gruplar için okullar açılmış; bu faaliyetlerle Arap ve Fransız kültürü, içten içe yeşertilmeye çalışılmıştır. Belli bir zaman sonra da Arap

kültürünü geri plâna alıp kendi kültürünü ön plâna çıkarmaya çalışmışlardır (Bilgili, 1939: 62). Bu dönemde Hatay sınırları içinde 32 iptidâî, 3 rüştiye ve bir idadî olmak üzere, 36 resmî hükûmet mektebi bulunmaktayken (Bilgili, 1939: 62), Hatay Devleti kurulunca da bu güçsüz durumdan kurtulmak için Türkiye'den öğretmenler getirilmiş ve böylece öğrenci sayılarında gözle görülen artışlar olmuştur (Bilgili 1939: 72). Bu yıllarda toplamda 13 yabancı okul bulunup bu okullardaki toplam öğrenci sayısı 1.308'i kız, 1.746'sı erkek olmak üzere 3.054 öğrenci eğitim görmekteydi (Bilgili, 1939: 27).

1939'dan günümüze kültürel yapıdan bahsedecek olursak: Hatay'ın anavatana katılması ile birlikte büyük değişiklikler olmuştur. 1939 yılında İskenderun'da açılan Halk evinde okuma yazma bilmeyenlere Türkçe dersi verilmiştir. Yine bu yıllarda ilk millet mektepleri açılmıştır (Tekin 1993: 76). Böylece 1982-1983 yılları arasında Hatay'da genel olarak (Tutar 1997: 82-85):

- 579 İlkokulda 4. 868 öğretmen 145.253 öğrenci
- 5 Anaokulu ve 72 Anasınıfında 130 öğretmen 3.420 öğrenci
- 80 Ortaokulda 673 öğretmen, 26.342 öğrenci
- 21 Lisede 828 öğretmen, 9.932 öğrenci
- 6 İmam Hatip Lisesinde 142 öğretmen, 929 öğrenci
- 4 Ticaret Lisesinde 117 öğretmen 359 öğrenci
- 2 Endüstri Meslek Lisesinde 96 öğretmen, 1.038 öğrenci bulunmaktaydı.

2002-2003 yılları Arasında Hatay'da Okullar aşağıdaki gibidir (Tutar 1997: 85-95):

- Okul Öncesi Eğitim: 10 okul, 7.559 öğrenci, 329 öğretmen, 58 derslik,
- İlköğretim. 629 okul, 222.570 öğrenci, 8.288 öğretmen, 5.670 derslik,
- Resmî ve Özel Liseler: 103 okul, 52178 öğrenci, 2.779 öğretmen, 1.534 derslik bulunmaktadır.

Antakya'da bulunan Hatay Kültür Merkezi, 1987 yılında açılmıştır. Bünyesinde İl Halk Kütüphanesi, Tiyatro Salonu, Sanat Galerisi, İl Kültür Müdürlüğü, Kültür Bakanlığı Kitap Satış Yeri ile çeşitli etkinlikler için ayrılmış çalışma yerleri bulunmaktadır. Tiyatro, resital, konser, film gösterileri gibi etkinliklerin yapıldığı merkezde mahallî tiyatro, müzik ve sanat grupları da çalışmalarını sergilemektedir. Kültür Merkezi bunların dışında çok sayıda törenlere, panel sempozyum konferans, sergi gibi etkinliklere ve kurslara ev sahipliği yapmaktadır.

Çeşitli kültürleri bünyesinde barındıran Hatay'da, basın-yayın, basın meslek kuruluşları ve 87 basım evi; TRT Hatay FM ile birlikte 30'a yakın mahallî radyo bulunmaktadır.

Bütün ilçelerinde Halk Eğitim Merkezi bulunmakta ve buralarda halk oyunları, dikiş-nakış dersleri ve iş eğitimi dersleri verilmektedir. Sosyal yaşamın çok hareketli olduğu bu yerlerde sivil toplum örgütleri de hareketliliğe paralel bir gelişme göstermektedir. Hatay, ilçeler ile birlikte toplam 1049 derneğe sahiptir.

Mustafa Kemal Üniversitesinin yanı sıra ihtiyaca yetecek kadar özel ve devlet okulları bulunmaktadır. Hatay'da 19. yüzyılda kurulan ve kitapları günümüze ulaşabilen tek kütüphane, Müderris Abdurrauf Efendi'nin kütüphanesidir. Bununla birlikte çeşitli ilçelerde 22'ye ulaşan Halk Kütüphanesi bulunmaktadır.

4.2.3. Ekonomik Yapı

İlin ekonomik yaşantısı içinde, toprağın ve iklimin son derece elverişli olmasından dolayı başta tarım ve tarıma dayalı sanayi ön plândadır. İlin dış ticarete açık olması, bilhassa nakliyeciliğin gelişmesine yol açmıştır. Bu sektörleri dericilik, ağaç işleme ve ziraî alet imalâtı takip etmektedir.

Hatay ili ilgili tarım faaliyetlerinden bahsedilecek olursa ilin toplam alanı 540. 300 hektar olup, bu alanın 270. 766 hektarı tarım alanıdır. Tarım alanları son derece verimlidir. Çiftçinin daha fazla ürün almasını sağlamak için örtü altı sebzeciliği (seracılık) gelişmeye başlamıştır. Damlama sulama sistemi, İl Özel İdaresince teşvik edilmiştir. Bu teşvik sayesinde 50 bin metrekare alanda seracılık yapılmaya başlanmıştır.

İlde büyükbaş hayvanlardan sığır besiciliği, küçükbaş hayvanlardan koyun ve keçi besiciliği ile kümes hayvancılığından tavuk üreticiliği ön plandadır. İskenderun ve Dörtöyl dışındaki ilçelerde tarıma dayalı sanayi sektörü gelişme gösterirken, bu ilçelerimizde, özellikle *“İskenderun Demir ve Çelik Fabrikaları”*nın kurulmasından sonra ekonomide canlılık görülmüştür.

4.2.1.4. Eğitim Durumu

1921 tarihinde İskenderun'da 26 mektep ve 1.550 talebe bulunmasına rağmen Hatay'ın genelinde 36 hükûmet mektebi mevcuttu. Bunlar içinde Türk olmayan mekteplerin mevcudiyeti oldukça fazladır. Hatay bağımsız olunca Reis-i Cumhur Tayfur Sökmen Anavatan'dan öğretmen istemiş ve bu şekilde Türk öğrenci ve öğretmenlerin sayısı artmıştır.

Milli bir eğitim sistemi geliştirilmesiyle birlikte Hatay'daki eğitim durumu MEB'in çalışmalarıyla paralel olarak gelişmiştir. Bu durumda MEB'in ilke, amaç ve çalışmaları ne ise Hatay'daki okulların da ilke, amaç ve çalışmaları odur.

Milli bir eğitim sistemi geliştiren Türkiye'de *“eğitimin genel amaçları beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı gelişmimiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünce gücü”*nün önemine vurgu yapmıştır. Bunun yanında yine milli eğitim ilkelerini *“genellik ve eşitlik”, “ferdin ve toplumun ihtiyaçları”, “yöneltme”, “eğitim hakkı”, “fırsat ve imkan eşitliği”, “süreklilik”, “Atatürk İnkılap ve ilkeleri”, “demokrasi eğitimi”, “laiklik”,ve “bilimsellik”* üzerine kurmuştur. Formal eğitim *“örgün eğitim”* ve *“yaygın eğitim”* olarak ikiye ayrılır. Örgün eğitim *“okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yüksek öğretim”*i kapsar. Bunun yanında yaygın eğitim *“halk eğitimi, çıraklık eğitimi, hizmetçi eğitimi, uzaktan eğitim”*i kapsar. Bahsedilen bu okullar, engelliler için okullar, pansiyonlu ve yatılı okullar, özel okullar (Türk, azınlık, yabancı) ve açık okulları bünyesinde barındırır (Sağlam, 2013: 4-15).

4.3. Suriye Krizinin Yol Açtığı Yoğun Göç ve Hatay

Suriye krizinin Türkiye'ye çıkarttığı faturaların politik, ekonomik, sosyal ve güvenlik açıdan ele alınması yaşanan sorunların daha kolay analiz edilmesine yardımcı olacaktır. Politik anlamda Suriye krizinin sonuçları; Türkiye'nin zorunlu olarak yeniden düzenlediği yasalar ve yaptığı siyasi yenilikler, Suriye ile –zorunlu olarak- ilişkilerin değişmesine neden olacak politikalar olarak görülebilir. Ekonomik anlamda Suriye'de iç savaşın neden olduğu ve ticaretin de etkilediği ekonomik dalgalanmalar ve göçmenlerin ihtiyaçlarının karşılanmasının maliyeti yine Suriye krizinin Türkiye'deki sonuçlarındandır. Sosyal anlamda krizin Türkiye'ye yansımaları ise iskân politikalarında, sağlık alanında, eğitim alanında, çalışma ile ilgili yasal düzenlemelerde ve göçmenlere yapılan sosyal yardımlarda kendini göstermiştir. Güvenlik alanında ise Türkiye'nin yüzleşmek ve başa çıkmak zorunda olduğu alanlar; düzensiz göç, iç güvenlik ve iç güvenliği tehdit edecek suçlar, terör, kaçakçılık ve sınırın geçirgen olmasından kaynaklanan güvenlik sorunları olarak ortaya çıkmaktadır (Akgül vd.,2015: 6). AFAD'ın Aralık 2017'de yayınladığı raporda Türkiye'nin yardım miktarını 25 milyar dolar olduğunu belirtmiştir.⁴⁶

⁴⁶https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2374/files/04_12_2017_Suriye_GBM_Bilgi_Notu.pdf (erişim tarihi: 03.01.2018)..

AFAD'ın 2018 yılı Ocak ayında yayınladığı rapora göre⁴⁷ Türkiye'deki mevcut Suriyeli sayısı 3.424.237 ve bu nüfusun içinden 228.568 kişi barınma merkezlerinde yaşamaktadır. Hatay'daki barınma merkezlerinde ise toplam 17.839 kişi yaşamaktadır. Türkiye genelinde eğitim verilen öğrenci sayısı ise toplamda 612.603 olup bu öğrencilerin sınıf seviyeleri şu şekildedir:

- Okul öncesi: 33.244,
- İlkokul: 378.244,
- Ortaokul: 141.218,
- Lise ve diğer: 59.804,
- Mesleki eğitim: 87.168,
- Genel eğitim: 216.060 öğrencidir.

Sosyal anlamda farklılığın neden olduğu ve iç güvenliğin sorgulanmasına neden olan toplumsal gerginliğe de değinmek gerekir. İki farklı toplumun karşılaşmasının getirdiği sorunlar ve zenginliklerden bahsetmeden önce topluluk bağları ile ilgili şu tanımı hatırlatmak faydalı olacaktır:

Topluluk bağları, yakınlıklar üzerinden kurulan bağlardır. Dolayısıyla toplumda, farklılıktan ziyade yakınlıklar, birlik ve beraberlikler toplumun varlığı ve devamı açısından daha fazla önem arz eder. Bir toplumun farklı parçaları, bir bütünün parçası olduklarının bilincinde olmak zorundadırlar. Toplum içerisindeki küçük alt gruplar, ondan daha büyük olan, onu kapsayan ve kuşatan, büyük grubun (toplumun) değerlerine ve nihai gayesine uygun düşecek şekilde değer ve gayelerini ayarlamak durumundadırlar. Bu ayar ve ahenk olmazsa toplum, bir arada barış içerisinde varlığını sürdüremeyeceği gibi, ulaşılması gerekli görülen hedefe de ulaşamaz (Türkkahraman ve Tutar, 2009: 2).

Pasajda geçen “...küçük alt gruplar, ondan daha büyük olan, onu kapsayan ve kuşatan, büyük grubun (toplumun) değerlerine ve nihai gayesine uygun düşecek şekilde değer ve gayelerini ayarlamak durumundadır.” cümlesinden anlaşılacağı gibi uyum sağlaması beklenen grup göçmen gruplarıdır. Dolayısı ile yerel halkın uyum beklentisindeki ısrarcılığı ve aceleliği ile göç eden grubun uyumda zorlanmasından kaynaklanan kendi kültürüne sarılma durumu iki halk arasında gerginliğe neden olmaktadır.

Göçmenlerin yoğun bir dışlanma ile karşı karşıya kalması devletin bile yönetsel ve ekonomik olarak bu göçe hazır değilken iki halkın uyum programları olmadan karşı karşıya bırakılmasından kaynaklanmaktadır. Her ne kadar göçün ileriki yıllarında uyum

⁴⁷https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2374/files/02_01_2018_Suriye_GBM_Bilgi_Notu.pdf (erişim tarihi: 09.01.2018).

programları yapılırsa da ilk yıllarda hazırlıksız yakalanan halk bir anda çeşitli etnik gruplarla ve farklı sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gruba mensup insanlarla aynı şehirleri, yerleşim yerlerini paylaşmak durumunda olmuş ve komşuluk yapmışlardır. Dolayısı ile korkunun, işsizliğin neden olduğu öfke aynı zamanda devlete karşı da duyulmakta, yaşanan sorunlardan sadece göçmenler değil, açık kapı politikası uygulayıp her kesimden göçmeni ülkenin içine alan devletin de sorumlu olduğu yerel halk tarafından belirtilmektedir. Devletin de yerli halka ekonomik güvence vermek yerine gelen göçmenleri ağırlanması gereken “*misafirler*” olarak göstermesi, halkın ne ile karşı karşıya olduğunu tam olarak anlayamamasına neden olmuştur.

Murat Erdoğan’ın Türkiye’deki Suriyeliler ile ilgili toplumsal uyum ve kabul bazında yürüttüğü çalışma sonucunda ortaya çıkan raporda (2014: 29) Suriyelilerin Türkiye’ye kabul edilmesinin coğrafi zorunluluktan kaynaklandığı önermesine katılanlar %50 iken, katılmayanlar %40’tır. İnsani görevde kaynaklanan kabul etme önermesi ise %64 ile kabul edilirken %22 tarafından reddedilmiştir. Diğer çarpıcı rakamlar ise Suriyelilerin gelmesinin Türkiye’nin yararına olup olmayacağı konusunda görülüyor. Ankette Suriyelilerin gelmesinin Türkiye’nin yararına olacağına katılan insanların oranı %16, katılmayanların oranı ise %70,8’dir. Anket sonuçlarını yorumlamak gerekirse ortalama %50 ile Suriyelilerin Türkiye’ye gelmesinin gerekli olduğunu söyleyenlerin bir kısmı Suriyelilerin gelmesi Türkiye’nin yararına olur önermesine katılmamaktadır.

Tunç’un makalesinde (2015: 42-43), yer verdiği bir tabloda Türk toplumunun mülteciler ile ilgili algı ve davranışları ve kaygılarının evrensel göç alan toplum davranışı ve kaygıları ile örtüştüğü görülmüştür. Bu davranış ve kaygılar şu başlıklarda toplanmıştır:

- Toplumun mülteci ile arasına kültürel mesafe koyması
- Demografik kaygıların ortaya çıkması
- İş kaybetme ve gelir kaybı kaygısı
- Ekonomik kaygı (ev fiyatlarının yükselmesi, sosyal hizmetlere yük getirmesi vb.)
- Mültecilerin toplumda ortaya çıkan bazı hastalıkların nedeni olarak görülmesi
- Mültecilerin suçun nedeni olarak görülmesi
- Mültecilere karşı güvensizlik olması

Bu başlıklarda toplanan mülteci varlığı- yerli halk algısı ve bu algıların neden olduğu kaygılar evrensel olarak görüldüğü gibi Türkiye’de de görülmektedir.

Görülen o ki; yerli halk- mülteci/ sığınmacı uzaklaşması birçok nedenden kaynaklanıyor. Bunların önüne geçebilmek ve karşılıklı bir güven ortamı yaratabilmek için

çok yönlü çalışmaların yapılması gerekiyor. Çünkü Türkiye’de bu sorun ile ilgilenenler dini cemaatler, üniversiteler, yerel meslek odaları olmuştur ve bu kurumlar çoğu zaman nicelik ve nitelik bakımından yetersiz kalmaktadırlar. Av Taner Kılıç mülteciler ile ilgili yazdığı bir yazıda bu tahammülsüzlüğün çözümüne öneri olarak sosyologların, psikologların, hukukçuların, sosyal hizmet uzmanlarının, STK’ların yerel yönetimlerle ve hükümet ile çalışması gerektiğini belirtmiştir.. Ancak yine de karşılaşılan bu yoğun ve ani göç ile ilgili yine de hayırseverlerin, derneklerin vakıf ve hayır kuruluşlarının ve dini cemaatlerin (camilerin), hatta komşuların sorumluluk aldığını, kurum ve kuruluşların yetersiz kaldığı noktalarda ellerinden gelen yardımı yaptıklarını görüyoruz.⁴⁸

4.4. Çalışmanın Amacı ve Temel Sorular

Suriye’de meydana gelen iç savaşın ardından aniden gelen göçmenlerin göç ettikten yakın zaman sonra eğitim sistemine dahil olup olmadıkları, eğer dahil olabildilerse ne derece oldukları, okula gittikleri süre içinde onlar için oluşan zorluklar ve okula gitmedikleri zaman oluşan ve oluşabilecek sorunlar, yerli halkın mülteci/ göçmen çocukların eğitimi ile ilgili görüşleri bu araştırmanın problemini oluşturmuştur.

Okul saatlerinde dışarıda çalışırken ve dilenirken görülen Suriyeli çocukların okula gitmediği varsayılmıştır. Bu varsayımın neticesinde Türkiye’deki eğitim kurumlarının ve sivil toplum örgütlerinin yetersiz olduğu ve/veya kayıtlı ve kayıtlı olmayan mültecilere ulaşmada zorluk yaşadığı düşünülmüştür. Aynı zamanda yerli halkın mülteci/sığınmacılardan rahatsız olduklarını dillendirmeleri üzerine Suriye iç savaşından kaçan göçmenlerin sosyal dışlanmaya da maruz kaldığı düşünülmüştür.

Patlak veren iç savaşla birlikte ani bir göçe maruz kalan Türkiye eğitim alanı dahil bir çok alanda bu yoğun göçe hazırlıksız yakalanmıştır. Türkiye’nin beklenmedik mültecileri/sığınmacıları barındırmaya çalışırken yüksek miktardaki kayıtsızlık oranı Türkiye’nin bu göçü planlamasını daha da zorlaştırmıştır. Kayıtsızlık ve “*misafir*” konumunda olan göçmenlerin gelecekte nerede olacaklarının belirsizliği onların uzun vadeli planlar yapılması gereken eğitim alanının dışında tutmuştur.

Farklı dilde eğitimin devlet tarafından aniden planlanmasının zorluğunun yanı sıra farklı kültürlerin de okul ortamında bir araya gelmesi sığınmacı/mülteci çocukların uyumunu ve yerli halkın çocukların onlara uyumunu, travma geçmişi olan öğrenciler ile ilgili bilgilendirilmeyen Türk öğretmenlerin Suriyeli öğrencilere uyumunu zorlaştırmıştır.

⁴⁸ <http://multeci.net/?p=393> (erişim tarihi: 12.12.2017)

Kurumsal olarak aksilikler ve yetersizlikler, plansızlıklar nedeniyle dışlanan göçmenler aynı zamanda halk tarafından “misafir” olarak görüldüğü, geçici oldukları kabul edildiği için, bir sosyal dışlamaya maruz kalmışlardır.

4.5. Araştırma Tekniği

Gruplar arası görüşleri karşılaştırmak için tabakalı amaçsal örnekleme kullanılmıştır. Göçmenlerin eğitim hayatına dahil olup olmadıkları ve eğer dahil oluyorsa ne derece olduklarını/olabildiklerini, bu süreç içinde dışlamaya maruz kalıp kalmadıklarını öğrenme amaçlı evren ve örneklem belirlenmiştir. Buna göre

- Evren: Türkiye’deki Suriyeli göçmenler
- Çalışma evreni: Antakya’daki Suriyeli göçmenler ve
- Örneklem: ulaşılabilen sayıda Suriyeli göçmene ulaşılmış ve aynı sayıda yerli halktaki farklı kategorilere ayrılmış gruplara ulaşılmıştır.

Dolayısı ile anket sorularından 7 form Suriyelilere, 7 form Antakya’nın merkezinde yaşayan ve çalışanlara (Antakya’nın her yerinden merkeze gelenler olduğu düşünülerek merkezde çalışma yapılmıştır), 7’şer anket formu anaokulu, ortaöğretim ve lise öğretmenlerine verilmiştir (öğretmenlere toplamda 21 anket formu verilmiştir). Mustafa Kemal Üniversitesi’nde okuyan öğrencilere de 7 adet anket formu verilmiştir. Yapılan anketlere toplamda 42 cevaplayıcı katılmıştır. Bunun yanında bir Suriyeli evli ve çocukları MEB okuluna giden çift ile görüşme yapılmıştır. Bu çiftin görüşme için seçilme nedeni ise ankete katılan Suriyelilerin çoğunun eğitim seviyesinin ortaöğretim ve ilköğretim oluşudur. Eğitimden dışlanmanın ve sosyal dışlanmanın her kesimde aynı olup olmadığını görme amaçlı eğitimli bir aile ile görüşme yapmaya gerek duyulmuştur. Görüşme yapılan ailenin babası Suriye’de avukat, annesi ise öğretmendir. Onların çocuklarının eğitim hayatında da sorun yaşayıp yaşamadığı görülmek istenmiştir.

Ulaşılabilen Suriyelilere gerekçe belirtilerek anket yapılmış (anket formları, Arapça ve Türkçe düzenlenmiştir), Suriyeli iki ebeveyn ile de görüşme yapılmış, İngilizce bilen ebeveynlere sorular İngilizce sorulmuş ve verdikleri cevaplar İngilizceden Türkçeye çevrilmiştir. Hem Suriyeli katılımcılar hem yerli katılımcılara anket formları verilirken cinsiyet ve gelir dağılımının dengeli olmasına dikkat edilmiştir.

Anket formlarından elde edilen verilerin dışında, katılımcıların anlattıkları da not edilmiş ve araştırma için veri sağlayacak şekilde kullanılmıştır.

4.6. Ön Hazırlıklar ve Örneklemen Oluşturulması

Anket formları, “Suriyeli göçmenlere”, “öğretmenlere (anaokulu, ortaöğretim ve lise)”, “vatandaşlara” ve “üniversite öğrencileri”ne uygulanmak üzere 4 ayrı form şeklinde hazırlanmıştır.

Suriyeli göçmenlere sorulan sorular onların eğitimden dışlanıp dışlanmadığını, eğer dışlanıyorlarsa nasıl ve neden dışlandıklarını öğrenmeye yönelik hazırlanmıştır.

Öğretmenlere ayrı anket sorularının hazırlanmasının nedeni ise eğitimcilerin göçmen eğitimi hakkında ne düşündüklerini ve eğer bir eğitimden dışlama mevcutsa bunda öğretmenlerin de bir etken olup olmadığını görmektir. Öğretmenlere hazırlanan sorular anaokulu öğretmenlerine, ortaöğretimde görev yapan öğretmenlere (ilkokul ve ortaokul) ve lisede görev yapan öğretmenlere sorulmuştur, böylece gelen göçmen öğrencinin yaşına bağlı tutumların değişip değişilmediği görülmek istenmiştir. Ancak anket sonuçlarına göre fark edilebilir bir tutum değişikliği gözlemlenmemiştir.

Üniversite öğrencilerine sorulan sorular ise öğrencilerin, göçmen sınıf arkadaşı isteyip istemediğini görme amaçlı hazırlanmıştır. Nitekim eğitimden dışlama kurumlar aracılığıyla gerçekleşse de vatandaşların göçmenleri yok sayması ile de bir sosyal dışlama gerçekleşmektedir. Özellikle de Türkiye’de üniversitelere geçişin sınavlı bir sistemle olması fakat Suriyelilerin sınavsız yatay geçiş hakkı kazanması üniversiteye sınavla giren öğrenciler tarafından nasıl karşılandığını görme amaçlı sorular sorulmuştur.

Vatandaşlara sorulan sorular göçmenleri ne derece isteyip istemediklerini ölçme amaçlı yapılmıştır. Bu sorular göçmenlerin (eğer maruz kaldıysa) sosyal dışlanmalarını ölçme amaçlı olup aynı zamanda eğitim alanında göçmenleri ne kadar istediklerini de görme amaçlı hazırlanmıştır.

Anket formları hazırlandıktan sonra Hatay, Antakya’daki MEB’e öğretmenlere uygulanacak anket için izin başvurusunda bulunulmuştur. Verilen dilekçeye anketin yapılacağı tarihler, gidilecek okul isimleri ve anket soruları eklenmiştir. Anket soruları gözden geçiren MEB, soruların sorulmasını uygun görmüştür ve izin verilen tarihlerde izin verilen okullarda öğretmenlerle anket yapılmıştır. Öğretmenlere uygulanacak anketler için izin veren MEB, verdiği izni bir yazı ile belgelemiştir. Böylece seçilen anaokulu, ortaöğretim ve lisede herhangi bir sorun yaşanmamıştır.

Vatandaşlara uygulanan anket formları ise Antakya’nın merkezindeki insanlar rastgele seçilerek uygulanmış, üniversite öğrencileri ise Mustafa Kemal Üniversitesi’ne giden öğrencilere okulda ulaşılarak yapılmıştır.

4.7. Anket Formları

Anket formları vatandaşların, eğitimcilerin ve öğrencilerin “*Suriyelilerin eğitime dahil olması*” ile ilgili görüşlerini ve varsa gruplar arası görüş farklılıklarını ortaya koymaya yönelik olarak öğretmenlere, vatandaşlara ve öğrencilere şeklinde farklı gruplar halinde hazırlanmıştır.

Anketler 2017 yılının Şubat ayı içerisinde uygulanmıştır. Öğretmenlere sorulan “*Seçimlerde hangi partiye oy verdiniz?*” sorusu öğretmenlerin Suriyeli göçmenleri buraya getiren iktidar partisini desteklemeleri ile göçmenlerin varlığını destekleyip desteklemedikleri arasında bağ kurulmak istenmiş; ancak öğretmenlerin o soruyu cevaplamak istememesi üzerine o soru cevaplanmamıştır.

Anket formunda katılımcıların görüşlerinin merak edildiği konular açık uçlu sorularla sorulmuştur. Böylece cevapladıkları soruların cevaplarının nedenlerini ve ayrıca görüşlerini ve önerilerini yazmaları için onlara alanlar verilmiştir.

4.8. Anket Formlarının Uygulanması

Anket formları katılımcılara yüz yüze uygulanmış, bu esnada öğretmenlerin, vatandaşların ve öğrencilerin formlara yazmayıp da anlattıkları dinlenmiştir. Suriyelilere uygulanan anket formları Arapça bilenler vasıtası ile Suriyeli katılımcılara açıklanmıştır. Suriyelilere verilen formlar Arapça ve Türkçe dilinde olup, yine Arapça okuma yazma bilenler vasıtasıyla açık uçlu cevaplar tercüme edilmiştir.

Suriyeli göçmenlere anketlerin araştırmada kullanılacağı ve cevaplayıcıların anonim kalacağı anlatılsa da bazı göçmenler sınırdışı edilebileceğini düşünüp soruları cevaplamak istememişlerdir. Yine aslında soruların tez araştırması için kullanılacağı anlatılan Suriyeli göçmenlerden bazıları ise bu anketlerin devlet tarafından yapıldığını düşünmüş ve eğitim sorunları dışında barınma, yeme-içme gibi sorunlarını da anket uygulanırken anlatmışlardır. Suriyelilerin anlattığı sorunlara bulgular kısmında değinilecektir.

Suriyeli katılımcıların sınır dışı edilme korkusu ile anketleri cevaplamayı reddetmesi onlara ulaşımı zorlaştırmıştır. Bunun yanında öğretmen katılımcılardan bazıları kimliğinin ortaya çıkacağını düşünerek anketleri yanıtlamayı reddetmiştir, anketleri cevaplamayı kabul eden öğretmenlerden bazıları ise sorulara çekimser yanıt vererek bütün cevapları “Kararsızım” olarak işaretlemiş ve açık uçlu soruları yanıtlamaktan kaçınmışlardır

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Bulgular değerlendirilirken, anket verilerinden yararlanılmış, bunun yanında anket yapılırken katılımcılar ile oluşan diyalogda katılımcıların anlattıkları da dikkate alınmıştır. Katılımcılara olabildiği kadar fikirleri ve düşüncelerinin nedenleri sorulmuştur. Elde edilen veriler ile Hatay halkının, anaokulu, orta öğretim (ilkokul ve ortaokul) ve lise öğretmenlerinin, Mustafa Kemal Üniversitesi'nde okuyan öğrencilerin Suriye'den gelen göçmenler –mülteci veya sığınmacılar- hakkında ne düşündükleri, onların sosyal hayattaki varlığının ne derece istendiği ve eğitim hayatında ne derece istendiğine dair bilgiler sunmuştur. Bunun yanında Suriyelilere sorulan eğitim ile ilgili sorular ise onların ne derece eğitim hayatına dahil olduğuna, eğer eğitim hayatından bir dışlama varsa bunun nedenlerinin ne olabileceğine dair veriler elde edilmesini sağlamıştır.

5.1. Yerli Halkın Suriyeli Göçmenler ile İlgili Görüşleri

Anketler yapılırken özellikle Antakya'nın merkezindeki esnafın görüşü merak edilmiştir. Bunun nedeni ise, mülteci ve sığınmacı varlığının, ani nüfus artışının ve bununla birlikte yerel halk içinde kol gücü ile çalışanların işsiz kalması (ancak işverenler için ucuz işgücü varlığını ifade eden) anlamına gelen Suriyeli göçünün onları nasıl etkilediğinin görülmesinde fayda görülmüş olmasıdır.

Ankete cevap verenler üniversite mezunları ve ortaokul mezunları olmuştur. Ankete cevap veren kadınlar ve erkekler arasında düşünce farklılığı görülmediği gibi çocuğu olanlar ve olmayanlar arasında, üniversite mezunları ve ortaokul mezunları arasında ve AKP, CHP, MHP, HDP ve diğer partilerden birine oy verenler arasında bir görüş farklılığı gözlenmemiştir.

Ankete cevap veren 7 cevaplayıcı da sosyal dışlanmanın ölçümü açısından 3 soru sorulmuştur ve bu sorular şöyledir:

- 1) Türkiye'deki Suriyeli mülteci/sığınmacı varlığı konusunda ne düşünüyorsunuz?
- 2) Mahallenizdeki Suriyeli mülteci/sığınmacı bulunması konusunda ne düşünüyorsunuz?
- 3) Yaşadığınız apartmanda Suriyeli mülteci/sığınmacı bulunması konusunda ne düşünüyorsunuz?

Eğitimden dışlamanın derecesini ölçmek için sorulan sorular ise şunlardır:

- 1) Okuduğunuz okulda Suriyeli mülteci/sığınmacı bulunması konusunda ne düşünüyorsunuz?
- 2) Çocuğunuzun okulunda ve/veya sınıfında Suriyeli mülteci/sığınmacı bulunması konusunda ne düşünüyorsunuz?

Sorulara verilen yanıtlar yedi cevaplayıcı tarafından da aynı olmuştur: *“Suriyeli göçmenlerin bütün bu alanlardaki varlığından rahatsızlık duyuyorum”*.

Rahatsızlık duyulmasının nedeni sorulduğunda ise iki kişinin bu soruyu yanıtsız bırakması ile birlikte diğer cevaplayıcılar tarafından verilen cevaplar şu şekilde olmuştur:

- Ayrım yapıyor.
- Savaş psikolojisini üstlerinden atamamış olmalarından kaynaklı davranışlarda farklılıklar görülmektedir. Ayrıca gelişmişlik düzeyleri ülkemizin çocuklarının çok gerisindedir .
- Misafir gibi değil de ev sahibi gibi davranıyorlar.
- Çünkü bu ülke benim ve hiç mücadele vermeden gelip benim haklarıma sahip oldular.
- Kültür farklılıkları.

“Suriyelilerin çocuklarınızı olumsuz etkilediğini düşünüyor musunuz?” sorusuna yedi cevaplayıcıdan dördü *“evet”*, ikisi *“kısmen”* yanıtlarını işaretlemişlerdir, bir kişi ise soruyu yanıtsız bırakmıştır.

“Evet” ve *“kısmen”* yanıtlarını verenlere bu cevabın nedeni sorulduğunda ise alınan yanıtlar şu şekilde olmuştur:

- Davranış bozukluğuyla bizim çocukları etkilemektedir
- İyi ilgi (ayrım yapıldığını kastediyor).
- Okullarımız zaten kalabalık, onlarla birlikte hiçbir şekilde rahat olmuyorlar, saygısızlar.
- Kültürleri ve dilleri farklı.
- Kültür farklı var anlaşıyorlar, kavga çıkartan oluyor. İş yerimize yakın bir yerde Suriyeli bir aile ile ev sahibi tartıştı, yan dairedeki yerli aileye saldırdı. Bayanı boğmaya kalkıştılar, ellerinden zor kurtuldu ama onları dava bile edemedi.

Katılımcılara *“Eğer çocuklarınızla aynı okulda bulunmasını istemiyorsanız Suriyeli çocukların herhangi bir mülteci okulunda eğitim alması konusunda ne düşünüyorsunuz?”* sorusu sorulduğunda bir kişi soruyu yanıtsız bırakmış, üç kişi Suriyeli çocukların mültecilere özel bir okula gitmesinde bir sakınca görmüyor, bir kişi kararsız olduğunu

belirtmiş ve bir kişi de onlar için yapılmış ayrı bir okulda okumalarını da istemediğini belirtmiştir.

Sorulan sorulardan biri ise yerli halkın göçmenlerin eğitim almamaları ve işsiz olmaları durumunda yerli halka karşı bir tehdit oluşturup oluşturmadığını düşünmelerini öğrenmeye yönelik bir sorudur. Bu cevaba ise yedi kişi *“Suriyeli mülteci/göçmenlerin ülkemizde daha uzun süre kalacağını varsayarsak onların eğitimsiz ve işsiz olmaları Türk vatandaşlarını tehdit eder”* şeklinde cevaplanmıştır. Oysa cevaplayıcılardan biri mülteci/sığınmacı çocukların onlara özel bir okulda dahi okumalarını istemediğini belirtmişti. Daha önceki soruya *“Onların mülteci okulu dahil hiçbir okulda okumasını istemiyorum.”* cevabını veren cevaplayıcı aynı zamanda eğitimsizliğin onun hayatını tehdit ettiğini de bilmektedir. Bu katılımcı verdiği bu iki farklı cevabın nedeni sorulduğunda ise verdiği yanıt şu olmuştur: *“Bizim emeğimizle, bizim vergimizle çalışmadan her türlü hakka sahipler. Ayrıca devlet onlara her türlü toleransı tanıyor.”*

Başka bir katılımcı da *“Günümüz şartlarında geçinmek zaten çok zor, üstüne bir de ilimize yabancı insanların gelip bizim ödediğimiz vergilerden aylık alıp, refah içinde yaşamaları hiç adil değil”* şeklinde görüşlerini bildirmiştir.

Bauman, *Postmodern Etik* kitabında “yabancı”dan bahsettiği bölümlerde yabancının özelliklerini, “hakkında çok az şey bilinen, uzak durulmaya çalışılan, komşu olup olmadığı belli olmayan, hem yakın hem uzak olan” olarak tanımlar. Bu müphemlik içerisinde kalan yabancıya sınırlar çizilir, o sınırlar içerisinde yabancının yaşaması beklenir ve istenir. Eğer yabancı ile istenmeyen bir karşılaşma söz konusu ise, yabancı görmezden gelir (2011: 183-196). Dolayısı ile yerli halkın göçmenler hakkında çok az bilgi sahibi olması onlardan uzak durmasını getirmiştir.

5.2. Eğitimcilerin Suriyeli Göçmenler ile İlgili Görüşleri

Eğitimcilerin, göçmenler ile ilgili görüşlerinin önemli olmasının nedeni, eğitimcilerin eğitim çağındaki göçmenler ile ilgili fikirlerinin sokaktaki herhangi bir vatandaştan daha farklı olacağıdır. Öncelikle göçmenlerin eğitimden dışlanması ekonomik nedenlerle ve devletin tanıdığı imkânların sınırlılığı ile ilgili olurken, eğitimci ve öğrencilerin göçmen çocuklara olan yaklaşım ve tavırları da göçmen çocukları okuldan itebilmektedir. Eğitimcilerin Suriyeli göçmen çocuklarla aralarındaki bağın bilinmesi, Suriyeli göçmen varlığının ne kadar istendiği ve onların okullardaki varlıkları ile ilgili sorular sorulmuştur. Anket soruları 7 anaokulu öğretmenine, 7 ortaöğretim öğretmenine ve 7 lise öğretmenine olacak şekilde dağıtılmıştır; ancak sorular arasında bir fark yoktur.

Farklı eğitim seviyelerinde Suriyeli göçmen varlığına yaklaşımlarda bir farklılık gözlemlenmemiştir.

Öğretmenlere sorulan “*Ülkedeki Suriyeli varlığı, mahallenizdeki Suriyeli varlığı, apartmanınızdaki Suriyeli varlığı ve çalıştığınız okuldaki Suriyeli varlığı konusunda ne düşünüyorsunuz?*” soruları ayrı ayrı sorulmasına rağmen birkaç katılımcı dışında yanıtlar arasında değişiklik olmamıştır; Türkiye’de Suriyeli varlığından rahatsız olan öğretmen, mahallesindeki, apartmanındaki ve çalıştığı okuldaki Suriyeli varlığından da rahatsız olduğunu belirtmiştir. Bu soruya on katılımcı “Suriyeli varlığından rahatsız oluyorum.” şeklinde cevap vermiştir. Diğer cevaplar “*Suriyeli varlığı konusunda rahatsız olmayanlar*” ve “*Suriyeli varlığı konusunda kararsız olanlar*” arasında neredeyse eşit dağılmıştır.

Bireylerin (özellikle de eğitimcilerin), Suriyelileri sosyal hayatta ne kadar görmek istediklerini görme amaçlı “*Suriyelilerin Türkiye’de varlığı konusu hakkında ne düşünüyorsunuz*”, “*Suriyelilerin bulunduğunuz mahallede bulunması konusunda ne düşünüyorsunuz?*”, “*Suriyelilerin bulunduğunuz apartmanda bulunması konusunda ne düşünüyorsunuz*” gibi sorular sorulmuştur. Katılımcıların çoğu her soruya aynı cevabı işaretlese de (örneğin Türkiye’de Suriyeli bulunmasını istemiyorsa, mahallede de Suriyeli bulunmasını istemiyor, yaşadığı apartmanda da Suriyeli bulunmasını istemiyor), bazı katılımcılar Suriyelileri görmek istedikleri alanları ayırmıştır. Örneğin bir katılımcı Türkiye’de, mahallesinde ve çocuğunun sınıfında Suriyeli bulunmasında bir sakınca görmüyor ancak çalıştığı okulda ve yaşadığı apartmanda Suriyeli bulunması konusunda kararsız. Yine başka bir katılımcı Türkiye’de ve çocuğunun sınıfında Suriyeli bulunması konusunda kararsız ancak, Suriyeliler ile aynı mahallede ve apartmanda olmak istemiyor. Burada bireylerin göçmenlerle karşılaşmak istemedikleri bazı alanlar olduğunu görüyoruz.

Bauman, yabancıya atfedilen alanları açıklarken “en iyisi onlarla hiç karşılaşmamaktır” der ve yabancıнын yerli halk için can sıkıcı olduğunu anlatır. Yine Bauman’ın deyimiyle onlar “toplumsal menzilin dışında kalan komşular”dır. Onları tanımamaktan kaynaklanan bir uzak durma hissiyatı yerli halka yabancılarla iletişim kurmaması gerektiğini söyler. Karşılaşmamak için çabalamak bilinmeyenin korkutuculuğundan uzaklaşmak için yapılması gereken tek şeydir (Bauman, 2011: 183-186). Bu karşılaşmama çabasına örnek olarak bir katılımcının görüşlerini aktarmak gerekir: “Savaş bitince Suriyelilerin evlerine dönmelerini ya da ateşkes ilan edilmiş güvenli bir bölgede kalmalarını istiyorum. Çadır kentler veya şehirden ayrı bir yerde barınabilirler. Ama içimizde olmalarını istemiyorum. Bizim güvenliğimiz ve geleceğimiz tehdit altında”.

Suriyeli göçmen varlığından rahaÖtsüzlük duyanlara bu rahatsızlık hissinin nedeni sorulduğunda verilen cevaplar “dil farkı, sağlık açısından göçmenleri hijyenik bulmama, kültürel farklılık” başlıkları altında toplanabilir.

“*Suriyelilerin çocuklarınızı olumsuz etkilediğini düşünüyor musunuz?*” soruna verilen “*Evet*”, “*Hayır*” ve “*Kısmen*” cevapları bütün katılımcılar arasında eşit dağılmıştır. Bu sorunun sorulmasının nedeni ise bir eğitimcinin çocuğunun bir Suriyeli göçmen çocukla ne derece iletişim içinde olmasını istediğini öğrenmektir. “Sosyal dışlamayı gerçekleştirenler arasında eğitimciler de var mıdır?” probleminden yola çıkılarak sorulan bu soru eğitimden dışlanmış hisseden göçmenlerin bu dışlamada öğretmenlerinin de bir etkisi olup olmadığını öğrenmek için sorulmuştur. Suriyeli göçmen çocukların, yerli halkın çocuklarını (ve öğretmenlerin çocuklarını) olumsuz etkilediği konular sorulduğunda ise yine “kültürel farklılık” öne sürülmüş, bunun yanında Suriyeli göçmenlerdeki “kural tanımazlık, hırsızlık gibi olumsuz davranışlar, yerli halktan çocuğun normal-anormal kavramlarını sorgulamasına neden olmaları” gibi sebepler Suriyelilerin çocukları olumsuz etkilemesine neden olarak gösterilmiştir.

Eğitimci katılımcıların 13’ü Suriyelilerin göçmenlere özel bir okulda okumaları gerektiğini belirtmiştir. Yine eğitimci katılımcıların 17’si Suriyeli göçmenler Türkiye’de uzun süre işsiz ve eğitimsiz kalırsa bu durumun vatandaşları tehdit edeceğini belirtmiştir. İki katılımcı ise bu durumun vatandaşlar için bir tehdit unsuru olmadığı görüşündedir.

Suriyeli bir çocuğa eğitim verebileceğini düşünen öğretmen sayısı 5, eğitim veremeyeceğini düşünen öğretmen sayısı 11, bu konuda kararsız olan öğretmen sayısı da 4’tür. Öğretmenlerin öğrencilere eğitim verebilmesi için gerekli donanımlardan biri anlaşmayı sağlamak için ortak bir dil, ki Suriyelilerin Türkiye’de kaldığı düşünülürse göçmenlerin Türkçe öğrenmesi öğretmenlerin Arapça öğrenmesinden daha faydalı olacaktır, dilin ardından gerekli olan donanım da travmatik bir ortamdan çıkmış, ülke değiştirmiş bir öğrenci ile iletişim kurmak için alınan özel bir eğitimidir. Öğretmenler bu konuda kendilerini yetersiz görmektedirler.

Dil sorununa öğretmenler de anket formlarında sık sık değinmişlerdir. Son olarak “*Suriyeli göçmen çocukların daha kolay uyum sağlamaları için bir eğitim tarzı öneriniz var mı?*” sorusuna katılımcılar “göçmenlere dil kursları açılmasını, göçmenlere Türkiye’nin değerlerinin ve kültürünün öğretildiği eğitimler verilmesini, dil öğrenmeden ve uyum sağlamadan önce göçmenlere özel okullarda okumalarını” tavsiyelerini vermişlerdir.

Anaokulu, ortaokul ve lise öğretmenlerine yapılan anketlerde öğretmenlerin düşüncelerini belirtmekten çok çekindiği görülmektedir. Bu durumun birinci nedeni, öğretmenlerin de dile getirdiği üzere göçmen çocuklarla ilgili bir karar vermenin vicdani bir durum olduğunu çünkü Hatay'daki Suriyeli göçmenlerin savaştan kaçıp geldiğini, onların eğitim, barınma, sağlık gibi ihtiyaçlarının karşılanmasının Türkiye'yi ve vatandaşları zorladığını ancak onları ölüme terk etmenin de doğru olmayacağını düşünmeleridir. Yani öğretmenler her ne kadar *“ben Arapça bilmiyorum ve bu çocuklarla nasıl iletişim kuracağımı bilmiyorum”* dese de aynı zamanda *“geldiler artık, ölümden kaçtılar, eğitilmeleri de lazım, eğitilmezlerse yine bize zararları olur”* diye konuşmalarına devam etmektedirler. Öğretmenlerin kararlarını belirtmede çekimser davranmalarının ikinci nedeni ise göçmenleri ülkeye alan hükümet ile ters düşmek istememeleri ve bir şekilde kimliklerinin belirlenip görevden alınabileceklerini düşünmeleridir.

Arapça bilen öğretmenler Suriyeli çocukla iletişim kurabileceğini ancak yine de onların ayrı okullarda okuması gerektiğini çünkü Suriyeli çocukların eğitimi gerileteceğini düşünmektedir. Avrupa'nın yaptığı gibi Türkiye'nin eğitilmiş ve sınırlı sayıda göçmen almasının Türkiye için daha iyi olacağını belirten bir katılımcı eğitimsiz Suriyelilerin vatandaşları tehdit ettiğini belirtmiştir. Yine aynı katılımcı *“Ben öğretmenim. Ders anlatsam da anlatmasam da her ay aynı maaşı alırım ama sen asıl esnafın ne kadar etkilendiğine bakarak Suriyelileri araştırabilirsin. Turist gelmiyor, her şey daha pahalı oldu, insanlar alışveriş yapmıyor, esnaf zor durumda. Her yerde Suriyeliler çalışıyor, ucuza çalıştıkları için işsizlik de arttı.”* diyerek hem göçmenlerin ekonomik hayattaki varlığından rahatsızlığını dile getirmiştir hem de göçmenlerin Hatay'a turist gelmesini engellediğini belirtmiştir.

5.3. Öğrencilerin Suriyeli Göçmenler ile İlgili Görüşleri

Öğrencilere yapılan anket Mustafa Kemal Üniversitesi öğrencilerinden rastgele seçilen öğrenciler arasında 7 öğrenciye yapılmıştır. Üniversite öğrencilerinin Suriyeli göçmenlerin eğitim hakkıyla ilgili fikirlerinin merak edilmesinin nedeni, öğrencilerin Suriyeli göçmenlerle aynı sınıfa bulunmayı isteyip istemediklerini öğrenmek ve eğer öğrenciler Suriyelilerle aynı sınıfta bulunmak istemiyorsa bunun nedenini öğrenmektir. Öğrenci görüşü olarak üniversiteli öğrencilerin seçilmesinin nedeni anaokulu, ortaöğretim ve liseye giden öğrencilerin 18 yaşının altında olmaları dolayısı ile aile ve sosyal çevrenin görüşlerinin altında kalmış olabilecekleri ihtimalinden kaynaklanmaktadır. Öte yandan, üniversite öğrencilerinin gittikleri üniversiteye sınavla girmiş olmaları ancak Suriyelilerin

gereken belgeleri sağladıkları takdirde bu okullara yatay geçiş yapma imkânının olması onların fikirlerinin özellikle merak edilmesine sebep vermiştir.

Üniversite öğrencilerinin kendilerini geliştirmiş ve kendi kararlarını alabilen hür bireyler oldukları düşünülmüş, onlara öncelikle Suriyelilerin ülkedeki varlığı konusunda ne düşündükleri sorulmuştur.

Öğrencilere yapılan ankette verilen cevapların yaş, cinsiyet, gelir durumuna göre değişip değişmediğini gözlemlemek için öğrencilerin yaşı, cinsiyeti, gelir durumları ve ailede kaç kişinin çalıştığı sorulmuştur. Ancak verilen cevaplarda bu etkenlere bağlı değişiklik gözlemlenmemiştir.

Öğrencilere sorulan sorulardan biri de oy verilen siyasi parti sorusudur. Bu soruya verilen cevaplar ile Suriyelilerin eğitimi ile ilgili sorulan sorulara verilen cevaplar arasında bağlantı olup olmadığı merak edilmiştir. Ancak oy verilen siyasi parti ile Suriyelilerin eğitimi ile ilgili verilen cevaplar arasında da herhangi bir bağdaşma görülmemiştir.

Sorulan sorular üniversite öğrencilerinin Suriyeli mülteci/sığınmacılar ile aynı sınıfta bulunma konusundaki fikirlerini öğrenmek amaçlı hazırlanmıştır.

Suriyelilerin üniversitelere sınavsız girişinin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı öğrencilere (üniversitelere sınav ile giren öğrencilere) yapılmış bir haksızlık olup olmadığı sorulmuştur. Bu soruya altı katılımcı “*Suriyelilerin üniversitelere sınavsız girişinin, yerli haktan öğrencilere yapılmış bir haksızlık olduğu*” cevabını vermiştir; bir katılımcı ise bu konuda “*kararsız*” olduğunu belirtmiştir.

Öğrencilere Türkiye’deki Suriyeli göçmenlerin (mülteci veya sığınmacı) varlığı konusunda ne düşündükleri sorulduğunda iki öğrenci onların varlığından “*rahatsızlık duyduğunu*”, bir katılımcı “*Suriyelilerin Türkiye’de yaşamasında bir sakınca görmediğini*”, dört katılımcı da bu konuda “*kararsız*” olduğunu belirtmiştir. Kararsız olduğunu belirten katılımcılardan biri de kararsızlığının nedenini “*Çünkü okulumda hiç Suriyeli görmedim*” şeklinde açıklamıştır.

Üniversiteli öğrencilere “*Okuduğunuz okulda Suriyeli öğrenci bulunması konusunda ne düşünüyorsunuz?*” sorusu sorulduğunda üç öğrenci “*Suriyelilerle aynı okulda bulunmaktan rahatsızlık duyacağını*” belirtmiş, bir öğrenci “*Suriyelilerle aynı okulda bulunmakta bir sakınca görmediğini*” belirtmiş ve iki öğrenci de bu konuda “*kararsız*” olduklarını belirtmişlerdir.

“*Suriyelilerle aynı sınıfta bulunmak ister misiniz?*” sorusuna 3 katılımcı “*Evet*” cevabını işaretlemiştir. Bu katılımcılardan ikisi uyum açısından aynı sınıfta bulunmanın

önemli olduğunu söylemiş, bir katılımcı da *“farklı kültürlerin bir arada olmasının iyi olacağını”* belirtmiştir. Katılımcılardan ikisi *“Suriyeliler ile aynı sınıfta bulunmak istemediğini”* belirtmiş, biri de bu konuda *“kararsız”* olduğunu belirtmiştir. bir katılımcı da hiçbir seçeneği işaretlememiş ve *“Benim eğitim özgürlüğüm kısıtlanmadığı sürece sorun yok.”* cevabını vermiştir.

Suriyeliler ile aynı sınıfta bulunmak istemeyen katılımcılardan biri nedenini şöyle açıklamıştır: *“Ben onlarla aynı şehirde olmak istemiyorum. Yarın bir gün aynı şekilde Türkiye onların ülkesi gibi olsa onlar hiçbir şekilde bize yardım etmezler. Ben kendi ülkemde iyi bir okula giremediğim halde dış ülkeden gelenler benden daha çok öncelik sahibi.”*. Bir diğer Suriyelilerle aynı sınıfta bulunmak istemeyen katılımcı ise bunun nedenini *“Dillerini bilmiyoruz.”* şeklinde açıklamıştır.

“Suriyeli öğrencilerin üniversitelere sınavsız yerleştirilmesi konusunda ne düşünüyorsunuz?” sorusuna beş katılımcı *“Suriyeli öğrenciler üniversitelere sınavla girebilmeli”*, iki katılımcı ise *“Suriyeli öğrenciler üniversiteler hiçbir şekilde girmemeli”* cevabını vermiştir. Suriyelilerin Türkiye’deki üniversitelere hiçbir şekilde girmemesi gerektiğini belirten katılımcılardan biri düşüncelerini şöyle açıklamıştır: *“Ben kendi ülkemde istediğim okula yerleşemezken onlar istedikleri bölüme çok rahatça giriyor. Öncelik kendi vatandaşlarımızın olması lazım, sonra onlar.”* Diğer aynı sınıfta bulunmak istemeyen katılımcı ise bu düşüncesinin nedenini kültür farkı ile açıklayarak *“Kültürlerimizin farklı olması dolayısıyla arkadaşlık kuracağımızı düşünmüyorum.”* diye düşüncesinin nedenini belirtmiştir.

Suriyelilerin üniversitelere sınavla girmeleri gerektiğini belirten iki katılımcı da “kendilerinin de üniversiteye sınavla girdiğini, dolayısıyla Suriyelilerin de üniversiteye sınavla girmesinin daha adaletli olacağına” vurgu yapmışlardır.

Anket sonuçlarına göre Suriyelilerin üniversitelere sınavsız geçiş hakkı yerli halka tanınmamış bir hak olduğundan yerli halkın üniversite öğrencilerinde tepki uyandırmıştır. Bunun yanında bazı öğrenciler kültür ve dil farkından dolayı da aynı sınıfta ve okulda bulunmak istememektedir. Bazı öğrenciler ise Suriyelilerin üniversitelere girişi orada okuyan yerli halktan öğrencilerin eğitim hakkında bir engel teşkil etmediği sürece bu durumda bir sakınca görmemektedirler.

5.4. Suriyelilerin, Yararlandıkları Eğitim Hakkına Dair Görüşleri

Suriyelilere verilen ankette cevaplayıcılara eğitim durumları, yaşları, çocuk sayıları sorulmuş ve Türkiye’de yararlandıkları –veya yararlanamadıkları- eğitim imkânları ile ilgili sorular sorulmuştur. Katılımcılardan biri üniversite mezunudur, üç tanesi ortaöğretim, diğer üç tanesi ise ilkokul mezunudur. Katılımcılara eğitim durumlarının sorulmasının nedeni ise verilen cevapların eğitim seviyesine göre değişip değişmediğini görmektir. Ancak verilen cevaplarda keskin ayrımlar gözlemlenmemiştir. Örneğin üniversite mezunu olan katılımcı ile ortaokul mezunu katılımcı dışlanmışlık hissinin seviyesini “*çok fazla değil*” olarak işaretlemişlerdir. Üniversite mezunu katılımcı da ilkokul mezunu katılımcı da eğitim hakkından “*kısmen*” haberdar olduklarını belirtmişlerdir.

Suriyeli katılımcılara sorulan “*Ailede kaç kişi çalışıyor?*” sorusu ise gelire göre okula gitme bağlantısının olup olmadığını görmektir. Ailedeki çocuk sayısı da bireylerin eğitim ile ilgili görüşlerini etkileyeceğinden ve aynı zamanda ailenin ekonomik durumunu etkileyeceğinden, ailedeki çocuk sayısı sorulmuştur. Okul çağındaki çocuk sayısı, okulda olması gereken çocukların olup olmadığını öğrenmek amacı ile sorulmuştur. alınan cevaplar ise çocuk sayısı ile birlikte okunduğunda, hanelerde ekonomik sıkıntıların yaşanıyor olabileceği sonucu çıkmıştır. Örneğin ailesinde bir kişinin çalıştığını belirten katılımcı, sahip olduğu çocuk sayısını “5-6” olarak işaretlemiştir. Sahip olunan çocuk sayısını “*6’nın üstünde*” olarak cevaplayan katılımcı ise ailede çalışan sayısının 2 olduğunu belirtmiştir.

“*Dışlanmış hissedilme*” ile ilgili sorular bireylerin sosyal hayattan dışlandığına dair olan his, onların okula mesafeli durmasına neden olup olmadığını görme amaçlı sorulmuştur. Hiçbir şekilde dışlandığını hissetmeyen aileler ilkokul ve ortaokul mezunudur. Çok dışlandığını hisseden katılımcılar ise ilkokul mezunudur. Üniversite mezunu katılımcı ise *çok fazla dışlanmış hissetmediğini* belirtmiştir. Dışlandığını hisseden bireyler ise dışlamanın nedenini “*milliyet farkı*” ve “*mülteci olma durumu*” olarak belirtmişlerdir. Aynı zamanda katılımcılar çocukların göç edilen yere daha kolay uyum sağladığını düşünmüşlerdir. Katılımcılardan üç tanesi çocukların daha kolay uyum sağladığını belirtmiş, 4 tanesi ise çocukların “*kısmen*” daha kolay uyum sağladığı belirtmişlerdir.

Katılımcılara sorulan “*eğitim hakkından haberdar olma durumu*” ile ilgili soru katılımcıların eğitim imkânından yararlanmama durumu varsa bunun eğitim ile ilgili imkânlardan haberdar olmamakla olan ilgisini öğrenmek için sorulmuştur. Bu soruya üç katılımcı “*Eğitim hakkından haberim yok*” olarak, iki katılımcı “*Eğitim hakkından kısmen*

haberim var” olarak ve bir katılımcı da *“Eğitim hakkından haberim var”* olarak cevap vermiştir. Bir katılımcı ise soruyu yanıtlamamıştır.

Eğitim almanın ekonomik zorluk getirip getirmediği sorusu ise bireylerin ekonomik durumlarının eğitim hayatına dahil olmada bir engel teşkil edip etmediğini görme amaçlı sorulmuştur. Okula gitmenin ne gibi ekonomik zorluklar getirdiğini öğrenmek ise sorunlara çözüm üretme açısından faydalı olacağı düşünülmüştür. Katılımcılardan dördü eğitimin getirdiği ekonomik zorluğun nedeninin *“okula gidiş-geliş yol masrafı”* olduğunu belirtmiştir. Bir katılımcı ise *“okul araç-gereçleri”*nin ekonomik zorluk getirdiğini, iki katılımcı ise okulların para talep ettiğini belirtmiştir.

Ailelerin çocuklarını okula göndermeme gibi bir durumları varsa bunun Türk eğitim sisteminin çocuklarının kültürel yapısı ile uyuşup uyuşmayacağından kuşku duyup duymadıklarını öğrenmek için sorulmuştur. Katılımcıların hepsi çocukların Türkiye’de eğitim hayatına dahil olmaları gerektiğini belirtmiştir ve eğitim almanın onların hakkı olduğunu belirtmişlerdir.

Suriyeli ailelere aynı zamanda eğitimin sosyal dışlanma üzerinde olumlu etkisi olacağına dair inançlarını öğrenmek amacı ile *“Eğitim sistemine dahil olanların ileride sosyal dışlanmaya maruz kalacağını düşünüyor musunuz?”* sorusu sorulmuştur. Bu soruya *“evet”* cevabı veren dört katılımcı olmuştur; *“hayır”* cevabı veren bir katılımcı olmuştur. Diğerleri ise soruyu yanıtsız bırakmışlardır.

Son olarak katılımcılara eğitim ile ilgili ne gibi imkânlar verilmesini istedikleri sorulmuştur. Cevapların, sorunlara çözüm sunacağı düşünülmüştür. Verilen cevaplar ise şu şekilde olmuştur:

- Ulaşım ile ilgili imkânlar verilmeli. Burada okumak burada yaşamamıza yardımcı olur.
- Okula giden çocuğum yok; savaştan dolayı okula gitmeyi bıraktılar.
- Çocuklara Türkçe öğretilmesini isterdim.
- Devlet bize ücretsiz eğitim vermeli.

Anket sonuçları yukarıda verilenler gibidir. Bunun yanında Suriyeli bir karı-koca çift ile görüşme yapılmıştır. Suriyeli bir aileye okul hayatları ile ilgili (eğer varsa) sosyal dışlama ve sosyal dışlanmışlık hissinin anlaşılmasına yönelik sorular sorulmuştur. Anne, baba ve iki çocuktan oluşan bir aileye sorulan soru ve cevaplar şu şekildedir:

1) Çocuklar kaç yaşında okula başladı?

Oğlumuz 9 yaşında kızımız ise 7 yaşında okula başladı.

- 2) Türk okuluna gitmek için nasıl bir süreçten geçtiler?
Kızımız Türkiye’de yaşayan diğer çocukların geçtiği normal süreçten geçti. Oğlumuzun yaşı diğer çocuklardan büyük olduğu için onun geçtiği süreç farklıydı.
- 3) Çocuklar ilk yıllarda öğretmeni anlayabiliyor muydu, şimdi anlayabiliyorlar mı?
Birkaç yıl içinde anlama konusunda kayda değer bir ilerleme oldu mu?
İlk yılın ilk dönemi çok zordu ama onlar artık her şeyi anlıyor.
- 4) Ebeveynler çocuğun ödevlerini anlayıp, çocuğa bu konuda yardımcı olabiliyorlar mı?
Hayır, bizim için özellikle Türkçe dersi ve Hayat Bilgisini anlamak zor ancak çocuklar kendi kendilerine ödevlerini yapabiliyorlar.
- 5) Çocukların sınıf arkadaşlarıyla ilişkileri nasıl?
Onların, arkadaşlarıyla araları çok iyi, çok fazla arkadaşları var.
- 6) Çocukların öğretmenleriyle ilişkileri nasıl?
Öğretmenleriyle araları çok iyi, birbirlerini çok seviyorlar.
- 7) Çocuklar okulda dışlanmış hissediyorlar mı?
Hiç dışlanmış hissetmiyorlar.
- 8) Çocukların okula gitmesi onları Türkiye’de yaşama uyum sağlama konusunda yardımcı oluyor mu?
Evet, en azından duyduklarını anlayabiliyorlar. Bence benim ve eşimin de bu okula ihtiyacı var.
- 9) Aile, kayıt için veya öğretmenlerle konuşmak için okula gittiğinde herhangi bir olumsuz yaklaşım ve tavırla karşılaştı mı?
Ben karşılaşmadım, biz eğitimli bir aileyiz ve bu yüzden bize saygı duyuyorlar. Hatta bazı öğretmen ve aileler bizim onlardan daha iyi olduğumuz hissine kapılıyorlar.
- 10) Aile okula gittiğinde Türkiye’ye uyum sağladığını hissettirecek olumlu bir manzarayla karşılaştı mı?
Çocuklarımızın okulda iyi vakit geçirdiğini, mutlu ve uyumlu hissettiğini görünce biz de mutlu oluyoruz.
- 11) Diğer Suriyeli çocukların okuldaki durumlarıyla ilgili bildiğiniz bir olayı yazar mısınız?
Onların sınıfında başka bir Suriyeli çocuk var ama o konuşmada sıkıntı çekiyor ve diğer çocukların bu durumla ilgili şakalar yapmasına üzülüyor.

12) Eğer zihninizde yer etmiş önemli (iyi veya kötü) bir anı varsa yazar mısınız?

Şu an için aklıma öyle kayda değer bir şey gelmiyor.

Soru yöneltilen bu ailenin babası avukat annesi ise öğretmendir. Suriye’de işlerini yapan bu ebeveynler Türkiye’de işlerini yapamamaktadır. Ancak eğitilmiş olmalarının Türkiye’deki diğer Suriyeli göçmenler gibi dışlanmalarına engel olduğunu belirtmektedirler. Çocuklarının okulda olumsuz tecrübesi olmadığını anlatmaları da söylediklerini destekler nitelikte olmuştur.

Verilen cevapların da yanında Suriyelilere “eğitim” ile ilgili bir çalışma için anket yapıldığı anlatılsa da Suriyeli göçmenler anket yapıldığı esnada bu çalışmanın devlet tarafından yapılıp yapılmadığını sormuşlardır, bu çalışmanın devlet tarafından yapılmadığı anlatılsa da yine de göçmenler eğitim dışındaki sorunlarını anlatarak seslerini duyurmak istemişlerdir. Örneğin katılımcılardan bir tanesi “Hastaneye giderken kamptan izin almam gerekiyor, hastaneye gidiyorum beni almıyorlar, başka zaman gelmem gerektiğini söylüyorlar. Kamptan çıkıp hastaneye gelmek çok zor. Ama hastanede Arapça bilen hiç kimse yoktu o gün derdimi anlatamadım muayene olmadan geri döndüm.” şeklinde derdini anlatmıştır.

5.5. Suriyeli Göçmenler ile İlgili Hükümet Politikaları

Suriyeli göçmenlerle ilgili hazırlıksız da yakalanmış olmanın getirdiği plansızlık hem hükümete, hem yerli halka hem de göçmenlere zorluklar getirmiştir. Bu zorlukların en önemli sebeplerinden biri kayıtsızlık ile ilgili sorun yeni yeni çözülmeye başlamıştır. 2016 yılında yakalanan neredeyse 70 bin kayıtsız Suriyeli göçmenin olması bu durumun savaşın 5 yılında bile tamamen çözülmediğinin göstergesidir.

Yapılması gerekenin en başta değil de sonradan yapıldığı bir yerde sorunlar baş göstermektedir. Nedir bu en başta yapılması gerekenler? Göçmen ve sığınmacıların ülkeye girişleri esnasında kayıtlarının yapılması ve hakları konusunda onlara bilgilendirme yapılması, gerekirse Arapça broşür veya kitapçıklar hazırlanması, bunun yanında Türkiye ile ilgili ve sosyal hayat, sosyal kurallar ile ilgili bilgi verilmesi gerekir. Ayrıca gelenler yerleştikten sonra Türkçe dil eğitimi verilmelidir.

Verilen bütün imkânların hassasiyetle, uzmanları tarafından sağlanıldığından emin olunmalıdır. Çünkü sığınmacıların arasında farklı etnik kökenlerin, kadınların, çocukların, yaşlıların, hastaların, eşcinsellerin, engellilerin olduğu da hatırlanmalı ve homojen bir gruba verilmediği bilinmelidir (Mersin Üniversitesi BİAMER, 2014: 54). Bu hassas kabul edilen gruplar ve diğerlerinin bir savaş ortamından geldiği de unutulmamalıdır.

Halk arasında göçmenlere duyulan nefretin nedenlerinden biri de ev kiralalarının yükselmesi olmuştur. Bu durumda gelen göçmenleri suçlayan halk ile göçmenler arasındaki bu sorunu gidermek için ev kiralalarının ve ev sahiplerinin devlet tarafından denetlenmesi gerekmektedir. Böylece normal düzeyde kalan kiralalar ödeyen göçmenler kendilerine kalan paralarıyla ihtiyaçlarını karşılayabilecek ve daha az yardıma ihtiyaç duyacaklardır. Bu durum da göçmenlerin sürekli maddi yardım almasından rahatsız olan halkın artık rahatsız olacağı bir durum kalmayacaktır.

5.6. Eğitimden Dışlanmaya Çözüm Önerileri

Türkiye'nin yabancıları eğitime dahil etme amaçlı aldığı kararlar MEB'in 2014 yılında yayınladığı 26 no.lu yönergede belirtilmiştir. Bu yönergeye göre yabancılar (dolayısı ile Suriyeli göçmenler); yabancı kimlik numaraları ile e-okul sisteminden örgün öğretime kayıt olmakta, yabancı kimlik numarası olmayanların işlemleri ise yobis.meb.gov.tr adresinden okula kayıt ettirilmektedir. Kayıt yaptıran her türlü seviyedeki öğrenci dağıtılan materyallerden yararlanma hakkına sahiptir.⁴⁹

Gelişmiş ülkelerin sosyal dışlanma kriterlerine baktığımızda yapılan araştırmalar sonucu sosyal dışlanmanın nedeni olarak görülen başlıca beş durum vardır. İskoçya'da yapılan ve devlete veri sağlayan araştırmalarda görülmüştür ki düşük gelir, uzun süreli işsizlik, sağlıksız yaşam şartları, suça eğilim (veya suç işlemek), (düşük seviyedeki) eğitimden dışlanmaya neden olan en etkili sorunlardır (Cook, 2012: 35).

Türkiye'de sosyal politika anlayışı sonradan kısa süreli çözümler anlamına gelen “sosyal yardım” ile neredeyse eş değer tutulmaktadır. Süreklilik arz etmesi gereken “sosyal hizmet” anlayışı henüz gelişmemiştir. Bu durum da çocuk, kadın, yaşlılık ve özürlülük gibi sorunlara kısa süreli maddi yardım sağlayan “akut” çözümler üretilmesini getirmiştir. (Sürüel, 2008: 25). Dünyada ise geleneksel politikanın yerini “aktif sosyal politika” almaktadır.

Öğrenimini yoksulluk nedeniyle aksatmak durumunda kalan bir çocuğa/ailesine öğrenim masrafları ile ilgili yardım yapılması, onu okula gitme yönünde teşvik edecek ve dolayısı ile onun sosyal dışlanma ile karşı karşıya kalma riskini azaltacaktır (Sürüel, 2008: 23). Nitekim yapılan anketlerde Suriyeli velilere sorulan “Çocukların eğitim alması,

⁴⁹http://reyhanli.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_08/30064854_24102014-4810539_Temel_Egitim_GM.pdf (erişim tarihi: 10.01.2018).

ekonomik anlamda zorluk getiriyor mu?” sorusuna “*Evet*” cevabı verilmiş ve özellikle ulaşım alanında zorluk getirdiğini belirtmişlerdir. Örneğin bu çocukların okula ulaşımı kolaylaştırılırsa (bu okulların mülteci/sığınmacı kamplarına yakın yerlere yapılması ile olabilir veya çocukların merkezdeki okullara ulaşımının ücretsiz olması şeklinde olabilir) çocuklar en azından eğitilmiş bireyler olup topluma daha kolay uyum sağlayabilecektir ve toplumun da onları daha kolay kabullenmesi sağlanacaktır.

Aksoy’un makalesinde Brown’ın ırk çatışmalarının sonuçlarına ve çözümlerine yer verilmiştir. Bunlardan iki tanesi çoğunlukla karşılaşılan yöntemlerdir. Birincisi, çatışma halinde olan halkların yaşam alanlarının birbirinden tecrit edilmesidir. Ancak bu durum güçsüz olan grubun öfkesini arttırmaktadır. Bir diğer çözüm ise asimilasyon denilen birini diğerinin içinde (güçsüz olanı güçlü olanın kültürünün içinde) eritilmesi durumudur. İkinci sonuç/çözüm ise etkilidir ancak uzun bir süreç gerektirir (Brown’dan akt. Aksoy, 2010: 13). Çatışmalardan kaynaklanan sorunların çözümüne ilişkin en etkili ve barışçıl yollar ise diyalogdan ve birbirini anlamaktan geçmektedir.

Unutulmamalıdır ki toplumlar gelişmek için yeniliklere açık olmak, yeniliklerle bağ kurmak ve en nihayetinde onları benimseyip içselleştirmek zorundadır. Bunun nedeni ise zaman geçtikçe toplumların aynı bilgilerle ilerlemede yetersiz kalacağıdır. Bu nedenle yeni bilgilere ihtiyaç duyan toplumlar başka toplumların ekonomik, sosyal ve politik gücünü kullanmak zorundadır. Bununla birlikte kendi iç dünyasını, yapısındaki mevcut kültürel gelişmeleri de görmelidirler. İç ve dış yenilikleri görmeyi bilen bir toplum, onları verimli olmak için kullandığında o toplum gelişme yolunda adımlar atıyor demektir (Türkkahraman ve Tutar, 2009: 10-14).

Freire, “*Ezilenlerin Pedagojisi*” (2014) kitabında belirttiğine göre ideal eğitimin – onun deyimiyle özgürleştirici eğitim- uzlaşma ve diyalog ile sağlanır. Dolayısı ile sosyal dışlamaya çözüm olan “farklılığa açık olma ve birbirini tanıma” eğitim alanındaki bir çözüm olarak da karşımıza çıkmaktadır. Öğretmenlerin Suriyeli öğrenciye eğitim vermekten kaçmasının yerine onların göçmen çocuklara eğitim verecek donanıma sahip olması sağlanmalıdır. Diyalogu engelleyecek – çoğunlukla güçlülerin güçsüzler ile ilgili yarattığı- mitler ortadan kaldırılmalı, güçsüz olana boyun eğdirme arzusu yok edilmelidir. Diyalogun şartı da kibirli olmamaktır; yani gerçek bir insan ve dünya sevgisine sahip olmaktır. Karşıdakinin üstünde bir yere sahip olduğunu düşünmek, kibirli olmak ama hala yardım etmek, sahte iyilikseverlik dışında bir şey getirmez. Sahte iyilikseverlik Suriyelilerin Türkiye’ye geldiği ilk yıldan beri devam etmektedir bu yüzden 6 yılı aşkın

süredir bireysel çabalar dışında gerçek bir diyalog ortamı oluşmamıştır. İki taraf (göçmen ve yerli halk) için de anlaşılması gereken şey başarılı bir diyalogun göçmenlere verilen bir armağan, bir lütuf olmadığı ve bunun aynı zamanda yerli halk tarafından verilen bir taviz olmadığıdır. Ancak; tanımama ve bilmeme arzusunun modernliğin getirdiği yeni bir özellik olarak ele alırsak- ki Goffman bunu “*uygar kayıtsızlık*” olarak adlandırmıştır- bu mesafeli duruşun aslında toplumun birçok kesimine karşı hatta bireylerin akrabalarına, dostlarına, komşularına da sergilediği görülebilir. Bununla birlikte yine modernliğin getirdiği evrensel sağduyu (kayıtsızlıkla bir çelişki içinde değildir ancak süreklilik arz eden kayıtsızlığın yanında belirli anlarda kendini gösteren sağduyu da vardır) diyalog sorununu ve uzaklık sorununu çözebilir.

Diyalogun sağlanması için gerekli uyum mekanizmaları kim tarafından ve nasıl sağlanabilir? Bunun cevabı şüphesiz göçmen ve yerli halkın düşünce yapısının medya ve hükümet tarafından olumlu anlamda değiştirilmesi olacaktır. Beyin yıkamak anlamına gelmeyen bu değişim bireylere salt fikirleri empoze etmeyecek ancak birbirlerini tanımalarına yardımcı olacaktır. Aynı zamanda bu büyük göçün dünyayı ilgilendiren bir krize yol açtığı hatırlandığında uyum ile ilgili çağrının uluslararası alanda yapılması elzemdir.

SONUÇ

Sosyal dışlanmaya neden olan ve dışlanmayı yeniden üreten “*eğitimden dışlanma*” süreci aslında sadece göçmen, sığınmacı ve mülteci grupların karşı karşıya olduğu değil, düşük gelir düzeyli herkesin karşı karşıya olduğu bir tehlikedir. Eğitimden dışlanmanın bir önceki kademesi -ve çoğunlukla nedeni- olarak görülebilecek “*ekonomik hayattan*” dışlanma, uzun süreli işsizlik, sosyal güvencesizlik, temel ihtiyaçları karşılamada zorluk çekmek gibi ağır yoksulluk koşulları bireyleri sosyal hayattan arka sokaklarına itmekte ve eğitim hakkını almaktan alıkoyabilmektedir. Toplumun arka sokaklarına itmek ise coğrafi, ekonomik ve kültürel süreçleri barındırmaktadır. Bireylerin coğrafi olarak merkezlere, şehrin cazibe merkezlerine uzak olmaları ve o merkeze erişmelerini kolaylıkla sağlayacak ulaşım yeterli miktarda para ayıramamaları hatta bazen ulaşım koşullarının sıkıntılı olması ve/veya bireylerin fazla yalıtılmış olmasından kaynaklanan içine kapanmışlık ve merkezdeki kültüre uzaklık – dil, gelenek olarak- onları sağlığa, eğitime, hukuka ve birçok benzeri kuruma ulaşmaktan alıkoyabilmektedir.

Suriyeliler ile ilgili çalışmalarda diğer milletlerin, özellikle Türklerin yurt dışında yaşadığı sosyal hayata uyum, dışlanma tecrübelerinden yararlanılması sonuçları daha da yararlı kılacaktır. Bunun yanında çok yönlü olan sosyal dışlanma, kabul görme ve uyum sağlama gibi konularda diğer tecrübelerden yararlanmak hem Suriyelilerin durumunun analizini kolaylaştıracak hem de çözüm daha erken ve etkili olabilecektir.

Dışlama ve dışlanmaya getirilen çözüm her şeyden önce idealist ve gerçekçi olmalıdır. Olması gereken durum ile mevcut durum, dışlayan ve dışlanan grupları ve devletin ilgili kurumlarından yetkililer ile hatta sivil toplum kuruluşları ve uluslararası göçmenler ile ilgilenen özel kurum ve kuruluşlar bir araya getirilerek çözülmelidir.

Mülteciliğin, sığınmacılığın, göçmenliğin arada kalmışlık hissini çocukların atlatmasının daha kolay olduğunu göz önünde bulundurup onların eğitim sorununu çok geç olmadan çözmek gerekir aksi takdirde içlerinde bulundukları müphemlik onları ebeveynlerinden daha fazla etkileyebilir bunun da onlar için ve içinde yaşadıkları toplum için olumlu sonuçlar doğurmayacağı açıktır.

Eğitim sorununu çözerken dil ile ilgili ayrılık yaratıcı ve geçici çözümler bulmak yerine birleştirici bir müfredat dili kullanılmalıdır. Bu müfredat dili sadece Arapça olursa çocukların sosyal hayata uyumuna yardımcı olmayacaktır, bu müfredat dili sadece Türkçe olursa çocuklar anlamakta zorluk çekecek derslerinde başarısız olacaktır. Böyle bir

durumda dışlayıcı bir sonuç oluşmaması için en iyi yöntem iki dilde eğitimin ve bir dil hazırlığı eğitimin olmasıdır. Böylece hem öğrenciler dil yeterliliklerini kazanmış olup Türkçe dersleri anlayabilecekler hem de Arapça müfredat ile benlikleri asimile olmadan, onların ülkelerine geri dönüş ihtimali üzerinden bir çözüm üretilmiş olacaktır.

Bahsi geçen bu çözümlerin temel noktasının bu öğrencileri bir sorun olarak değil, olumlu bir bakış açısı ile görmektir (Özer vd., 2016: 23). Ayrıca yerel yönetimlerin (kaymakam, vali, belediye başkanları gibi...) sağlık, eğitim, hukuk alanında ve göçmenlerin sosyal hayatına ilişkin her alanda toplumun diğer kurumlarıyla koordineli çalışması ve bu çalışma süresince rasyonellik düzeyini en üst seviyede tutmaları gerekmektedir. Çünkü bir “kriz” durumundan kaynaklı bu ani göç birçok alanda sıkı tedbirler alınmasını gerektirmiştir. Bu tedbirlerin daha kısa sürede ve daha etkili bir biçimde alınması içinse devletin, devlet kurumları ile ve devlet kurumlarının birbirleri ile sıkı bir diyalog içinde olması şarttır.

Devlet kurumlarının ve özel kuruların da yardımı ile göçmenlerin ve yerli halkın bir araya getirilmesi, tarafların birbirini anlaması ve tanınması açısından yardımcı olacaktır. Bu uyum çalışmaları ne kadar yoğun olursa uyum o kadar kısa sürede gerçekleşir, dolayısı ile halkın bugün ileri sürdüğü kültür farkı ortadan kalkacak, iki tarafın karşılaşması taraflara korku ve tedirginlik vermeyecektir.

Özel kurumlara dini kurumlar da dahil edilebilirse muhafazakar tarafların içinde bulunmak istediği etkinlik grupları düzenlenebilir. Devletin ve özel kurumların ulaşamadığı küçük gruplara ulaşabilen din görevlileri vaaz verirken yerli halkın göçmenlerden uzak durmaması onları tanımaya yönelmesi konusuna değinebilir. Örneğin Hatay’da bir kilisede Suriye’de Anneler Günü olarak kutlanan 21 Mart’ta bir etkinlik olmuş ve hem Suriyeli anneler hem yerel halk davet edilmiştir. Etkinlik dahilinde kadınlara hayallerini resim olarak çizmeleri istenmiş, bunun sonucunda Suriyeli kadınların evlerine geri dönmek istediklerini ifade eden Suriye bayrağı ve ev resmi çizmişlerdir (EK 6’da fotoğraflar verilmiştir). Dolayısı ile o sırada orada bulunan yerli halktan kadınlar Suriyeli kadınların ülkesine dönmek istediklerini öğrenmiştir.

Vakıflar ve genç üyeleri olan gruplar, etkinliklerinde Suriyeli ve yerli halkı bir araya getirerek birbirlerini tanımaya yönelik etkinlikler düzenlemelidir.

Okullara düşen görev ise eğer okulda Suriyeli öğrenci varsa öğretmenleri travma geçmişi olan çocuklar konusunda eğitmek, yerli halktan velileri bu konuda bilgilendirmek ve uyum konusuna vurgu yapmak amaçlı velilerin çocuklarına ayrılıkçı söylemlerde

bulunmasını engellemek, yerli halktan çocuklara ve Suriyelilere olabildiğince birbirini tanıtmak ve her yaş grubuna yönelik ayrı ayrı taraflar hakkında bilgilendirmeler yapılması ve ortak etkinlikler düzenlenmesidir.

Her ne kadar Arapça bilen nüfusun yoğun olduğu illerde yaşansa da (Hatay gibi), bazen devlet kurumlarında Arapça bilen hiç kimse olmaması Suriyelilerin devlet dairelerinde sorun yaşamalarına neden olmaktadır. Her göçmene Türkçe eğitimi verilmelidir; ancak dil öğrenmenin belli bir süreci kapsadığı düşünüldüğünde gelen göçmenler Türkçe öğrenene kadar tercümana ihtiyaç duyabilirler. Dolayısı ile devlet kurumlarında Arapça tercüme yapabilecek birilerinin bulundurulması göçmenlerin devlet işlerini kolaylaştıracaktır. Aksi takdirde eğitim kurumunda veya sağlık kurumunda dil sorunu yaşayan bir göçmen işlemlerini yapamadan geri dönecek ve belki de aşı olması gerekiyorsa aşı olamayacak, bulaşıcı bir hastalığı varsa toplum için sorun oluşturabilecek veya eğitim alamayacak olması toplum için olumsuz sonuçlara yol açabilecektir.

Hem devlet kurumlarına düşen hem de özel kurumlara düşen, kurumların birbirleriyle koordineli çalışmalarıdır. Birbirlerine veri sağlamaları ve elde edilen verilere göre önlem alınması kurumların birlikte çalışmasını gerektirir. Göç toplumsal bir olgu olduğu için sosyologlar, psikolojik bir süreci kapsadığı için (özellikle de iç savaştan kaçıp gelenler olduğu hesaba katılırsa) psikologlar, ekonomik bir süreç olduğu için iktisatçılar, hukuki bir süreç olduğu için adalet kurumlarında çalışanlar, demografik bir olay olduğu bilindiğinden demografların, göçmenlerin yaşam şartlarının iyi olmadığı düşünülürse sağlıkçılar, göçün güvenlik ile ilgili önlemler gerektirdiği düşünüldüğünde ise güvenlik güçlerinin hep birlikte çalışmaları gerekmektedir. Bu sayılan alanların birbirine veri sağlaması ve ortak çalışmaları uyumu ve sorunların çözümünü kolaylaştıracak; muhtemel sorunların oluşmasını önlemede de önemli rol oynayacaktır.

KAYNAKÇA

- Ağır, O. ve Sezik, M. (2015). “Türkiye’de Yaşanan Göç Dalgasından Kaynaklanan Güvenlik Sorunları”. *Birey ve Toplum Dergisi*, 5(9): 95-123.
- Akgül, A., Kaptı, A. ve Demir, O. Ö. (2015). “Göç ve Kamu Politikaları: Suriye Üzerine Bir Analiz”. *The Global: A Journal of Policy and Strategy*, 1(2): 1-22.
- Akgün, B. (ed.). (2012). *Suriye Krizi’nde Bölgesel ve Küresel Aktörler (Perspektifler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri)*, Stratejik Düşünme Enstitüsü.
- Akkaş, İ. (2015). “Suriyeliler: Sınırlar Ötesi Yaşam Mücadelesi”. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*. 5(2015): 92- 114.
- Aksoy, E. (2010). “Almanya’da Yaşayan Üçüncü Kuşak Türk Öğrencilerin Kimlik Algılamaları ve Buna Bağlı Olarak Karşılaştıkları Ayrımcılık Sorunları”. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Bahar (12): 7-38.
- Alacahan, O. ve Duman, B. (2011). “Dışlanma, Ayrımcılık, Mezhep ve Etniklikler Arası Eşitsizlikler”. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1).
- Alpkaya, G. (2011). “BM’de Irksal Ayrımcılık Yasağı, Erken Uyarı ve Soykırım Suçunun Önlenmesi”. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 66(3): 1-27.
- Bade Klaus, J. (2009). “Almanya’da Entegrasyon ve Katılımcılık”, *Die Gaste*, sayı: 8: 3-9.
- Bahadır, S. (2016). *Hatay’da Türk Halk İnançları*. Sonçağ Yayınları, Ankara.
- Balibar, E. ve Wallerstein, I. (2013). *İrk Ulus Sınıf: Belirsiz Kimlikler*. (Çev: N. Ökten), Metis Yayınları, İstanbul.
- Baştürk, Ş. (2009). “Uyum’dan “Dışlanma”ya: Yirmi Birinci Yüzyılda Göçmenler ve Sosyal Politika. Sosyal Siyaset Konferansları, 57, 515 - 548.
- Bauman, Z. (2011). *Postmodern Etik*. (Çev: A.Türker), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Becker, H. S. (2015). *Hariciler (Outsiders- Bir Sapkınlık Sosyolojisi Çalışması*. (Çev. L. Ünsaldı ve Ş. Geniş), Heretik Yayınları, Ankara.
- Bilgili, M. F. (1939). *Manda İdaresinde Hatay Kültür Hayatı*. İktisat Basımevi, Hatay.
- Biner, Ö. ve Soykan, C. (2016). “Suriyeli Mültecilerin Perspektifinden Türkiye’de Yaşam”. *Mültecilerle Dayanışma Derneği*, Nisan sayısı.
- Cook, R. (2012). “Social Exclusion in Scotland”. *The Scotland Institute*, July.
- Dedeoğlu, S. (2011). “Türkiye’de Göçmenlerin Sosyal Dışlanması: İstanbul Hazır Giyim Sanayinde Çalışan Azerbaycanlı Göçmen Kadınlar Örneği”. *Muğla Üniversitesi SBF Dergisi*, 66(1).

- Deniz, T. (2013). “Suriye’nin Durumu, ABD- Rusya ve Türkiye’nin Tutumu”. *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı 27: 314-332.
- Efe, İ. (2015). “Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar”. *SETA Yayınları* 57, 1. Baskı.
- Ekici, S. ve Tuncel, G. (2015). “Göç ve İnsan”. *Birey ve Toplum Dergisi*, 5(9): 9-22
- Erdoğan, M. (ed). (2009). *Yurtdışındaki Türkler: 50. Yılında Göç ve Uyum*. Orion Kitapevi, Ankara.
- Erdoğan, M. (2014). *Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması*. Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi, Ankara.
- Erdoğan, M. M. ve Kaya, A. (ed). (2015). *Türkiye’nin Göç Tarihi: 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye’ye Göçler*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Ereş, F. (2017). “Mesleki Eğitim Merkezine Devam Eden Göçmenlerin Meslek Kurslarına Yönelik Sorunları”. *Tübav Bilim*, 10 (2): 93-101
- Erkan, E. (2016). “Suriyeli Göçmenler be Dini Hayat: Uyum, Karşılaşma, Benzeşme (Gaziantep Örneği)”. *İlahiyat Dergisi*, Mayıs- Ağustos sayısı.
- Euro- Mediterranean Human Rights Network, (Ekim, 2011). “*Belirsizlik: Türkiye’deki Suriyeli Mültecilerin Durumunu En iyi Anlatan Kelime*”.
- Fırlı, E. (1986). *Çağımızda İtikadî İslâm Mezhepleri*, Ankara.
- Freire, P. (2014). *Ezilenlerin Pedagojisi*. (Çev. D. Hattatoğlu ve E. Özbek), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Güllü, F. (2014). “Almanya’da Göçmen Politikaları ve Türkiyeli Göçmenlerin Trajedisi: Yurttaşlık, Haklar ve Eşitsizlikler Üzerine”. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1-16).
- Glass, C. (2016). *Suriye Yanıyor: Işid ve Arap Baharının Sonu*. (Çev. M.İ. Saylık). İyidüşün Yayınları, İstanbul.
- Gökçe, B. (2013). *Türkiye’nin Toplumsal Yapısı Ve Toplumsal Kurumlar*. Savaş Yayınevi, İstanbul.
- İnce, H. O. (2011). “Almanya’da Farklı Olmak: Entegrasyon ve Hoşgörü Kavramına Eleştirel Bir Bakış”. *Bilig Dergisi*, 58(Yaz): 173-202.
- Janoski, T., Alford, R., Hicks, A. ve Schwartz M.A. (2010). *Siyaset Sosyolojisi*. Phoenix Yayınları, Ankara.
- Kap, D. (2014). “Suriyeli Mülteciler: Türkiye’nin Müstakbel Vatandaşları”. *Akademik Perspektif*, Aralık sayısı: 30-35.

- Karaca, S. ve Doğan, U. (ed). (2014). *Suriyeli Göçmenlerin Sorunları Çalıştayı Sonuç Raporu*, Mersin Üniversitesi Bölgesel İzleme ve Uygulama Araştırma Merkezi (BİAMER), Mersin.
- Kesgin, B. (2013). *Kamu Sosyal Politikalarında Sosyal Yardım*. Açılım Kitap, İstanbul.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. (Çev. O. Akınhay ve D. Kömürcü) Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Ongun, Ö. (2014). “Uluslararası Habercilik ve Söylem: Türkiye’deki Gazetelerin Suriye İç Savaşını Yansıtmaya Biçimleri”. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, Haziran sayısı: 76-97.
- Oytun, O. ve Gündoğar, S. S. (2015). “Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri”. *ORSAM Yayınları*, Rapor no: 195.
- Özdemir, F ve Öner Özkan, B. (2016). Türkiye’deki Sosyal Medya Kullanıcılarının Suriyeli Mültecilere İlişkin Sosyal Temsilleri, *Nesne Psikoloji Dergisi (NPD)*, 4(8), 227-244.
- Özer, Y. Y., Komsuoğlu, A. ve Ateşok, Z. Ö. (2016). “Türkiye’deki Suriyeli Çocukların Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri”. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(37): 34-44.
- Sağlam, A. (ed.). (2013). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*. Maya Akademi Yayınları, Ankara.
- Sayın, Y., Usanmaz, A. ve Aslangiri, F. (2016). “Uluslar arası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği”. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18(31): 1-13.
- Sennet, R. (2011). *Karakter Aşınması: Yeni Kapitalizmde İşin Kişilik Üzerindeki Etkileri*. (Çev. B. Yıldırım), Ayrıntı Yayınevi, İstanbul.
- Seydi, A. R. (2014). “Türkiye’nin Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorununun Çözümüne Yönelik İzlediği Politikalar”. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Nisan(31): 267-305.
- Seyyar, A.(2005). “Yerel Kamu Yöneticileri Sosyal Devletin Görevlerini Ne Derece Yerine Getirebilmektedir?”. *İdarecinin Sesi Dergisi*, 19(109).
- Sürüel, T. (2008). *Göç ve Sosyal Dışlanma İlişkisinin Sosyal Politika Açısından Analizi (İstanbul- Sultanbeyli Örneği)*.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

- Süslü, A. (1990). Ermeniler ve 1915 Tehcir Olayı, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığınca verilmiş olan konferans metni.
- Tanrikulu, F. (2017). “Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Çocukların Eğitim Sorunu ve Çözüm Önerileri”. *Liberal Düşünce Dergisi*, Bahar(86): 127-144.
- Tekin, M. (1993). *Hatay’da Eğitim ve Kültür*, İskenderun.
- Tezcan, M. (1985). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara
- Tokol, A. ve Alper, Y. (ed.). (2011). *Sosyal Politika*. Dora Yayınları, Bursa.
- Tuna, M. (ed.). (2014). *Türkiye ve Yeni Uluslararası Göçler*, Sentez Yayınevi, Ankara.
- Tunç, A. Ş. (2015). “Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme”. *TESAM Akademi Dergisi*, 2(2): 29-63..
- Tutar, A. (1997). *XX. Yüzyıl Hatay Tarihi ve Günümüz İnanç Coğrafyası*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Malatya İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Türkkahraman, M. ve Tutar, H. (2009). “Sosyal Değişme, Bütünleşme ve Çözülme Bağlamında Toplumda Farklı Kültür ve Anlayışların Yeri ve Önemi”. *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 1(1): 1-16.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2013). *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu*, T.C İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- Ünal, S. (2014). “Türkiye’nin Beklenmedik Konukları: “Öteki” Bağlamında Yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi”. *Zeitschrift für die Welt der Türken (ZfWT)*. 6(3): 65-89.
- Yaşar, M. R. (2014). *Kilis’te Sığınmacı Algısı: Toplumsal Otizm ve Ötekileştirme Sürecinin İlk Görünümleri*. Kilis 7 Aralık Üniversitesi Matbaası, Kilis.
- Yılmaz, T. ve Şahin, M. (ed). (2004). *Ortadoğu Siyasetinde Suriye*. Platin Yayınları, Ankara.

İnternet Kaynakları

A Haber, “Bakan Soylu, Türkiye’deki mülteci sayısını açıkladı”.

<http://www.ahaber.com.tr/gundem/2017/02/15/bakan-soylu-turkiyedeki-multeci-sayisini-acikladi>. (erişim tarihi: 15.02.2017).

- AFAD,”Geçici barınma merkezleri, 2018”.
https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2374/files/02_01_2018_Suriye_GBM_Bilgi_Notu.pdf (erişim tarihi: 09.01.2018).
- AFAD, “Geçici barınma merkezleri, 2017” https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2374/files/04_12_2017_Suriye_GBM_Bilgi_Notu.pdf (erişim tarihi: 03.01.2018)
- Agos Gazetesi, “Türkiye’ye sığınan Suriyeliler misafir değil mülteci”.
<http://www.agos.com.tr/tr/yazi/6324/turkiyeye-siginan-suriyeliler-misafir-degil-multeci> (erişim tarihi: 14.02.2018).
- BBC, “Suriye’den komşulara çocuk felci tehdidi”
http://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/03/140327_suriye_cocuk_felci (erişim tarihi: 14.01.2018).
- BBC, Türkiye’de doğan bebek sayısı 150 bini aştı”.
http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/02/160229_suriyeli_bebekler_150.
(erişim tarihi: 29.02.2016).
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilciliği, “Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme”
<http://www.goc.gov.tr/files/files/multec%C4%B1ler%C4%B1nhukuk%C4%B1statusun%C4%B1%C4%B1sk%C4%B1nsozlesme.pdf> (erişim tarihi: 13.01.2018).
- CNN Türk, “Göçler Türkiye’de şark çıbanı, çocuk felci ve kızamık hastalıklarını arttırdı”
<https://www.cnnturk.com/saglik/gocler-turkiyede-sark-cibani-cocuk-felci-ve-kizamik-hastaliklarini-artirdi> (erişim tarihi: 13.01.2018).
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, “Göç Terimleri Sözlüğü”.
http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu.pdf (erişim tarihi: 15.02.2018).
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, “Mültecilerin hukuki durumuna ilişkin sözleşme”.
http://www.goc.gov.tr/icerik3/multecilerin-hukuki-durumuna-iliskin-sozlesme_340_341_641 (erişim tarihi: 08.01.2018).
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, “2016 yılı Haziran ayı göç raporu”.
http://www.goc.gov.tr/files/files/2016_yiik_goc_raporu_haziran.pdf (erişim tarihi: 15.02.2018).

- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, “Türkiye ve göç” http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_tasar%C4%B1m_icler.pdf (erişim tarihi: 15.02.2018).
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, “Yabancılar ve uluslar arası koruma kanunu”. http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_kanun.pdf (erişim tarihi: 15.02.2018).
- HaberTürk, “Terör örgütü Işid’in Türkiye’ye yönelik gerçekleştirdiği saldırılar.”. <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1264903-teror-orgutu-isidin-turkiyeye-yonelik-gerceklestirdigi-saldirilar> (erişim tarihi: 21.12.2017).
- Hürriyet Gazetesi, “Türkmenler 40 gün yürüyerek Telafer’den gelmiş” <http://www.hurriyet.com.tr/galeri-turkmenler-40-gun-yuruyerek-telaferden-gelmiş-40318966> (erişim tarihi: 27.06.2017).
- Hürriyet Gazetesi, “Hatay’da kültürel çeşitlilik” <http://www.hurriyet.com.tr/kelebek/hatay-da-kulturel-cesitlilik-23316599> (erişim tarihi: 02.02.2018).
- IHA, “Suriyelilere vatandaşlık verilmesi şartları neler?”. <http://www.ih.com.tr/haber-suriyelilere-vatandaslik-verilmesi-sartlari-neler-626623> (erişim tarihi 02.02.2018).
- Kılıç, T., “Kentlerdeki Mültecilere Karşı Sivil Toplumun Sorumluluğu”. <http://multeci.net/?p=393> (erişim tarihi: 12.12.2017).
- Library of Congress, “Syria: A Country Study”. https://archive.org/stream/syriacountrystud00coll_0/syriacountrystud00coll_0_djvu.txt (erişim tarihi: 11.12.2017).
- MEB Reyhanlı, “2014/21 sayılı genelge”. http://reyhanli.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_08/30064854_24102014-4810539_Temel_Egitim_GM.pdf (erişim tarihi: 10.01.2018).
- Milliyet Gazetesi, “Bakan Soylu: Türkiye’de 3 milyon 551 bin 78 mülteci var”. <http://www.milliyet.com.tr/bakan-soylu-turkiye-de-3-milyon-siyaset-2396690/> (erişim tarihi: 15.02.2017).
- Nation Master, “Border Countries: Countries Compared”. <http://www.nationmaster.com/country-info/stats/Geography/Land-boundaries/Border-countries> (erişim tarihi: 21.08.2017).
- Open Learn, “Education in Syria”. <http://www.open.edu/openlearn/society/international-development/international-studies/education-syria> (erişim tarihi: 11.12. 2017).

“Türkiye’deki mülteci sayısı 3,5 milyon”.

http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/siyaset/676613/Turkiye_deki_multeci_sayisi_3_5_milyon.html. (erişim tarihi: 27. 02. 2017).

“Unicef, “Suriye’li çocuklar”.

http://www.unicefturk.org/public/uploads/files/Children%20of%20Syria_01.2017_TR.pdf. (erişim tarihi: 27.02. 2017).

Ortadoğu haritası, <http://www.tarihibilinci.com/konular/orta-dogu-haritalari.5970/> (erişim tarihi: 05.06.2017)

Relief Web, “Global peace index”.

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2012-Global-Peace-Index-Report.pdf> (erişim tarihi: 09.01.2018).

Suriye bayraklı harita,

<http://www.maphill.com/syria/3d-maps/flag-map/> (erişim tarihi: 12.12.2017).

Suriye Devrimi, “Dera’da olaylar nasıl başladı?” <http://suriyedebrimi.com/derada-olaylar-nasil-basladi/> (erişim tarihi: 09.12.2017).

Suriye haritası, <http://www.cografya.gen.tr/siyasi/devletler/suriye.html>. (erişim tarihi: 24.02.2018)

Suriye iklim bilgisi, [www.cografya. gen. tr/ siyasi/ devletler/ suriye.htm](http://www.cografya.gen.tr/siyasi/devletler/suriye.htm) (24.02.2018)

Tarih Bilinci, “Ortadoğu Haritası”. <http://www.tarihibilinci.com/konular/orta-dogu-haritalari.5970/> (erişim tarihi: 27.08.2017)

TBMM, “Dilek Akagün Yılmaz’ın meclisteki soru önergesi”

<http://www2.tbmm.gov.tr/d24/7/7-12041s.pdf>. (erişim tarihi: 17. 08.2017).

TBMM, “İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi”.

<https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf> (erişim tarihi: 12.12.2017).

TBMM, “Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kalkmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme”.

https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc086/kanuntbmmc086/kanuntbmmc08604750.pdf (erişim tarihi: 24.02.2017)

TDK, “Öteki” kelimesinin anlamı”.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.599ec877265422.91281657 (erişim tarihi: 24.08.2017).

TDK, “Öte” kelimesinin anlamı”. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.599ec8820b2415.81441959 (erişim tarihi: 24.08.2017)

Telegraph, “Iraq and Syria: How many foreign fighters are fighting for ISIL?”. <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/03/29/iraq-and-syria-how-many-foreign-fighters-are-fighting-for-isil/> (erişim tarihi: 21.12.2017).

Timeturk, “İşte Suriyelileri katleden komutanlar”. <https://www.timeturk.com/tr/2011/05/17/iste-suriyelileri-katleden-komutanlar.html> (erişim tarihi: 09.12.2017).

UNICEF Suriye Krizi Aylık İnsani Durum Raporu, Eylül-Ekim, 2014” <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Suriye%20Krizi%20Ayl%C4%B1k%20%C4%B0nsani%20Durum%20Raporu%20-%202016%20EYL%C3%9CL%20-%202013%20EK%C4%B0M%202014.pdf> (erişim tarihi: 21.12.2017).

UNICEF, “Syria Crisis Bi-Weekly Humanitarian Situation Report, 2012” https://www.unicef.org/appeals/files/UNICEF_Syria_Regional_Crisis_-_Bi-Weekly_subregional_Sitrep_-_20_December_2012.pdf (erişim tarihi: 21.12.2017).

UNICEF, “Accreditation and Certification for Syrian Children in Syria, Turkey, Lebanon, Jordan, Iraq and Egypt: Regional Study, March, 2015”, http://www.ooscimena.org/uploads/1/wysiwyg/150527_CAC_for_Syrian_children_report_final.pdf (erişim tarihi: 01.08.2017).

UNICEF, “İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi”. <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/insan%20haklari%20evrensel%20beyannemesi.pdf> (erişim tarihi: 01.02.2017).

UNICEF, “Syria Crisis Situation Report, October 2014” www.unicef.org/appeals/files/UNICEF_Syria_Crisis_Situation_Report_13Oct2014_.pdf (erişim tarihi: 21.01.2017).

UNICEF, “Syria Crisis Situation Report, October 2017” www.unicef.org/appeals/files/UNICEF_Syria_Crisis_Situation_Report_October_2017.pdf (erişim tarihi: 21.12.2017).

Vatan Gazetesi, “Suriye’de iç savaş nasıl başladı?”. <http://www.gazetevatan.com/suriye-de-ic-savas-nasil-basladi--538013-gundem/> (erişim tarihi: 09.12.2017).

Yükseköğretim Kurulu, “Mısır ve Suriye’den yapılabilecek yatay geçiş işlemine ilişkin esaslar”, http://www.yok.gov.tr/web/guest/ek_madde_2 (erişim tarihi: 20.02.2018).

Yükseköğrenim Kurulu, “Türkiye’deki yabancı öğrenci istatistikleri”.
https://istatistik.yok.gov.tr/yuksekogretimIstatistikleri/2017/2017_T21_V2.pdf
(erişim tarihi: 08.01.2018).

EK 1-ANKETTE YER ALAN KİŞİLERİN TABLOSU

NO	Mesleği	Yaş Aralığı	Mezuniyeti	Cinsiyeti	Medeni Durumu	Çocuk Sayısı
K. 1	Lisede Öğretmen	31-45	Üniversite (Lisans)	Erkek	Evli	1-2
K. 2	Lisede Öğretmen	31-45	Üniversite (Lisans)	Erkek	Evli	1-2
K. 3	Lisede Öğretmen	46-60	Üniversite (Lisans)	Kadın	Evli	1-2
K. 4	Lisede Öğretmen	60 üstü	Üniversite (Lisans)	Erkek	Evli	1-2
K. 5	Lisede Öğretmen	60 üstü	Üniversite (Lisans)	Erkek	Evli	3-4
K. 6	Lisede Öğretmen	46-60	Üniversite (Lisans)	Erkek	Evli	3-4
K. 7	Lisede Öğretmen	46-60	Üniversite (Lisans)	Kadın	Evli	1-2
K. 8	Ortaokulda Öğretmen	31-45	Üniversite (Lisans)	Erkek	Evli	1-2
K. 10	Ortaokulda Öğretmen	31-45	Üniversite (Lisans)	Kadın	Evli	1-2
K.11	Ortaokulda Öğretmen	31-45	Üniversite (Lisans)	Kadın	Bekar	0
K. 12	Ortaokulda Öğretmen	15-30	Üniversite (Lisans)	Kadın	Evli	0
K. 13	Ortaokulda Öğretmen	31-45	Üniversite	Erkek	Evli	1-2

K. 14	Ortaokulda Öğretmen	46-60	Üniversite (Yüksek Lisans)	Erkek	Evli	3-4
K. 15	Anaokulu Öğretmeni	31-45	Üniversite (Lisans)	Erkek	Evli	3-4
K. 16	Anaokulu Öğretmeni	31-45	Üniversite (Lisans)	Kadın	Evli	1-2
K. 17	Anaokulu Öğretmeni	31-45	Üniversite (Lisans)	Kadın	Evli	1-2
K. 18	Anaokulu Öğretmeni	31-45	Üniversite (Lisans)	Kadın	Evli	3-4
K. 19	Anaokulu Öğretmeni	31-45	Üniversite (Lisans)	Kadın	Evli	1-2
K. 20	Anaokulu Öğretmeni	31-45	Üniversite (Lisans)	Kadın	Evli	0
K. 21	Anaokulu Öğretmeni	31-45	Üniversite (Lisans)	Kadın	Evli	3-4
K.22 (Suriyeli)	Çalışmıyor	46-60	İlkokul	Kadın	Evli	3-4
K.23 (Suriyeli)	Çalışmıyor	46-60	İlkokul	Kadın	Evli	6 üstü
K.24 (Suriyeli)	Çalışmıyor	15-30	Ortaöğretim	Kadın	Evli	3-4
K.25 (Suriyeli)	İnşaat İşçisi	31-45	Orta Öğretim	Erkek	Evli	3-4
K.26 (Suriyeli)	Ev Hanımı	46-60	İlkokul	Kadın	Evli	3-4
K.27 (Suriyeli)	Serbest Meslek	31-45	İlkokul	Kadın	Evli	5-6
K.28 (Suriyeli)	Mobilyacı	46-60	Üniversite	Erkek	Evli	5-6

K.29	Tuhafiyeci	31-45	Orta Öğretim	Erkek	Evli	3-4
K.30	Serbest Meslek	46-60	Orta Öğretim	Erkek	Evli	1-2
K.31	Züccaciyeci	46-60	Orta Öğretim	Erkek	Evli	1-2
K.32	Satış Danışmanı	31-45	Orta Öğretim	Kadın	Bekar	0
K.33	Tekstilci	46-60	Üniversite	Kadın	Evli	3-4
K.34	Mali Müşavir	31-45	Üniversite	Erkek	Bekar	0
K.35	Öğretmen	15-30	Üniversite	Kadın	Evli	0
K.36	Üniversite Öğrencisi	15-30	Orta Öğretim Mezunu	Kadın	Bekar	0
K.37	Üniversite Öğrencisi	15-30	Orta Öğretim Mezunu	Kadın	Bekar	0
K.38	Üniversite Öğrencisi	15-30	Orta Öğretim Mezunu	Kadın	Bekar	0
K.39	Üniversite Öğrencisi	15-30	Orta Öğretim Mezunu	Erkek	Bekar	0
K.40	Üniversite Öğrencisi	15-30	Orta Öğretim Mezunu	Erkek	Bekar	0
K.41	Üniversite Öğrencisi	15-30	Orta Öğretim Mezunu	Kadın	Bekar	0
K.42	Üniversite Öğrencisi	15-30	Orta Öğretim Mezunu	Erkek	Bekar	0

EK 2- SURİYELİLERE SORULAN ANKET SORULARI

Soru-1. Cinsiyetiniz? (يرجى ذكر الجنس)

- (A) Kadın (أنثى) (B) Erkek (مذكر)

Soru-2. Yaşınız? (ما هو عمرك؟)

- A) 15-30 B) 31-45
C) 46-60 D) 60'ın üstünde (أكثر من 60)

Soru-3. Medeni Durumunuz? (ما هو وضعك العائلي؟)

- A) Bekar (عازب) B) Evli (متزوج)
C) Dul (أرمل) D) Divorced (مطلق)

Soru-4. Evli iseniz kaç çocuğunuz var? (إذا كنت متزوجا، كم عدد الأولاد؟)

- A) Yok (بدون أولاد) B) 1-2
C) 3-4 D) 5-6
E) 6'nın üstünde (أكثر من 6 أولاد)

Soru-5. Okul çağında olan kaç çocuğunuz var? (18 yaş ve altı) (كم عدد الأولاد لديك في سن 18 أو دون؟)

- A) Yok (ولا أحد) B) 1-2
C) 3-4 D) 5-6
E) 6'nın üstünde (أكثر من 6)

Soru-6. Eğitim Durumunuz? (ما هو أعلى مستوى دراسي حصلت عليه؟)

- A) İlkokul (المرحلة الابتدائية)
B) Orta öğretim (المرحلة الثانوية)
C) Üniversite (الجامعة)
D) Yüksek lisans/ doktora (شهادة ماجستير أو دكتوراه)

Soru-7. Mesleğiniz? (ما هو عملك الحالي؟)

.....

Soru-8. Ailede kaç kişi çalışıyor? (كم عدد الأشخاص العاملين في عائلتك؟)

- A) Kimse Çalışmıyor (لا أحد يعمل) B)1
C) 2 D)3
E) 3'ten fazla (أكثر من 3)

Soru-9. Aylık geliriniz ne kadar ? (كم هو مدخولك الشهري؟)

- A)0-349 TL B)350-699 TL
C)700-999 TL D)1000-1499 TL
E)1500TLve üstü (أكثر من 1500 ليرة تركية)

Soru-10. Devletten herhangi bir maddi yardım alıyor musunuz? (هل حصلت على مساعدة (مادية من الحكومة التركية؟)

- A)Evet (نعم) B)Hayır (لا)

Soru-11 Kendini ne derece dışlanmış hissediyorsunuz? (ما هو مستوى احساسك بالإبعاد؟)

- A) Az (قليلًا) B) Çok (كثيرًا جدًا)
C) Çok fazla değil (ليس بالكثير) D)Hiç değil(أبداً)

Soru-12. Hangi sebepten dolayı dışlanmış hissediyorsunuz? (Birden çok şık işaretlenebilir) (يمكنك اختيار أكثر من إجابة) ما هو سبب شعور بهذا الإبعاد؟

- A) Milliyet farkından dolayı (الفروقات الوطنية)
B) Mülteci olduğumuz için (لأننا لاجئين)
C) Kamplarda kaldığımız için (لأننا مقيمين في المخيم)
D) Dil bilmediğimiz için (لأننا لا نعرف اللغة)
E) Diğer(أسباب أخرى)

Soru-14. Çocukların daha kolay uyum sağladığını düşünüyor musunuz? (هل تعتقد بأن (قابلية التكيف للأطفال أكثر سهولة؟)

- A)Evet (نعم) B)Hayır (لا) C)Kısmen (بشكل جزئي)

Soru-15. Devletin verdiği imkânlardan haberiniz var mı? (هل لديك أي معلومات عما قدّمته (الحكومة التركية لك؟)

- A) Evet(نعم) B) Hayır(لا) C) Bazılarını biliyorum (أعلم بضع أشياء)

Soru-16. Devletin verdiği imkânları kullanmak için herhangi bir kuruma başvurduğunuz mu? (هل تقدمت بطلب إلى مؤسسة لاستخدام ما تقدمه الحكومة لك؟)

- A) Evet(نعم) B) Hayır(لا)

Soru-17. Başvurmadıysanız, neden? (إذا لم تتقدم بطلب، لماذا؟)

Soru-18. Eğitim hakkından haberdar olma durumunuz nedir? (هل لديك معلومات عن حقوق التعليم؟)

- A) Haberim var(لدي هذه المعلومات)
B) Kısmen haberim var(لدي القليل من هذه المعلومات)
C) Haberim yok(لا أملك أي معلومة)

Soru-19. Eğitim hakkını kullanma durumu nedir? (هل تستخدم حقك في التعليم؟)

- A) Kullanıyorum(أستخدم) B) Kullanmıyorum(لا أستخدم)

Soru-20. Eğitim hakkından haberdar ise nasıl haberdar oldu? (من أين حصلت على المعلومات المتعلقة بالحياة التعليمية؟)

- A) Devlet bilgilendirdi (من منشور حكومي)
B) Tanıdık yoluyla (من قبل شخص أعرفه)
C) Diğer (أخرى)

Soru-21. Çocukların eğitim alması, ekonomik anlamda zorluk getiriyor mu? (هل ذهاب أولادك إلى المدرسة يسبب لك ضائقة اقتصادية؟)

- A) Evet(نعم) B) Hayır(لا) C) Bazen getiriyor (في بعض الأحيان)

Soru-22. Getiriyorsa neden getiriyor?- Birden fazla işaretlenebilir- (إذا كان جوابك نعم - بإمكانك اختيار أكثر من إجابة - فلماذا؟)

- A) Okullar para talep ediyor (المدرسة تطلب النقود)
B) Okul üniforması (الزي المدرسي)
C) Okul araç-gereçleri (المواد المدرسية)
D) Okula gidiş-geliş yol masrafı (المواصلات إلى المدرسة)
E) Diğer (أخرى).....

Soru-23. Eğer eğitim hakkında haberdar olsaydınız çocuklarınızın Türkiye’de eğitim almasını ister miydiniz? (إذا كنت على علم بالحقوق التعليمية، فهل تريد من أولادك أن يذهبوا إلى)
(المدرسة التركية؟)

A) Evet (نعم) B) Hayır (لا)

Nedenleri (Evet ve Hayır için) — (بالنسبة لكلا الإجابتين) الأسباب—

.....

Soru-24. Türk eğitim sisteminin çocuklarına faydalı olacağını düşünüyor musunuz? (هل تعتقد أن النظام التعليمي التركي مناسب لطفلك\أطفالك؟)

A) Evet (نعم) B) Hayır (لا)

Nedenleri (Evet ve Hayır için) — (بالنسبة لكلا الإجابتين) الأسباب—

.....

Soru-25. Eğitim sistemine dahil olmayanların, ileride dahil olsa bile hala sosyal dışlanmaya maruz kalacağına inanıyor musunuz? (هل تعتقد أن الأشخاص البعيدين عن الحياة)
(الدراسية سيعانون من نفس الإبعاد أو الاستثناء في حالة أكملوا دراستهم في المستقبل؟)

A) Evet(نعم) B)Hayır(لا)

Nedenleri (Evet ve Hayır için) — (بالنسبة لكلا الإجابتين) الأسباب—

.....

Soru- 26. Eğitim ile ilgili ne gibi imkânlar verilmesini isterdiniz? (ما هي الأشياء التي تفضل)
(أن تحصل عليها بالنسبة للتعليم؟)

.....

EK 3-YERLİ HALKA SORULAN ANKET SORULARI

Soru-1. Cinsiyetiniz?

- A) Kadın B) Erkek

Soru-2. Yaşınız?

- A) 15-30 B) 31-45
C) 46-60 D) 60'ın üstünde

Soru-3. Medeni Durumunuz?

- A) Bekâr B) Evli C) Dul

Soru-4. Evli iseniz kaç çocuğunuz var?

- A) Yok B) 1-2 C) 3-4
D) 5-6 E) 6'nın üstünde

Soru-5. Okul çağında olan kaç çocuğunuz var? (18 yaş ve altı)

- A) Yok B) 1-2
C) 3-4 D) 5-6
E) 6'nın üstünde

Soru-6. Eğitim Durumunuz?

- A) Okuma yazma bilmiyor B) İlkokul C) Orta öğretim
D) Üniversite E) Yüksek Lisans/Doktora

Soru-7. Mesleğiniz?

.....

Soru-8. Aylık geliriniz ne kadar?

- A) 0-349TL B) 350-699TL C) 700-999TL
D) 1000-1499TL E) 1500TL ve üstü

Soru-9. Genel seçimlerde oy verdiğiniz siyasi parti?

- A) AKP B) CHP C) MHP D) HDP E) Diğer

Soru-10. Türkiye’deki Suriyeli mülteci varlığı konusunda ne düşünüyorsunuz?

- A) Onların Türkiye’de yaşamasından rahatsızlık duyuyorum.
- B) Türkiye’de yaşamaları konusunda hiçbir sakınca görmüyorum.
- C) Kararsızım.

Soru- 11. Mahallenizde Suriyeli bulunması konusunda ne düşünüyorsunuz?

- A) Mahallemde Suriyeli bulunmasından rahatsızlık duyuyorum.
- B) Mahallemde Suriyeli bulunması konusunda hiçbir sakınca görmüyorum.
- C) Kararsızım.

Soru-12. Yaşadığınız apartmanda Suriyeli bulunması konusunda ne düşünüyorsunuz?

- A) Yaşadığım apartmanda Suriyeli olmasından rahatsızlık duyuyorum.
- B) Yaşadığım apartmanda Suriyeli olmasında bir sakınca görmüyorum.
- C) Kararsızım.

Soru-13. Okuduğunuz okulda Suriyeli bulunması konusunda ne düşünüyorsunuz?

- A) Okuduğum okulda Suriyeli bulunmasından rahatsızlık duyuyorum.
- B) Okuduğum okulda Suriyeli bulunmasında hiçbir sakınca görmüyorum.
- C) Kararsızım.

Soru-14. Çocuğunuzun okulunda ve/veya sınıfında Suriyeli bulunmasını ister misiniz?

- A) Çocuğumun okuduğu okulda Suriyeli bulunmasından rahatsızlık duyarım.
- B) Çocuğumun okuduğu okulda Suriyeli bulunmasında bir sakınca görmüyorum.
- C) Kararsızım.

Soru-15. Rahatsızlık duyuyorsanız neden?

.....

Soru- 16. Suriyelilerin çocuklarınızı olumsuz etkilediğini düşünüyor musunuz?

- A) Evet
- B) Hayır
- C) Kısmen

Soru- 17 Düşünüyorsanız neden?

.....

Soru- 18. Eğer çocuğunuzla aynı okulda bulunmasını istemiyorsanız Suriyeli çocukların herhangi bir mülteci okulunda eğitim alması konusunda ne düşünöyorsunuz?

- A) Onlar için yapılmış ayrı okullarda okumalarını da istemiyorum.
- B) Onlar için yapılan ayrı okullarda okumalarında sakınca görmüyorum.
- C) Kararsızım.

Soru-19 Suriyeli mültecilerin ölkemizde daha uzun bir süre kalacağını varsayarsak onların eğitimsiz ve işsiz kalması sizce Türk vatandaşlarını da tehdit eder mi?

- A) Evet
- B) Hayır
- C) Kararsızım

Soru-20. Suriyeli çocukların Türk okulları içinde okuması konusunda ne düşünöyorsunuz?

- A) Suriyeli çocukların Türk okullarında okumasını isterim.
- B) Suriyeli çocukların kendi özel okullarında okumalarını isterim.
- C) İkisini de istemem
- D) İkisi de olabilir
- E) Kararsızım

Nedeni:

.....

EK 4- ÖĞRENCİLERE SORULAN ANKET SORULARI

Soru-1. Cinsiyetiniz?

- A) Kadın B) Erkek

Soru-2. Yaşınız?

- A) 15-30 B) 30-45
C) 45-60 D) 60 ve üstü

Soru-3. Medeni Durumunuz?

- A) Bekâr B) Evli C)Dul

Soru-4. Ailede kaç kişi çalışıyor?

- A) Kimse Çalışmıyor B) 1 C) 2
D) 3 E) 3'ten fazla

Soru-5. Aylık geliriniz ne kadar?

- A) 0-349 TL B) 350-700 TL C) 700-1000 TL
D) 1000-1500 TL E) 1500 TLve üstü

Soru-6. Genel seçimlerde hangi siyasi partiye oy veriyorsunuz?

- A) AKP B) CHP C) MHP
D) HDP E) Diğer

Soru-7. Suriyeli mültecilerin üniversitelere sınavsız yerleştirilmesini size yapılmış bir haksızlık olarak görüyor musunuz?

- A) Evet B) Hayır C) Kararsızım

Soru-8. Türkiye'deki Suriyeli mülteci varlığı konusunda ne düşünüyorsunuz?

- A) Onların Türkiye'de yaşamasından rahatsızlık duyuyorum.
B) Türkiye'de yaşamaları konusunda hiçbir sakınca görmüyorum.
C) Kararsızım.

Soru-9. Okuduğunuz okulda Suriyeli bulunması konusunda ne düşünüyorsunuz?

- A) Okuduğum okulda Suriyeli bulunmasından rahatsızlık duyuyorum.
- B) Okuduğum okulda Suriyeli bulunmasında hiçbir sakınca görmüyorum.
- C) Kararsızım.

Soru-10. Suriyeli Mültecilerle aynı sınıfta bulunmak ister misiniz?

- A) Evet
- B) Hayır
- C) Kararsızım

Soru-11. Hayır ise, neden? (Birden çok seçenek işaretlenebilir)

- A) Hırsızlık yapabilirler
- B) Taciz edebilirler
- C) Terör örgütü üyesi olabilirler
- D) Dillerini bilmiyoruz

Diğer nedenler;.....

Soru-12. Evet ise, neden?(Birden çok seçenek işaretlenebilir)

- A) Farklı kültürlerin bir arada olması iyi olur.
- B) Dilimizi daha kolay öğrenirler.
- C) Uyum sağlamaları açısından bizimle aynı sınıfta okumaları daha iyi olur.

Diğer nedenler;.....

Soru-13. Suriyeli öğrencilerin üniversitelere yerleştirilmesi konusunda ne düşünüyorsunuz?

- A) Suriyeli öğrenciler üniversitelere sınavsız girebilmeli.
- B) Suriyeli öğrenciler üniversitelere sınavla girebilmeli
- C) Suriyeli öğrenciler üniversitelere sınavlı ya da sınavsız girebilir.
- D) Suriyeli öğrenciler üniversitelere hiçbir şekilde girmemeli.

Nedeni:.....

EK 5-. ÖĞRETMENLERE SORULAN ANKET SORULARI

Soru-1. Cinsiyetiniz?

- A) Kadın B) Erkek

Soru-2. Yaşınız?

- A) 15-30 B) 31-45
C) 46-60 D) 60'ın üstünde

Soru-3. Medeni Durumunuz?

- A)Bekâr B) Evli C)Dul

Soru-4. Evli iseniz kaç çocuğunuz var?

- A) Yok B) 1-2 C) 3-4
D) 5-6 E)6'nın üstünde

Soru-5. Okul çağında olan kaç çocuğunuz var? (18 yaş ve altı)

- A)Yok B)1-2 C)3-4
D)5-6 E) 6'nın üstünde

Soru-6. Eğitim Durumunuz?

- A)Okuma yazma bilmiyor B) İlkokul C) Orta öğretim
D)Üniversite E)Yüksek lisans/ Doktora

Soru-7 Mesleğiniz?

.....

Soru-8 Aylık gelirin ne kadar?

- A) 0-349 TL B) 350-699 TL C) 700-999 TL
D) 1000-1499 TL E) 1500TLve üstü

Soru-9 Genel seçimlerde oy verdiğiniz siyasi parti?

- A) AKP B) CHP C) MHP D) HDP E) Diğer

Soru-10 Türkiye’deki Suriyeli mülteci varlığı konusunda ne düşünüyorsunuz?

- A) Onların Türkiye’de yaşamasından rahatsızlık duyuyorum.
- B) Türkiye’de yaşamaları konusunda hiçbir sakınca görmüyorum.
- C) Kararsızım.

Soru- 11 Mahallenizde Suriyeli bulunması konusunda ne düşünüyorsunuz?

- A) Mahallemde Suriyeli bulunmasından rahatsızlık duyuyorum.
- B) Mahallemde Suriyeli bulunması konusunda hiçbir sakınca görmüyorum.
- C) Kararsızım.

Soru-12 Yaşadığınız apartmanda Suriyeli bulunması konusunda ne düşünüyorsunuz?

- A) Yaşadığım apartmanda Suriyeli olmasından rahatsızlık duyuyorum.
- B) Yaşadığım apartmanda Suriyeli olmasında bir sakınca görmüyorum.
- C) Kararsızım.

Soru-13 Çalıştığınız okulda Suriyeli bulunması konusunda ne düşünüyorsunuz?

- A) Okuduğum okulda Suriyeli bulunmasından rahatsızlık duyuyorum.
- B) Okuduğum okulda Suriyeli bulunmasında hiçbir sakınca görmüyorum.
- C) Kararsızım

Soru-14 Çocuğunuzun okulunda ve/veya sınıfında Suriyeli bulunmasını ister misiniz?

- A) Çocuğumun okuduğu okulda Suriyeli bulunmasından rahatsızlık duyarım.
- B) Çocuğumun okuduğu okulda Suriyeli bulunmasında bir sakınca görmüyorum.
- C) Kararsızım.

Soru-15 Rahatsızlık duyuyorsanız neden?

.....

Soru- 16 Suriyelilerin çocuklarınızı olumsuz etkilediğini düşünüyor musunuz?

- A) Evet
- B) Hayır
- C)Kısmen

Soru- 17 Düşünüyorsanız neden?

.....

Soru- 18 Eğer çocuğunuzla aynı okulda bulunmasını istemiyorsanız Suriyeli çocukların herhangi bir mülteci okulunda eğitim alması konusunda ne düşünüyorsunuz?

- A) Onlar için yapılmış ayrı okullarda okumalarını da istemiyorum.
- B) Onlar için yapılan ayrı okullarda okumalarında sakınca görmüyorum.
- C) Kararsızım.

Soru-19 Suriyeli mültecilerin ülkemizde daha uzun bir süre kalacağını varsayarsak onların eğitimsiz ve işsiz kalması sizce Türk vatandaşlarını da tehdit eder mi?

- A) Evet
- B) Hayır
- C) Kararsızım

Soru -20 Suriyeli bir çocuğa eğitim verebileceğinizi düşünüyor musunuz?

- A) Evet
- B) Hayır
- C) Kararsızım

Soru-21 Suriyeli çocukların Türk okulunda okuması mı yoksa mültecilere özel bir okulda okuması mı sizce onların eğitim hayatı için daha faydalı olur? Neden?

- A) Türk okulunda okumaları daha faydalı
- B) Mültecilere özel okullarda okumaları daha faydalı

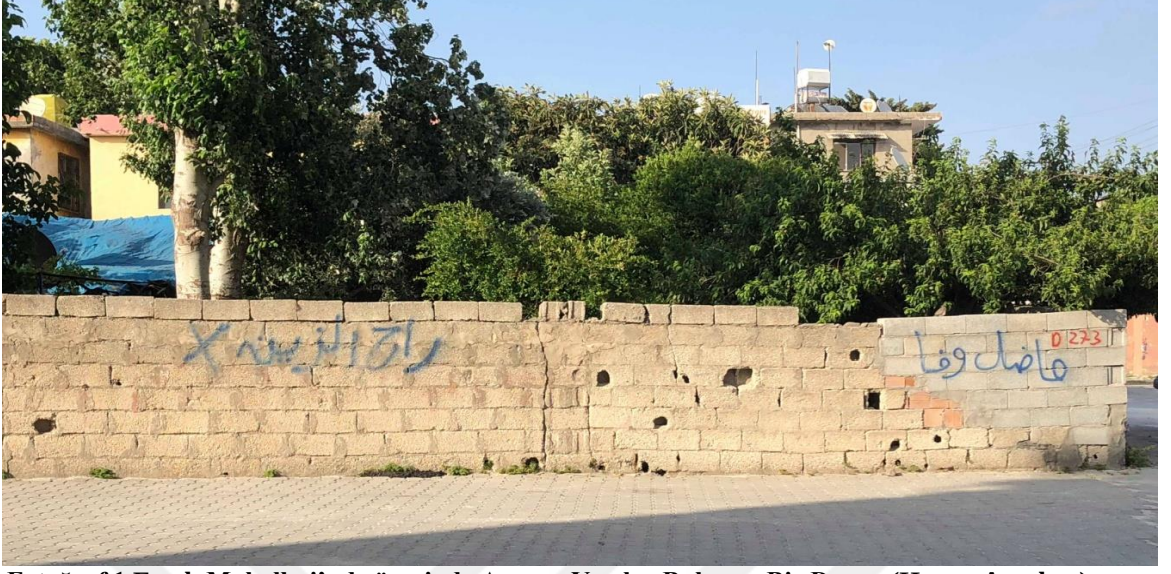
Nedeni:

.....

Soru-22 Onların daha kolay uyum sağlayabilmesi için bir eğitim tarzı öneriniz var mı? Varsa nedir?

.....

EK 6- HATAY'DAKİ SURİYELİ MAHALLESİNDEN FOTOĞRAFLAR

Fotoğraf 1 Emek Mahallesi'nde üzerinde Arapça Yazılar Bulunan Bir Duvar (Hatay, Antakya)

Fotoğraf 2 Cumhuriyet Caddesi'nde Üzerinde Arapça Yazılar Bulunan Bir Duvar (Hatay, Antakya)

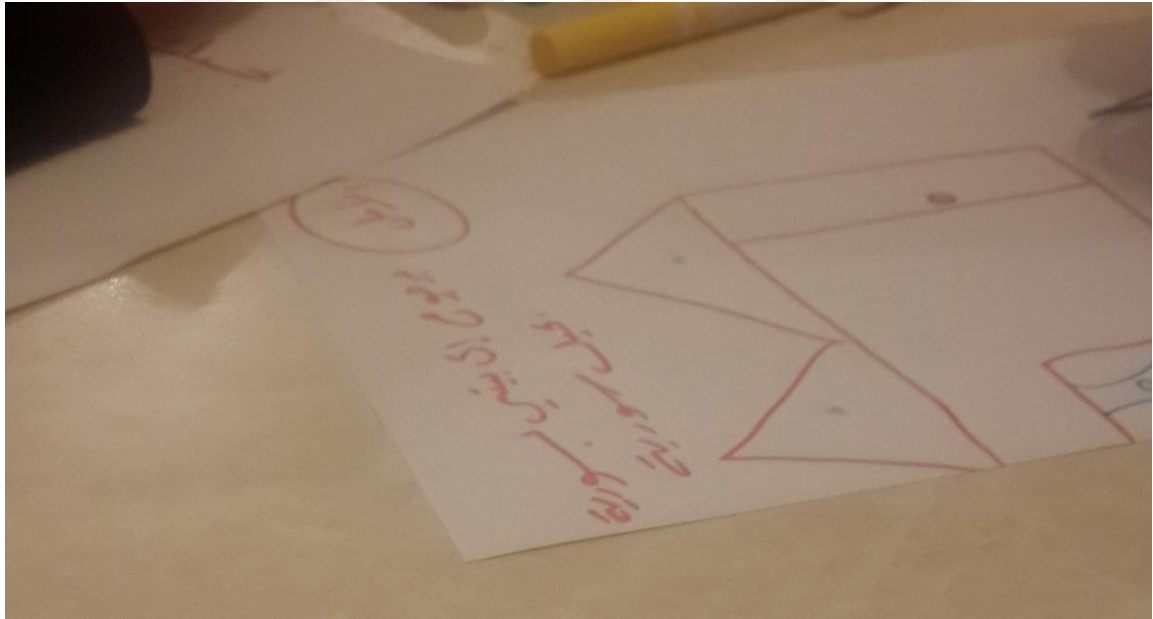
Fotoğraf 3 Emek Mahallesi'nde Bir Mağazanın Kapısındaki Arapça Yazılar (Hatay, Antakya)

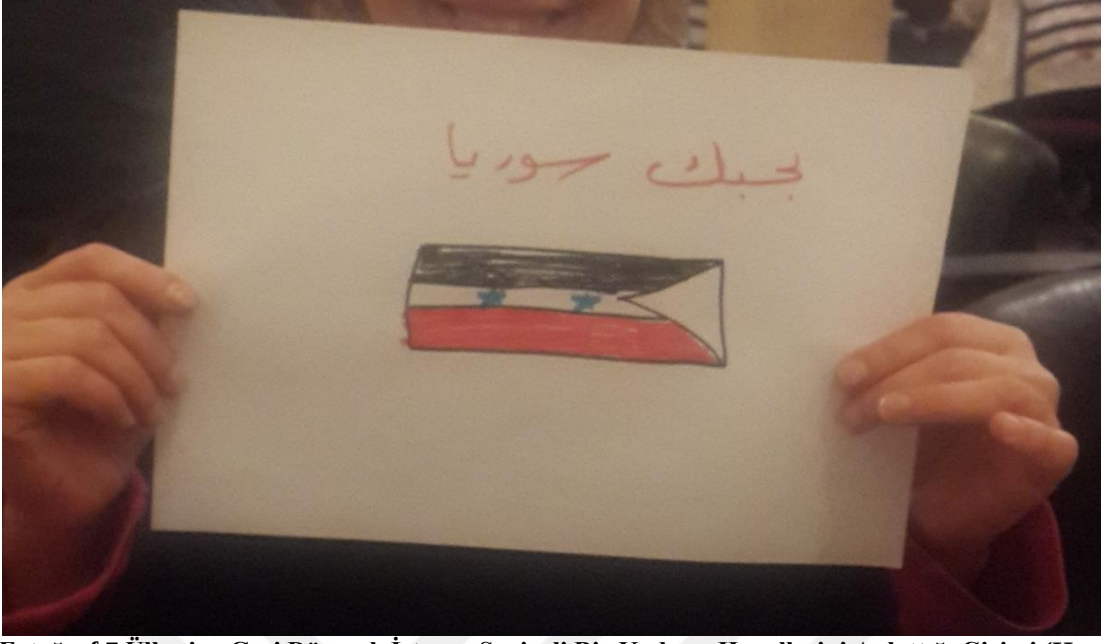
Fotoğraf 4 Emek Mahallesi'nde Suriye Yemeği Yapan Bir Yerin Kaldırım Üzerindeki Levhası (Hatay, Antakya)

Fotoğraf 5 Emek Mahallesi'nde Gül Suyu Satan Bir Dükkânın Önündeki Arapça Yazılar(Hatay, Antakya)

Fotoğraf 6 Suriye'deki Evine Dönmek İsteyen Bir Suriyeli Kadının Hayallerini Anlattığı Çizimi (Hatay, Antakya)

Fotoğraf 7 Ülkesine Geri Dönmek İsteyen Suriyeli Bir Kadının Hayallerini Anlattığı Çizimi (Hatay, Antakya)

Ö Z G E Ç M İ Ş

Adı ve SOYADI	Umay BAHADIR
Doğum Yeri - Tarihi	24/11/1991
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Antakya Lisesi
Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi (Sosyoloji)
Tezsiz Yüksek Lisans Diploması	-
Proje Konusu	-
Yüksek Lisans Diploması	-
Tez/ Dönem Projesi Konusu	-
Doktora Diploması	-
Tez/Dönem Projesi Konusu	-
Yabancı Dil / Diller	
BİLİMSEL FAALİYETLER	
İŞ DENEYİMİ	
Stajlar	-
Projeler	-
Çalıştığı Kurumlar	-
E-Posta	umaybahadir1@gmail.com